

T.C.
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI

GÜNEY DOĞU ASYA'DA BÖLGESEL GÜÇLER KISKACINDA MYANMAR
(1948-2007)

Yüksek Lisans Tezi

Hazırlayan
Soner HAMZAÇEBİ

Tez Danışmanı
Prof.Dr. A. Mete TUNCOKU

Çanakkale – 2013

TAAHHÜTNAME

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Güney Doğu Asya’da Bölgesel Güçler Kısacasında Myanmar 1948-2007”adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

11/10/2013

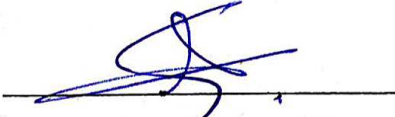
Soner HAMZAÇEBİ

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne

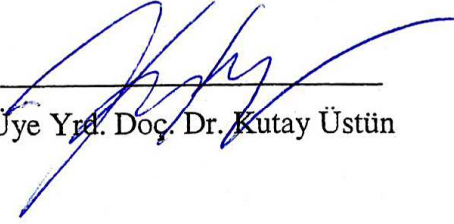
Soner HAMZAÇEBİ'ye ait Güney Doğu Asya'da Bölgesel Güçler Kısacasında Myanmar (1948-2007) adlı çalışma, jürimiz tarafından, Uluslararası İlişkiler Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak oybirliği/oyçokluğu ile kabul edilmiştir.

Üye Prof. Dr. A.Mete Tuncoku
(Danışman)

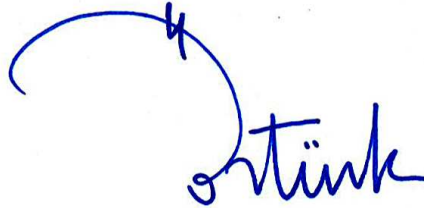
Üye Yrd. Doç. Dr. Soner Karagül

Üye Yrd. Doç. Dr. Kutay Üstün

Tez No : 10018508

Tez Savunma Tarihi : 03.10.2013

ONAY

Doç. Dr. İbrahim Hakkı Öztürk

Enstitü Müdürü

11.10.2013

ÖZET

GÜNEY DOĞU ASYA'DA BÖLGESEL GÜÇLER KISKACINDA MYANMAR (1948-2007)

Günümüzün hızla küreselleşen uluslararası ilişkiler sistemi içerisinde sayıları giderek azalan kapalı (sosyalist) devletler mevcuttur. Çalışmanın ilgi alanı olan Asya uluslararası politikası gündeme geldiğinde kapalı rejimler deyince akla ilk gelen başlıca iki örnek vardır; Kuzey Kore ve Myanmar. Bu devletlerin yakın tarihleri ve çağdaş konumları incelendiğinde büyük devletlerin bu ülkeler üzerinde yoğun bir şekilde nüfuz kurma politikası izledikleri görülür. Myanmar'da neredeyse tarihinin ilk dönemlerinden başlayarak günümüze kadar sürekli olarak büyük devletlerin rekabetine tanık olagelmıştır. Tarihsel sürecin değişen koşulları içinde sahip olduğu tarımsal potansiyeli, doğal kaynakları ve stratejik konumundan kaynaklanan önemi nedeniyle soğuk savaş dönemi ve sonrası Myanmar, sürekli olarak büyük devlet rekabetinin(sürtüşmesinin/nüfuz kurma çabasının) adeta merkezi olmuştur. Bu çerçevede tezin temel varsayımı, 4 Ocak 1948'de İngiltere'den bağımsızlığını kazanmasıyla yeni bir siyasi sürece giren Myanmar'ın siyasi, iktisadi ve askeri bakımdan güçsüz olmasından yararlanan büyük güçlerin Myanmar iç ve dış politikasına nasıl bir etki yaptığıdır. Böylece tez çalışmasının sonuç kısmında Myanmar'ın Güneydoğu Asya bölgesinde bölgesel güçler kiskacında olmasının nedenleri açıklanarak önemine değinilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Myanmar, Güney Doğu Asya, Güç Dengesi, Büyük Güçler

ABSTRACT

MYANMAR IN THE PINCER OF REGIONAL POWERS IN THE SOUTH EASTERN ASIA (1948-2007)

Few closed (socialist) governments still exist today in the organization of world international relations front. Yet, their systems have been transforming day by day into today's international system which is rapidly getting globalized. When Asian international policy, the related subject of the study, is considered, two major cases of mentioned countries come to mind. These are North Korea and Myanmar. Following the analysis of late history and contemporary location of these governments, it is seen that great powers intensively implement a dominating policy over these countries. Myanmar has witnessed the competition of great powers continuously starting from almost the first historic period till today. In the changing conditions of the history, Myanmar has become the centre of great powers' competition (their friction and struggling for dominating) during the cold war period and post cold war period because of its importance in agricultural potential, natural resources and its strategic position. Within this scope, the basic assumption of the thesis is to investigate how great powers that try to benefit from the advantage of political, financial and military weaknesses of Myanmar which took yet another political turn upon having gained its independence from England in 4th January 1948, have affected Myanmar's domestic and foreign policy. In this regard, the result part of this paper puts forward the reasons why Myanmar is in the pincer of regional powers in the South-eastern Asia and attempt to discuss them in detail with different perspectives.

Key Words: Myanmar, South East Asia, Balance of Power, Great Powers

ÖNSÖZ

Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan itibaren Türk dış politikasına yön veren siyasi liderler, Türkiye'yi Batı merkezli siyasi politikalar üreterek yönetmişlerdir. Hatta Türkiye'nin eğitim sistemi de Batı merkezli olmuştur. Dolayısıyla Türk öğrenciler genelde, eğitimleri için Amerika ve Avrupa'nın çeşitli ülkelerine gönderilmiş ve Türkiye'deki akademik çalışmalar büyük bir çoğunlukla Batı odaklı olmuştur. Bundan dolayı da ülkemizde Asya-Pasifik bölgesi ve gelişmeleriyle ilgili akademik çalışmaların sayısı çok fazla olmamıştır. Halbuki, Asya bölgesinin ve dünyanın büyük güçleri olan Çin, Japonya ve Rusya da, dünya siyasetine yön veren büyük ülkeler olarak uluslararası ilişkiler disiplini içinde yer almaktadırlar.

Aynı nedenle, yakın zamanlara dek Asya-Pasifik bölgesi uluslararası ilişkilerine ülkemizde yeterince ilgi duyulmamıştır. Kısacası bugün de, Asya bölgesi, hem coğrafi olarak hem de akademik çalışmalar olarak Türkiye'ye çok uzak bir konumdadır. Bunun için, Türkiye'de Asya uluslararası ilişkiler politikalarına ilgi duyanlara yardımcı olacağı düşünüldüğü bu çalışmada, Asya bölgesinde yaşanan uluslararası rekabetin odak noktasında yer alan ve kapalı bir rejimle yönetilen Myanmar ele alınmaktadır. Çalışma hazırlanırken araştırma metodu olarak tarihsel analize başvurulmuştur. Çalışmada, uluslararası ilişkiler teorilerinden Realist öğretisi çerçevesinde, bölgesel rekabette Myanmar'ın, büyük güçler kışkırtıcılığı nasıl bir süreçten geçerek bugüne ulaştığı incelenmektedir.

Bu bağlamda çalışma hazırlanırken konu ile ilgili Türkçe kaynağın çok az olması nedeniyle, ikincil (İngilizce) kaynaklar incelenmektedir. Bu kapsamda yabancı gazetelerden, akademik dergilerden, uluslararası düşünce kuruluşların ve örgütlerin konu ile ilgili raporlarından ve kitaplardan mümkün olduğunca faydalanılmaya çalışılmıştır. Diğer taraftan, çalışmada geçen kişi, yer ve örgüt adları, asıllarına sadık kalmak amacıyla olduğu gibi kullanılmıştır. Bu duruma ek olarak çalışmanın bazı bölümlerinde “Burma” ismine yer verilmiş olup çalışmanın genelinde ise, Myanmar ismi kullanılmıştır. Çünkü, 1989 yılına kadar Burma olan ülkenin ismi, 1989'da Myanmar olarak değiştirildiğinden, 1948-1989 yılları arasında Myanmar'da kurulan örgüt ve derneklerin ismi uluslararası çalışmalarda orijinal şekliyle kullanılmıştır. Bu çalışmada da aynı şekilde değiştirme, yapılmadan kullanılmıştır.

Son zamanlarda uluslar arası alanda en çok tartışılan ve konuşulan konularından biri olan ve çeşitli tartışmaların yapıldığı Myanmar konulu tez çalışmamın henüz fikri temelleri gelişmemişken, Güneydoğu Asya’da Bölgesel Güçler Kıskaçında Myanmar (1948-2007) konulu bu çalışmaya beni teşvik eden, çalışma boyunca bilgileriyle tezime zenginlik katan yüksek lisans aşaması boyunca tezin gelişmesini yönlendiren, olumlu ve olumsuz eleştirileriyle bana her zaman yol gösteren, danışmanım ve Hocam Sayın Prof. Dr A.Mete TUNCOKU’ya teşekkür etmeyi borç bilirim. Çalışmanın tamamlanma aşamasında değerli eleştirileri ve yardımlarını esirgemeyen Hocam Sayın Ydr. Doç. Dr. Soner KARAGÜL’e, Sayın Ydr. Doç. Dr. Kutay ÜSTÜN’e ayrıca teşekkür ederim. Bir diğer teşekkürümü ise, kendilerinden ders aldığım, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Uluslararası İlişkiler bölümü öğretim üyeleri olan Sayın Hocalarımdır.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT.....	ii
ÖNSÖZ.....	iii
İÇİNDEKİLER.....	v
KISALTMALAR LİSTESİ.....	viii
HARİTALAR.....	xi
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

GÜNEY DOĞU ASYA’DA MYANMAR: ÇATIŞMA ALANLARI VE UNSURLARI

1.1. Bölgesel Çatışmalarda Güney Doğu Asya’nın Önemi.....	6
1.2. Güney Doğu Asya’daki Bölgesel Rekabet Alanları: Kore ve Vietnam Savaşları.....	8
1.2.1. Kore Savaşı.....	8
1.2.2. Vietnam Savaşları.....	10
1.3. Myanmar’da Çatışma Unsurları.....	14
1.3.1. Jeopolitik Unsur.....	14
1.3.2. Etnik Yapı.....	14
1.3.3. Dinsel Yapı: Tarihsel Süreçte Budist Müslüman Çatışmaları.....	15
1.3.4. Enerji ve Doğal Kaynaklar.....	21
1.3.4.1. Orman Kaynakları.....	21
1.3.4.2. Petrol ve Doğal Gaz Kaynakları.....	22
1.4. İlk Etnik Çatışmalar.....	25
1.5. Sömürge Dönemi İlk Etnik Çatışmalar.....	27
1.6. Sömürge Sonrası Etnik Çatışmaları.....	29

İKİNCİ BÖLÜM

TARİHSEL SÜREÇTE REKABET ALANI OLARAK MYANMAR VE MYANMAR'IN İÇ SİYASAL YAPISI

2.1.Hanedanlık Dönemi.....	34
2.2.İngiliz Sömürge Dönemi.....	35
2.3.İngiliz Sömürge Politikaları.....	36
2.4.İngiltere'den Bağımsızlığın Kazanılışı.....	38
2.5.Tarihsel Arka Planda Hindistan İlişkisi.....	38
2.6.Japonya'nın Bağımsızlık Sürecindeki Etkin Rolü.....	40
2.7.Japon İşgali.....	40
2.8.Siyasi Sistem.....	41
2.8.1. Anayasa Dönemi: 1948-1962.....	41
2.8.2. Askeri Yönetim-İlk Aşama: 1962-1974.....	44
2.8.3. Diktatörlük Anayasası: 1974-1988.....	45
2.8.4. Askeri Yönetim-İkinci Aşama: 1988-2007.....	48
2.9.Ateşkes Antlaşmaları.....	52

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BÖLGESEL GÜÇLER KISKACINDA MYANMAR: 1948-2007

3.1. Çin'in Güvenlik ve Enerji Politikaları Bağlamında Myanmar.....	56
3.1.1. Çin-Myanmar Siyasi İlişkisine Genel Bakış.....	56
3.1.2. Çin-Myanmar İlişkilerinin İlk Gelişme Süreci:1949-1962.....	58
3.1.3. Çin-Myanmar İlişkilerinin Bozulması: 1962-1978.....	60
3.1.4. Çin-Myanmar İlişkilerinin Yeniden Gelişmesi: 1978-1988.....	62
3.1.5. Çin-Myanmar İlişkilerinin Stratejik Önemi: 1989-2007.....	63
3.1.6. Çin-Myanmar İlişkilerinin Ekonomik Boyutu.....	66

3.2. Hindistan'ın Güney Doğu Asya Politikası ve Myanmar.....	68
3.2.1. Hindista'nın Myanmar'a Yönelik Politkaları: 1948-1988.....	68
3.2.2. Hindistan-Myanmar Diplomatik İlişkilerinin önemi ve Kırılma Noktası:1988-1992.....	72
3.2.3. Hindistan-Myanmar İlişkilerinin Yeniden Doğuşu: Doğuya Bakış Politikasının (LEP) Gelişimi: 1993-2007.....	74
3.2.4. Hindistan-Myanmar İlişkilerinin Ekonomik Boyutu.....	80
3.3. 1988 Öncesi ve Sonrası ABD-Myanmar İlişkileri.....	84
3.3.1. ABD ve Diğer Ülkelerin Myanmar ile Ekonomik İlişkileri ve Yaptırım Süreci.....	84
3.3.2. ABD'nin Myanmar'a Yaptırımları.....	86
3.4. Japon Resmi Kalkınma Yardımı ve Myanmar.....	88
3.5. ASEAN ve Myanmar İlişkileri.....	89
SONUÇ.....	93
KAYNAKÇA.....	98

KISALTMALAR LİSTESİ

ABD	:Amerika Birleşik Devletleri
ADB	:(Asian Development Bank) Asya Kalkınma Bankası
AFPFL	:(Anti-Fascist People's Freedom League) Anti Faşist Hakların Özgürlük Ligi
ASEAN	(Association of Southeast Asian Nations) Güney Doğu Asya Uluslar Birliği
BIA	:(Burma National Army) Burma Ulusal Ordusu
BIMSTEC	:(Bay of Bengal Initiative for Multi-Sectoral Technical and Economic Cooperation) Bengal Körfezi Multi- Sektörel Teknik ve Ekonomik İşbirliği Girişimi
BM	: Birleşmiş Milletler
BOC	:(Burmah Oil Company) Burmah Petrol Şirketi
BSP	:(Burma Socialist Programme Party) Burma Sosyalist Parti Programı
BWS	:(Burmese Way to Socialism) Burma'nın Sosyalizme Giden Yolu
CIA	:(Central Intelligence Agency) Merkezi İstihbarat Teşkilatı
CNPC	:(China National Petroleum Corporation) Çin Ulusal Petrol Şirketi
CPB	:(Communist Party of Burma) Burma Komünist Partisi
DAB	:(Democratic Alliance of Burma) Demokratik Burma İttifakı
ETA	: Bask Vatanı ve Özgürlük
GAIL	: Hindistan Limited Gaz Kurumu
IDA	:(International Development Association) Uluslararası Kalkınma Birliği

IFC	:(International Finance Corporation) Uluslararası Finans Kurumu
ILO	:(International Labour Organisation) Uluslararası Çalışma Örgütü
IMF	:(International Monetary Fund) Uluslararası Para Fonu
INC	:(Indian National Congress) Hindistan Ulusal Kongresi
IRA	:İrlanda Cumhuriyet Ordusu
KDA	:(Kachin Defense Army) Kachin Savunma Ordusu
LEP	:(Look East policy) Doğuya Bakış Politikası
MNDAA	:(Myanmar National Democratic Alliance Army) Myanmar Ulusal Demokratik İttifak Ordusu
MOGE	:(Myanma Oil and Gas Enterprise) Myanmar Petrol ve Gaz İşletmesi
MPF	:(Mon People's Front) Mon Halk Cephesi
NDA	:(National Democratic Alliance Army) Ulusal Demokratik İttifak Ordusu
NDA-K	:(New Democratic Army-Kachin) Yeni Kachin Demokratik Ordusu
NDF	:(National Democracy Force) Ulusal Demokratik CEPHE
NLD	:(National League for Democracy) Demokrasi İçin Ulusal Birlik
NMSP	:(New Mon State Party) Yeni Mon Devlet Partisi
NUP	:(National Unity Party) Ulusal Birlik Partisi
NATO	:(North Atlantic Treaty Organization) Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü
ODA	:(Japan's Official Development Assistance) Japon Resmi Kalkınma Yardımı
ONGC	: Hindistan Petrol ve Doğal Gaz Şirketi
OPEC	:(Organization of the Petroleum Exporting Countries) Petrol İhraç Eden Ülkeler
PNO	:(PAO National Organization) Pao Ulusal Örgütü

PSLO	:(The Palaung State Liberation Organisation) Palaung Devlet Kurtuluş Örgütü
PVO	:(People's Volunteer Organisation) Halk Gönüllüleri Örgütü
SLORC	:(State Law and Order Restoration Council) Devlet Hukuk ve Düzenin Teşkili Konseyi
SPDC	:(State Peace and Development Council) Devlet Barış ve Kalkınma Konseyi
SSA	:(Shan State Army) Shan Devlet Ordusu
UWSP	:(United Wa State Army) Birleşik Wa Ordusu
WB	:(World Bank) Dünya Bankası
YMBA	:(Young Men's Buddhist Association) Genç Erkek Budistler Derneği

HARİTALAR

Şekil 1.1.1 Myanmar Siyasi Haritası.....	14
Şekil 1.2.2 Myanmar Etnik Azınlık Grupları Haritası.....	15
Şekil 3.3.3 Çin'in Trans-Myanmar Petrol ve Doğal Gaz Boru Hattı Haritası.....	67

GİRİŞ

Köklü bir tarihe sahip olan Myanmar, İngiliz sömürgesi (1824-1948) olana dek, Üç Krallık Dönemi (1044-1824) boyunca bağımsızlığını koruyan bir Asya devletiydi. Bu yüzyıllar içinde farklı etnik kökenden gelen krallıklar (Burman, Mon, Arakan ve Shan) birbirleri üzerinde güç mücadelesi kurmaya çalışmışlardı. Bu da ülkede ilk defa etnik kökene dayalı savaşların yaşanmasına neden olmuştur. Bu bağlamda Myanmar'da etnik çatışmaların çıkmasına neden olan unsurlara baktığımızda iki önemli sorun ön plana çıkmaktadır:

1. Myanmar'a komşu ülkelerden gelen etnik grupların bir çatı altında toplanamayıp kendi krallıklarını kurmaları, yani siyasi çatışma içinde olmaları
2. Etnik gruplar arası gelişmişlik (kültürel, ekonomik ve eğitim) düzeyinin farklılık göstermesi

Krallık döneminde yaşanan savaşların yarattığı etnik çatışma günümüz Myanmar'ında kimlik değiştirerek siyasi çatışma olmaktan çıkıp Budistler ile Müslümanlar arasında yaşanan dini çatışmalar şekline dönüşmüştür.¹ Halbuki siyasi ya da dini nedenlerden dolayı yaşanan iç çatışmalar sadece Myanmar'a özgü bir çatışma unsuru değildir. Bu tür çatışmalara gelişmiş ve gelişmemiş ülkelerde de rastlamak mümkündür.

Ülkeden ülkeye ya da bölgeden bölgeye farklılık gösterse de, çatışmaların temelinde siyasi, ekonomik ve dini anlaşmazlıklar yatmaktadır. Örneğin, İspanya'nın Bask Vatanı ve Özgürlük Terör Örgütü (ETA), İngiltere'nin İrlanda Cumhuriyet Ordusu (IRA) ve Rusya'nın Çeçenistan ile yaşadığı iç çatışmalar gelişmiş ülkelere örnektir ve çatışmaların temelinde siyasi nedenler vardır. Ne var ki, gelişmiş ülkelerdeki iç çatışmalar bu ülkelerin sınırları içinde kalan sorunlar olarak yer almışlar ve dışarıdan, çatışmaların durdurulması için uluslararası toplumlar tarafından herhangi bir baskı yapılmamıştır. Kısacası ne İspanya'ya ne İngiltere'ye ne de Rusya'ya bir yaptırım uygulanmamıştır. Gerekçe olarak, bu ülkelerin kendi iç sorunları olduğu söylenmiştir.

İç çatışmaların yaşandığı ülkelerin diğerleri ise, gelişmemiş (üçüncü dünya ülkeleri) ülkelerdir. Bu ülkelerde yaşanan iç çatışmalar, gelişmiş ülkelerde yaşanan çatışmalardan

¹Rights group accuses Myanmar of 'ethnic cleansing'
<<http://edition.cnn.com/2013/04/22/world/asia/myanmar-rohingya-report>>(10.01.2013)

sonuçları bakımından farklılık göstermektedir. Diğer bir deyişle gelişmiş ülkelerde yaşanan iç çatışmalar ufak çaplı siyasi eylemler şeklinde gerçekleşirken, gelişmemiş ülkelerde yaşanan çatışmalar siyasi ve dini nedenlere bağlı olarak daha büyük çaplı çatışmalar şeklinde gerçekleşmektedir. Örneğin Ruanda ve Bosna-Hersek'teki iç çatışmalarda binlerce kişi öldürülmüştür. Hatta Afrika ve Avrupa merkezli bu iki ülkede katliamlar yapılmıştır. Gerçekleştirilen katliamlar sonunda bu iki ülkeye, uluslararası yaptırımlar uygulanmıştır.

Bu yaptırımlar; ekonomik ve ticari yaptırımlar, silah ambargosu, seyahat yasağı, mali veya diplomatik kısıtlamalar gibi alanlarda uygulanmıştır. Aynı şekilde bugün Myanmar'da yaşanan iç çatışmalarda askeri yönetim, siyasi ve dini nedenlere bağlı olarak Arakanlı Müslümanlara katliam uygulanmaktadır. Ayrıca askeri yönetim, Arakanlı Müslümanları göçe zorlayarak ülkeden izlerini tamamen silmeye çalışmaktadır. Sonuç olarak; Ruanda ve Bosna-Hersek'e yönelik uygulanan yaptırımlar gibi Myanmar'a da dış yaptırımlar uygulanmıştır. Aslında siyasi yönetimlerce uygulanan şiddet unsuru Asya bölgesinde yalnız Myanmar örneğiyle sınırlı kalmamaktadır. Sri Lanka, Komboçya, Doğu Türkistan, Hindistan, Bangladeş, Pakistan, Afganistan, Filipinler, Endonezya ve Vietnam'da da, siyasi ve/veya dini nedenlere bağlı olarak iç çatışmalar görülmektedir.²

Kısacası dünya genelinde, çıkış nedenleri farklı olsa da iç çatışmalar yaşanmaktadır ve en ağır çatışmalar, Ruanda, Bosna-Hersek, Doğu Türkistan ve Myanmar'da gerçekleşmiştir. Myanmar'da yaşanan çatışmaların güncelliğini koruması ve Myanmar'ın yakın tarihi açısından uluslararası ilişkiler alanında, kendi iç sorunları, stratejik konumu ve komşu devletlerin Myanmar üzerinde siyasi çıkarlarının olması, bu küçük Asya devletini uluslararası boyutta dikkate değer bir konuma yükseltmiştir. Ayrıca, askeri elitlerin ülkenin siyasi sisteminde karar alıcı konumda olmaları ve demokratik sisteme entegre olmayıp Myanmar'ı bunun yerine Sovyetler Birliği'nin soğuk savaş döneminde uyguladığı sosyalist ve kapalı bir sistem ile yönetmeleri giderek ülkenin, Kuzey Kore gibi kapalı bir ülke olmasına neden olmuştur.

Bu iki ülkenin ortak paydasına baktığımızda ikisinin de siyasi ve ekonomik göstergeleri aynı olmakta ve BM'nin yoksul ülkeler sıralamasında son sıralarda yer almaktadırlar. Askeri bakımdan ele alınırsa, Kuzey Kore elinde bulundurduğu nükleer silah nedeniyle Myanmar'ın çok önündedir. Ancak Myanmar'da kendini çevreleyen Çin ve

²Muhammad Nasir, Badu, "Ethnic Conflict in Southeast Asian: A Comparative Study of Aceh (Indonesia) and Moro (Philippines)", *International Conference on International Relations and Development*, 2012, s,1

Hindistan karşısında güvenliğini tam anlamıyla koruyabilmek ya da, uluslararası ilişkilerde nükleer silah bulundurmanın caydırıcılık yaratmak olduğu anlayışını kavramış olması gerekçesiyle, nükleer silah gücüne sahip olabilmek için, Rusya ve Kuzey Kore ile siyasi yakınlaşma içindedir.

Gerçi son zamanlarda Myanmar, Rusya ve Kuzey Kore ile yakınlaşma içinde olsa da, 1947-1988 yılları arasında U Nu ve General Ne Win, soğuk savaş döneminde izledikleri tarafsızlık politikasıyla, Myanmar'ı iki kutuplu sistemin dışında tutmaya çalışmıştır. Her ne kadar Myanmar soğuk savaş dışında tutulmaya çalışılmış olsa da, ABD, Myanmar'ın Çin'e sınır bölgesi olan Shan eyaletine CIA ekiplerini göndererek, Çin hakkında bilgi toplamıştır. Çin ise, ABD'nin bu girişimine karşılık Burma Komünist Partisi'ni destekleyerek, U Nu ve Ne Win'nin tarafsızlık politikasının çökmesini sağlamaya çalışmıştır. Böylece Myanmar, ABD ve Çin tarafından doğrudan olmasa da dolaylı olarak soğuk savaşın içine çekilmiştir.

Öte yandan, İkinci Dünya Savaşı'nın bitmesiyle birlikte dünya uluslararası ilişkiler açısından yeni bir düzene girmişti. Bir yandan birçok ülke bağımsızlığını kazanırken diğer yandan da Doğu-Batı blokları arasındaki ilişkiler çok keskin çizgilerle belirlenmekteydi. Böylece her iki blok dünya genelinde kendine yakın rejimler oluşturma yarışına girdi. İkinci Dünya Savaşı sonunda bağımsızlığını kazanan ülkelerden biri de Asya'nın bugün en stratejik konumunda olan Myanmar'dı. Ne var ki Myanmar'ın sorunları bağımsızlıkla bitmedi, aksine artarak devam etti. Ülke bulunduğu stratejik konumu nedeniyle sadece bölgenin egemen güçleri olan Çin, Hindistan ve Japonya arasında değil aynı zamanda, ABD'nin de nüfuz mücadelesine tanıklık etti. İçte birbirini izleyen askeri darbeler, iktisadi ve siyasi alanda yaşanan bunalımlar ve etnik çatışmalar kesilmedi. Bunun yanı sıra ülke, siyasi açıdan da askeri darbeler sonunda kurulan sıkı yönetimlerce yönetildi.

Soğuk savaşın ardından gelen küreselleşme ve değişen uluslararası ilişkiler, doğrudan Myanmar'ın önemini arttırmış oldu. Ülkede devam eden sıkı rejim ve etnik çatışmalar Çin, Hindistan ve ABD gibi büyük güçleri çok yakından ilgilendirmekteydi. Bu noktadan hareketle, Asya bölgesinde nüfuz sahibi olmak isteyen büyük güçler olan Çin, ABD ve Hindistan'ın Myanmar üzerindeki siyasi çıkarları ön plana çıkmakta ve her bir devlet farklı metotlar ile Myanmar'a yaklaşmaktadır. ABD yaptırım uygulayarak Myanmar'ı güçsüz konuma düşürme politikası izlerken asıl amacı, Asya bölgesinde siyasi, ekonomik ve askeri bakımdan büyük bir hızla yükselen Çin'in, Myanmar ile olan siyasi bağlarını kopartmaktır.

Çünkü küreselleşmenin yarattığı karşılıklı bağımlılık ilişkisi bağlamında, 2000 sonrası her bakımdan (askeri, siyasi ve ekonomi) atağa kalkan Çin'in, bu gücünü devam ettirebilmesi için Myanmar'ın coğrafi konumundan yararlanmaya ihtiyacı vardı. Böylece Çin, Ortadoğu, Asya ve Afrika'dan ithal ettiği petrol ve doğal gazı Malakka Boğazından geçirmeyip Myanmar üzerinden, inşa ettiği boru hatlarından geçirerek, hem güvenliğini sağlamakta, hem ulaşım maliyetini düşürmekte hem de Asya bölgesinde ABD'nin çıkarlarını zedelemektedir.

Bu nedenlerden dolayıdır ki, ABD Myanmar'a, Müttefik'i olan Avrupa devletleriyle birlikte yaptırım uygulayarak, Devlet Barış ve Kalkınma Konseyi'nin (SPDC) uyguladığı kapalılık sisteminin çökmesini sağlayıp demokrasi yanlısı politikacıları desteklemektedir. Böylece yeni kurulacak demokratik hükümet, Çin Halk Cumhuriyeti'nin SPDC döneminde edindiği siyasi kazanımları kaldıracaktır. Myanmar'a komşu olan diğer bir büyük güç Hindistan ise, kendisine Hint Okyanusunda ve Asya da rakip olan Çin ile rekabet edebilmek için, 1992'de uygulamaya başladığı Doğuya Bakış Politikası sayesinde, Myanmar ile ilişkilerini iyi tutmaya çalışıp Çin'in Hint Okyanusu ve Myanmar üzerindeki etki alanını sınırlandırmaya çalışmaktadır.

Böylece Hindistan, kendi iç denizi olarak gördüğü Hint Okyanusu'nun güvenliğini koruyabilecektir. Çin'in Myanmar'a yönelik uygulamaya çalıştığı politikasına baktığımızda ise Çin, 1989 sonrası ABD, Avrupa devletleri ve Hindistan'ın Myanmar'a uyguladıkları yaptırım sürecinin tam tersi bir politika izlemiştir. Myanmar ile siyasi ilişkilerini geliştirip stratejik konumundan ve doğal kaynaklarından kazanımlar elde etmiştir. Yukarıda değindiğimiz hususlar çerçevesinde çalışmada, Myanmar ile yakın ilişkiler kuran devletlerin kazanımlarının neler olabileceği hususunda durularak çalışmanın amacı ve önemi ele alınıp tartışılacaktır.

Bu çalışmada ele alınacak konu yukarıda belirtildiği gibi büyük devletlerin Myanmar üzerindeki tarihsel rekabeti ve bunun Myanmar iç gelişmelerine ve dış politikasına olan etkisidir. Konu genelde bu sınırlı çerçeve içinde ele alınacak ve tek başına Myanmar örneği derinlemesine incelenmeye çalışılacaktır. Çalışma, konu başlığına ve konunun genel çerçevesine uygun olarak, giriş ve sonuç bölümleri hariç üç bölüm olarak hazırlanacaktır. Birinci Bölümde bölgesel rekabette Güney Doğu Asya'nın önemi ve bölgesel çatışmalar anlatılacaktır. Daha sonra, Myanmar'ın stratejik konumu, etnik yapısı ve doğal kaynakları hakkında genel bir bilgi verilip bu bölümün devamında tarihsel süreçte Budistler ile

Müslümanların arasında yaşanan dini çatışmalar ve azınlık grupları ile hükümet arasında siyasi nedenlere bağlı olarak yaşanan iç çatışmaların tarihsel bir değerlendirmesi yapılarak, 2007 yılına kadarki gelişim süreci ve sonuçları açıklanacaktır.

İkinci Bölümde Myanmar'ın sömürge öncesi dönemine değinilerek Myanmar'ın nasıl bir yapıyla yönetildiği anlatılacaktır. Ayrıca Myanmar'ın İngiltere tarafından sömürge olmasına ve sömürge döneminde Myanmar'da gerçekleştirdiği değişikliklere yer verilecektir. Bu bölüme ek olarak, tarihsel arka planda Hindistan Myanmar ilişkilerine ve İkinci Dünya Savaşı sırasında Japonya Myanmar yaklaşması, Myanmar'ın Japonya tarafından işgali ve Japonya açısından Myanmar'ın önemine yer verilecektir. Son olarak ise; Myanmar'ın bağımsızlığını kazanması ve kurulan yeni hükümetin, azınlık gruplarına yönelik tutumu ve azınlık grupları ile yaptığı ateşkes antlaşmaları anlatılarak ikinci bölüme burada son verilecektir.

Üçüncü Bölümde Çin, Hindistan, ABD, Japon Resmi Kalkınma Yardımı (ODA) ve ASEAN örgütünün; Myanmar'a yönelik politikalarına sırasıyla aşağıdaki şekilde açıklık getirilecektir. Asya bölgesinin en büyük gücü olan Çin'in, soğuk savaş dönemi ve sonrasında Myanmar ile olan siyasi ilişkilerinin değerlendirilmesine yer verilecektir. Ayrıca bu bölümde, 1989 sonrası Çin'in, Myanmar'ın stratejik konumundan yararlanarak Asya bölgesinde nasıl güçlendiği açıklanacaktır. Hindistan'ın Myanmar ile kurmak istediği siyasi, askeri ve ekonomik ilişkilerin değerlendirmesi yapılarak Hindistan için Myanmar'ın önemine değinilecektir. ABD, Japonya ve ASEAN örgütünün soğuk savaş döneminde Myanmar ile yakın ilişkiler içinde olmasının nedenleri açıklanmaya çalışılacaktır.

Ayrıca, 1989 sonrası Japonya'nın Myanmar'a İkinci Dünya Savaşı sonrası yaptığı ekonomik yardımları durdurmasının, ABD'nin yaptırım uygulamaya başlamasının ve ASEAN üyelerinin birliğe Myanmar'ı üye yapmak istemesinin nedenleri açıklanacaktır. Tüm bölümlerin değerlendirilmesinin yapıldığı sonuç kısmında ise; büyük güçlerin rekabet alanındaki Myanmar'ın jeostratejik konumuna vurgu yapılarak, Asya Pasifik ülkeleri için Myanmar'ın önemi açıklanacak ve değerlendirmeler yapılacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

GÜNEY DOĞU ASYA’DA MYANMAR: ÇATIŞMA ALANLARI VE UNSURLARI

1.1.Bölgesel Çatışmalarda Güney Doğu Asya’nın Önemi

Güney Doğu Asya bölgesi hiç kuşkusuz 18. 19. ve 20. Yüzyıllarda sömürge yarışının yaşandığı en kritik bölgelerden biri olmuştur. 18. Yüzyılda Portekiz ve İspanyolların sömürgesi olan Güney Doğu Asya bölgesi, 19. Yüzyılda Fransızların ve İngilizlerin, 20. Yüzyılda ise, Japonların sömürgesi olmuştur. Yaklaşık 3 asır boyunca büyük güçlerin sömürgesi olan Güney Doğu Asya ülkeleri, İkinci Dünya Savaşı’nın bitmesiyle bağımsızlıklarını kazanmıştır. Güney Doğu Asya ülkeleri 18. ve 19. Yüzyıllarda sömürge oldukları dönemde doğal kaynakları kullanılarak sömürgeci devletlerin ekonomilerinde önemli bir yere sahip iken, 20. Yüzyılda özellikle de soğuk savaşın başladığı zamanda siyasi boyutları ile ön plana çıkan devletler olmuştur.

Böylece soğuk savaş döneminde Güney Doğu Asya ülkelerinin önemi, ekonomik boyuttan siyasi boyuta kaymıştır. Bilindiği üzere soğuk savaşın başlamasıyla dünya iki kutuplu bir sisteme bölünmüştü. Bu dönemde her bir kutbun kendi ideolojisini olabildiğince yaymak için, ittifak arayışı içine girmiş olması, ABD ve SSCB arasındaki siyasi yarışın kesin çizgiler ile belirlenmesine neden olmuştur. Böylece, Güney Doğu Asya bölgesine yakınlığı ve Güney Doğu Asya devletleri üzerinde siyasi yaptırım gücü olan Sovyet Birliği ve Çin Halk Cumhuriyeti’nin, ABD’nin aksine açık bir şekilde Güney Doğu Asya bölgesinde etkisi görülmektedir. Hatta yine bu dönemde ABD tarafından komünist yayılmasına karşı tedbirler alınmaya çalışılmıştır. Bunun için de ABD Başkanı Dwight David Eisenhower “Domino Teorisi”ni ortaya atmıştır.³

Bu teoriye göre: Çin Halk Cumhuriyeti’nin Güney Doğu Asya’da ilerleyişinin durdurulması gerekmektedir. Çünkü komünist Çin ideolojisi, Kore, Vietnam, Laos ve Kamboçya’yı etkisi altına almıştı. Bunun için de Washington yönetimi, daha fazla ülkenin Komünist Çin rejiminden etkilenmemesi için, Myanmar’ın stratejik konumuna önem vermektedir. Zira Myanmar da bir Güney Doğu Asya ülkesidir ve Çin Halk Cumhuriyeti’ni

³Peter T. Leeson. “The Domino Theory: An Empirical Investigation”, Department of Economics, George Mason University, USA

diğer Güney Doğu Asya ülkeleri ile bağlamaktadır. Bu da ABD'nin Güney Doğu Asya'daki dış politikasını olumsuz yönde etkilemektedir. Çünkü Myanmar'ın komünist Çin rejiminden etkilenmesi ileride, ABD'nin Asya'daki çıkarlarını daha da çıkılmaz bir duruma sokabilecektir. Bu sebeptendir ki ABD yönetimi, Myanmar askeri yönetimini soğuk savaş dönemi boyunca desteklemiştir.

Günümüzde farklı bir öneme sahip olan Güney Doğu Asya ülkeleri, hem ekonomik hem de siyasi boyutları ile ABD ve Çin Halk Cumhuriyeti arasında yaşanan rekabette yerlerini almıştır. Çünkü ABD son on yıldır ağırlıklı olarak dış politikasını Afganistan, Irak ve Ortadoğu ülkeleri üzerine yoğunlaştırması nedeniyle Çin, Asya ve Güney Doğu Asya üzerinde etkisini artırmıştır. Hatta Çin Halk Cumhuriyeti gerek Japonya ve gerekse Güney Çin Denizi'ne sınırı bulunan devletler (Vietnam, Tayvan, Filipinler, Vietnam, Malezya) ile sorun yaşamasına rağmen, hak ve çıkarlarını korumuştur. Ayrıca, Çin Halk Cumhuriyeti Myanmar ile de ittifak kurarak sorun yaşadığı ülkelerin kara sularından geçmeyip doğrudan Myanmar bağlantılı Hint Okyanusuna, Bengal Körfezine ve Andman Denizine kolay geçiş sağlayarak dış politikasını ve ekonomisini güçlendirme fırsatı yakalamıştır.⁴

Bu bağlamda ABD, Çin'in Asya ve Güney Doğu Asya bölgesindeki gücünü dengeleyebilmek için dış politikasını Asya bölgesine kaydırды. Bununla birlikte ABD güvenlik bağlamında, Avustralya, Japonya, Güney Kore, Filipinler ve Tayland ile işbirliği yaparak bir nevi bölge üzerindeki gücünü göstermek için tatbikatlar düzenledi. Ayrıca, ABD'nin Asya ve Güney Doğu Asya bölgesine yönelik politikalarına, ABD Dışişleri Bakanı Hillary Clinton yeni bir bakış açısı getirerek, Kasım 2011'de Foreign Policy'deki yazısında "Amerika'nın Pasifik Yüzyılı" ifadesini kullanacaktır.⁵ Özetle denilebilir ki, Asya ve Güney Doğu Asya, ABD, Çin ve bölgedeki diğer devletlerin çıkarları doğrultusunda siyasi, ekonomik ve askeri dengelerin değişebileceği stratejik bir bölge olarak önemini korumaktadır.

⁴China's Ambitions in Myanmar

<http://www.asiapacificms.com/articles/myanmar_influence/(05.07.2013)

⁵America's Pacific Century

<http://www.foreignpolicy.com/articles/2011/10/11/americas_pacific_century(05.07.2013)

1.2.Güney Doğu Asya'daki Bölgesel Rekabet Alanları: Kore ve Vietnam Savaşları

İkinci Dünya Savaşı'nın bitmesi ile savaş galibi devletler (Müttefikler) 1945'te BM örgütünü kurarak, dünya tarihini derinden etkileyen savaşların bir daha yaşanmaması için hem fikir olmuşlardı. Fakat BM örgütünün asıl kuruluş amacını oluşturan yeni savaşların yaşanmaması ilkesi, 1947'de soğuk savaşın iki süper gücü olarak ortaya çıkan ABD ve Sovyetler Birliği'nin, Kore Yarımadası'ndaki siyasi çıkarlarının farklılık arz etmesi ve 1950'te Kore Savaşı'na müdahil olmaları nedeniyle işlerliğini koruyamadan ihlal edilmiştir. 1947-1991 yılları arasında birbirlerine karşı üstünlük yarışı içinde olan iki süper güç, Kore savaşında olduğu gibi Vietnam savaşında da karşı karşıya gelmiştir. Böylece soğuk savaş döneminde Asya bölgesi, iki süper gücün çatışma alanı içinde olmuştur.

1.2.1. Kore Savaşı

Japonya'nın İkinci Dünya Savaşı'ndan yenik çıkmasıyla Kore Yarımadası yönetim açısından idaresi soğuk savaşın iki süper gücü tarafından paylaşıldı. Böylece, 1910 yılından itibaren Japonya egemenliğinde olan Kore Yarımadası bölünerek, kapitalist ve komünist rejimlerce yönetilmeye başlandı. ABD ve Sovyetler Birliği, Kore'de kendilerine yakın hükümetler kurduktan sonra, 1948-1949 yıllarında Kore'den askeri birliklerini geri çekince, adanın kuzeyi, Sovyet rejimine yakınlığı ile bilinen Kuzey Kore idaresi altına; güneyi ise, ABD 'ye yakınlığı ile bilinen Güney Kore yönetimi altına girdi. Ayrıca Kore Yarımadası'nda oluşan bu iki yönetim adanın fiilen, 38. enleminden bölünmesine neden oldu.⁶

Kore Yarımadası'nın ikiye bölünmesiyle BM Kore komisyonu, iki Kore arasındaki siyasi sorunların çözüme kavuşması için, 10 Haziran 1950'de Kuzey Kore temsilcileriyle 38. paralelde görüşme gerçekleştirdi. Bu görüşmelerden 15 gün sonra, 25 Haziran 1950'de Kuzey Kore, Güney Kore'ye saldırı başlatınca, ABD Güney Kore yanında yer alarak, Kuzey Kore ve Güney Kore arasında yaşanan savaşa dahil oldu. Çünkü soğuk savaşın ilk yıllarında, Çin'de yeni bir rejim değişikliği meydana gelmiş ve bu rejim komünist idealler doğrultusunda dış politikasını şekillendirmeye başlamış, Kuzey Kore ve Sovyetler Birliği ile yakın ilişkiler içinde olmuştu.⁷

⁶“The Korean War”, *Veterans Affairs Canada*,s,1

⁷Ohn Chang-II. “The Causes of the Korean War, 1950-1953”,*International Journal of Korean Studies* · Vol. XIV, No. 2, 2010, s, 19

Böylece Sovyetler Birliği'nin Asya'daki siyasi ve askeri gücü iyice güçlenmeye başladı. Bu sebeple ABD, Asya'daki siyasi gücünü devam ettirebilmesi için, dış politikasında Kore Yarımadası'na öncelik verdi. Sovyetler Birliği ise, ABD'yi hem Kore'den hem de Japonya'dan uzaklaştırma çabası içindeydi. Böylece, Sovyetler Birliği'ni Asya'da tehdit edecek hiçbir güç kalmayacaktı.

Fakat Sovyetler Birliği'nin ABD ile ilgili düşünceleri olumlu sonuç vermedi. Çünkü ABD, BM üyesi çeşitli ülkelerin askeri birlikleriyle kurduğu, Birleşmiş Milletler Kuvveti ile Kuzey Kore'nin saldırılarına karşılık vererek, Kuzey Kore'nin geri çekilmesini sağladı. Daha sonra Birleşmiş Milletler Kuvveti, Kuzey Kore sınırını geçip Çin sınırına yaklaşmaya başlayınca bu sefer savaşa Çin'de katılmış oldu. Böylece Kore Savaşı, Çin ile Birleşmiş Milletler Kuvvetleri arasında yaşanan bir savaş haline geldi.⁸

Çin ve Sovyetler Birliği, Kuzey Kore'ye ve Birleşmiş Milletler Kuvvetleri, Güney Kore'ye destek vermiş olsa da savaşın galibi olmadı ve 1953'de Kuzey Kore ve Güney Kore arasında ateşkes antlaşması imzalandı. Ateşkes antlaşması gereği, 38. enlem çizgisi sınır bölgesi oldu ve ayrıca iki taraf arasında silahsızlandırılmış bir bölge de oluşturuldu. Sonuç olarak; Kore Yarımadası soğuk savaş döneminde olduğu gibi bugün de önemini koruyan bir bölgedir.

Hatta Kuzey Kore, 2010 yılında Güney Kore'nin Yeonpyeong Adasını topatışıyla bombardımana tutarak iki asker ve iki sivil dört kişinin ölmesine neden olmuştur. Bu durum karşısında Güney Kore, derhal saldırıya karşılık vererek, güvenlik seviyesini üst düzeye çıkarmıştır. Kısa bir zaman sonra da karşılıklı olarak saldırılar durdurulmuştur. Yalnız burada önemli bir durum söz konusudur. Bu da Güney Kore ve ABD'nin Kuzey Kore'nin bu saldırısına sadece Sarı Deniz'de tatbikat yaparak cevap vermesidir. Aksi takdirde ABD ve Güney Kore'nin Kuzey Kore'ye saldırması nükleer bir savaşa yol açabilirdi. Bundan dolayıdır ki, Güney Kore ve ABD'nin Kuzey Kore ile ilgili seçenekleri kısıtlı kalmaktadır.

⁸Hao Yufana, Zhai Zhihai." China's Decision to Enter the Korean War: History Revisited", *Cambridge University Press*, 1990, s,115

1.2.2. Vietnam Savaşları

Soğuk savaş döneminde Asya bölgesinde gerçekleşen ikinci bir olay da Komünist ve Anti-Komünist güçler arasında gerçekleşen Hindiçini ve Vietnam savaşlarıdır. Hindiçini bölgesi, (Laos, Kamboçya ve Vietnam'dan oluşmaktadır.) 19. Yüzyılda Fransızlar tarafından sömürgeleştirilerek Fransa egemenliği altına girmişti. Fakat Fransa'nın bölge üzerindeki varlığı İkinci Dünya Savaşı sırasında Japonya'nın Hindiçini bölgesini işgal etmesiyle son bulmuştu.

Japonya'nın savaştan yenik çıkmasıyla tekrar Hindiçin'deki sömürge düzenini kurmak isteyen Fransa, bu sefer de bölgedeki ülkelerin bağımsızlık isyanıyla karşılaşmıştı. Çünkü İkinci Dünya Savaşı'nın bitmesiyle sömürge devletler bağımsızlıklarını kazanmaya başlamıştı ya da (Self Determination) kendi seçtikleri idare altında yaşayabilecekleri haklara sahip olmuşlardı. Ancak Fransa, Hindiçini bölgesindeki hakların bu haklardan yararlanmak istemesinden hiç hoşnut değildi ve bu sebeple 1946'da Hindiçini'ye saldırdı⁹.

Ne var ki, Vietnam bağımsızlık hareketinin önderi ve Vietnam Demokratik Cumhuriyeti'nin ilk başkanı olan Ho Chi Minh, Komünist Kuzey Vietnam devletinin bağımsızlığını çoktan ilan etmişti. Ayrıca Ho Chi Minh'in liderliğindeki Viet-Minh Kuvveti Çin Halk Cumhuriyeti'nden de destek almaktaydı. Bundan dolayı Fransa, Hindiçini'yi işgal etmekte zorluk çekmekteydi. 1950'de Kore Savaşı çıkınca Sovyetler Birliği ve Çin güçlerini Kore'ye kaydırıldı ve Viet-Minh'in mücadelesi ikinci planda kaldı. Öte yandan Kore Savaşı, 1953'te iki düşman ülke arasında ateşkes imzalamasıyla son bulunca Sovyetler Birliği ve Çin, Viet-Minh kuvvetine yardımlarını kaldıkları yerden devam ettirdi.

Dolayısıyla Hindiçini Savaşı, 1953'den itibaren şiddetlenmeye devam etmiştir. Bu arada Sovyetler Birliği ve Çin, kuzey komünist yayılma hareketine yardım ederken ABD'de Fransa'ya yardım etmekteydi. Ancak bu savaşın beklenenin aksine, çok uzun sürmesi ve Doğu-Batı Blokları arasından gerilimleri arttırması nedeniyle, ABD, Sovyetler Birliği, Çin, Fransa ve İngiltere Hindiçini savaşının son bulması ve Kore'nin birleştirilmesi için, 1954'de Cenevre Konferansını topladılar. Fransa bu konferansta alınan kararla Hindiçini bölgesinden geri çekildi ve bölgedeki ülkeler bağımsızlıklarına kavuştu. Ancak; Vietnam 17. enlemden itibaren ikiye bölündü ve kuzeyi Sovyetler Birliği ve Çin Halk Cumhuriyeti tarafından güneyi

⁹ Antonio Cantu, Sandy Cantu. "The Vietnam War:A National Dilemma", *National Center for History in the Schools, UCLA,USA, 2002, s,22*

ise ABD tarafından desteklendi. Böylece Kore'den sonra Vietnam da soğuk savaşın bir parçası haline geldi.

Fransa'nın Hindicini bölgesinden çekilmesi ve Kuzey Vietnam'ın diğer bir deyişle komünist rejim ile yönetilen Vietnam'ın diğer komünist ülkeler olan Çin ve Sovyetler- Birliği ile yakın ilişkiler içinde olması nedeniyle, bölgenin tamamının komünist rejimden etkilenmesinin önüne geçmek için, 1954'te ABD öncülüğünde Güneydoğu Asya Antlaşması Teşkilatı (SEATO) kuruldu. Ayrıca ABD Laos, Kamboçya, Myanmar, Tayland ve Güney Vietnam'a para ve silah yardımı yaparak bu ülkeleri, komünist rejimin etkisinden korumaya çalıştı.

Böylece Güney Doğu Asya, komünist rejime karşı bir kalkan görevi olarak görülen SEATO ile korunacak hem de, ABD doğrudan bölgeye müdahale etmekten geri duracaktı. Ancak Kuzey Vietnam'ın ABD'nin desteğini alan Güney Vietnam'a saldırılarını giderek artırmaya başlaması, Tonkin Körfez'inde seyretmekte olan Amerikan savaş gemisi "Maddox"a ateş açması ve ABD'nin bölgedeki çıkarlarını tehlikeye sokması nedeniyle ABD, 1965'te Kuzey Vietnam'a savaş ilan etti. Böylece soğuk savaş döneminin ikinci bölgesel sıcak çatışması başlamış oldu.¹⁰

Savaşın başlamasıyla ABD Kuzey Vietnam'a yoğun bir şekilde hava saldırısı başlattı. Çünkü Başkan Johnson'ın amacı, Viet Minh Kuvvetlerine havadan saldırarak, Kuzey Vietnam'ın gücünü kırmaktı. Böylece Washington yönetimi karşısında güçsüz duruma düşecek olan Kuzey Vietnam'ın, ABD öncülüğünde yapılacak müzakere sürecine katılıp Güney Vietnam ile barış yapması sağlanacaktı. Fakat ABD'nin hava saldırılarına karadan karşılık veren Kuzey Vietnam kuvvetleri, ABD'nin bu planını bozmuştu. Bunun üzerine Başkan Johnson, 1965'te Vietnam'a kara birliklerini göndererek savaşı iki koldan yönetmeye başladı. Ne var ki, Vietnam'a asker gönderilmesi ABD kamuoyunda tepkilere neden oldu. Zira ABD her geçen gün savaşta hem askerlerini kaybetmekte hem de savaşa daha çok girmektedir.

Amerika kamuoyunun Başkan Johnson'nın Vietnam'a asker gönderme kararını eleştirmelerinin kendilerine göre haklı bir yönü olmuş olsa da, Başkan Johnson tamamen soğuk savaş şartları gereği hareket etmekteydi. Bunun için Başkan Johnson, ABD'nin Güney Doğu Asya'daki çıkarlarının ve güvenliğinin tehdit altına girmemesi için Vietnam Savaşı'na

¹⁰ Ibid, s,22

önem vermiştir. Çünkü Vietnam'ın komünist rejim altına girmesi, Çin Halk Cumhuriyeti'nin Güney Doğu Asya'daki çıkarlarının desteklenmesi anlamına gelmekteydi. Zira Çin'in, Tibet'i işgal etmesi, Hindistan'a saldırması, kendi atom bombasını yapması ve buna ek olarak Vietnam halkı üzerindeki siyasi gücünü kullanma ihtimali, ABD'nin komünizme karşı açtığı savaşta başarısızlığa uğrayacağını göstergesi olmaktadır. Bu nedenle, Başkan Johnson döneminde Vietnam Savaşı tırmanışa geçmiştir.

Diğer yandan Başkan Johnson, savaşın uzaması, savaş masraflarının artması ve ABD halkının savaş ile ilgili karşı tutumu nedeniyle barış görüşmelerine zemin hazırlamaya çalışmaktaydı. Nitekim barış görüşmeleri 1968'de Paris'te Kuzey Vietnam ile ABD arasında başlayınca Başkan Johnson, Vietnam hava saldırılarını durdurdu. Bu arada Başkan Johnson'un, başkanlık seçimlerine bir daha katılmayacağını söylemesiyle, 1968'deki başkanlık seçimine katılan Richard Nixon, ABD'nin yeni Başkanı oldu. Başkan Nixon göreve gelmesiyle ABD'nin Vietnam'dan geri çekileceği sinyallerini vermeye başladı. İlk adım olarak, 1969'da 25.000 ve 1971'de 200.000 ABD askerini geri çekti. Başkan Nixon bir yandan da Paris'teki barış görüşmelerine hız vermektedir.

Barış görüşmelerinin yapıldığı bu dönemde hiç şüphesiz, ABD'nin Çin ile yumuşama dönemine girmesinin ve Sovyetler Birliği ile 1972'de nükleer silahların sınırlandırılması antlaşmasını (SALT-I) imzalamasının önemli bir payı vardır. Çünkü, ABD ile yumuşama dönemine giren Çin ve Sovyetler Birliği, Kuzey Vietnam'ı artık desteklememekteydiler. Böylece Kuzey Vietnam, ABD ile yaptığı savaşta Çin ve Sovyetler Birliği'nin desteğini alamamış olması nedeniyle yalnız kalınca, Vietnam Barışı 1973'te Paris'te imzalandı.¹¹

Antlaşmaya göre; Kuzey ve Güney Vietnam 1954'deki Cenevre antlaşmasında olduğu gibi 17.enleminden ayrılarak iki ayrı devlet olacak, ABD iki ay içerisinde tüm askeri birliklerini ve silahlarını geri çekecek, istenildiği takdirde Kuzey ve Güney Vietnam'ın birleştirilmesi, kuvvet yoluyla değil, iki tarafın aralarında yapacakları müzakereler yoluyla gerçekleştirilecek ve ayrıca ABD Kuzey Vietnam'a para yardımı yapacaktı. Fakat bu barış dönemi Güney Vietnam'ın 1975'te komünistlerin idaresi altına geçmesiyle son buldu.¹² Sonuç olarak, ABD büyük kayıplar verdiği Vietnam Savaşı'nı, tıpkı Kuzey Kore gibi gelişmemiş ve silah

¹¹ "Simulation on The Paris Peace Talks of December 1972 – January 1973", *United States Institute of Peaces*,16

¹² Antonio Cantu, Sandy Cantu. "The Vietnam War:A National Dilemma.....s,8

gücünden yoksun küçük bir devlete kaybetmiş oldu ve aynı zamanda Güney Doğu Asya’da Güney Vietnam gibi bir stratejik bir müttefikini de kaybederek, bölgeyi komünizm etkisine bırakmış oldu. Öte yandan soğuk savaş döneminde Sovyetler Birliği ve Çin arasında siyasi anlaşmazlıkların ortaya çıkmasıyla Vietnam, Sovyetler Birliği ile daha çok yakınlaşacak ve Çin’in desteklediği Kamboçya’ya saldıracaktır. Böylece Vietnam Savaşı’nın bölge üzerindeki yaraları daha sarılmadan Hindini bölgesinde üçüncü bir savaş daha çıkacaktır. Bu da, Vietnam ile Çin arasında kısa ama etkileri Vietnam açısından oldukça büyük sorunlara neden olan Çin -Vietnam savaşıdır.

Çin-Vietnam savaşının gelişim sürecine baktığımızda, Vietnam’ın soğuk savaş döneminde Sovyetler Birliği ve Çin arasında yaşanan siyasi gerilimden yararlanarak Sovyet yanlısı politikalar izlemesi hiç şüphesiz Pekin yönetimi tarafından ilgiyle izlenmekteydi. Zira Çin, Nikita Khrushchev dönemindeki Sovyetler Birliğini eleştirmekte ve politikalarına karşı çıkmaktaydı. Bunun için de uluslararası alanda komünizm’in artık Sovyetler Birliği liderliğinde idare edilemeyeceğini dile getirmeye başlamıştı ve kendisini komünizmin yeni lideri olarak görmekteydi. Ne var ki Vietnam, Çin’in bu politikasını benimsememiştir ve Çin’in desteklediği Kamboçya’ya, 1978’de saldırmıştır. Bu sıra da Çin, Vietnam ve Kamboçya arasında süren çatışmaların durması için girişimlerde bulundu. Ancak Vietnam yönetimi, ısrarla Kamboçya’yı topraklarına katmak istiyordu.

Bunun için Vietnam, Sovyetler Birliği ile Barış, Dostluk ve İşbirliği Antlaşması imzaladı. Antlaşmaya göre; taraflardan biri saldırı veya saldırı tehdidi ile karşılaşarsa, taraflar gerekli tedbirleri almak amacı ile, derhal birbirlerine danışacaklardı. Böylece Vietnam, Çin’in karşısına Sovyetler birliğini çıkararak, Çin ile arasında denge sağlamış oluyordu. Sovyetler Birliğinin desteğini alan Vietnam, 1979’da Kamboçya’yı işgal edince Çin, Vietnam’a savaş açtı. Ne var ki Çin, Vietnam üzerinde istediği etkiyi kuramadı ve Vietnam’ın askeri ve ekonomik olarak Sovyetler Birliğine yakınlaşmasına daha çok neden oldu. Üstelik Vietnam’ın Kamboçya’yı işgalinin önüne de geçemedi. Sonuç olarak Kamboçya, 1991’de imzalanan Paris Barış Anlaşmasına kadar Vietnam yönetimi altında kaldı.¹³

¹³Sok Udom, Deth.” The Geopolitics of Cambodia During the Cold War Period”, *Center for Southeast Asian Studies, University of Hawai’i at Manoa*, Volume 9, 2009, s,51

1.3.Myanmar'da Çatışma Unsurları

1.3.1. JeopolitikUnsur

Myanmar, 676,578 km² yüz ölçümüyle dünyada 40'ıncı, Güney Doğu Asya ülkeleri arasında Endonezya'dan sonra 2'nci en büyük ülkedir. Bulunduğu stratejik konum nedeniyle Çin Halk Cumhuriyeti için Hint Okyanusu'na açılan bir kapı görevi görmektedir. Ayrıca Tayland ve Bangladeş arasında yer alan Andman Denizi ve Bengal Körfezi kıyısında yer alması, Myanmar'ın stratejik önemini daha da artırmaktadır.¹⁴ Komşu ülkeleri ile sırasıyla Bangladeş 193 km, Hindistan 1,463km, Çin Halk Cumhuriyet'i 2,185 km, Laos 235 km ve Tayland'la 1800kmsınır uzunluğuna sahip olup toplam ulusal sınırı 5,876 km'dir.

Şekil 1.1 Myanmar Siyasi Haritası

Kaynak: http://www.nationsonline.org/oneworld/map/myanmar_map2.htm (12.03.2013)

1.3.2. Etnik Yapı

Myanmar'da 100'den fazla konuşulan dil ve lehçenin olması ülkeyi Asya'nın en zengin etnik çeşitliliğinin olduğu yer yapmaktadır.¹⁵ Özellikle kendisine komşu olan Hindistan, Çin ve Tayland'dan çok sayıda kişinin, 2000 yıl öncesinden bugüne kadar

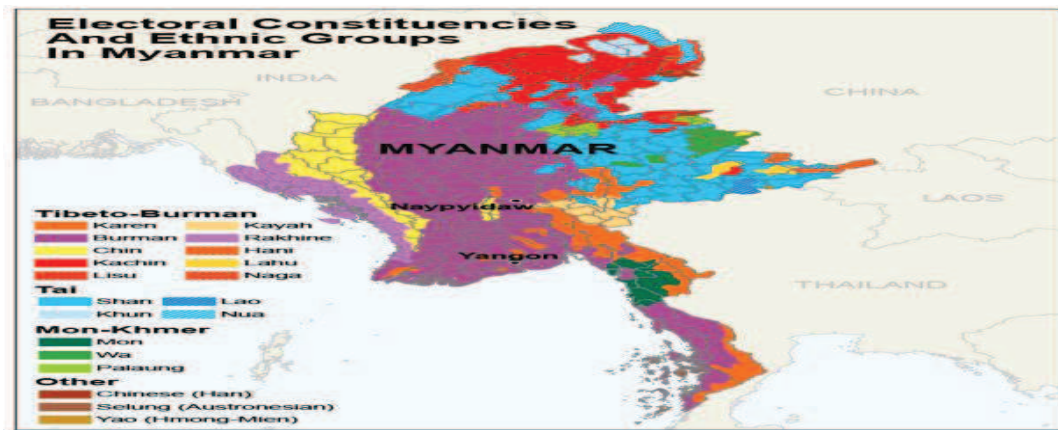
¹⁴Lee Hadden, The Geology of Burma (Myanmar): *An Annotated Bibliography of Burma's Geology, Geography and Earth Science*, Topographic Engineering Center US Army Corps of Engineers USA, 2008,s,6

¹⁵Ekeh Chizom, 'Minorities in Burma', *Minority Rights Group International*, 2007, s,1

Myanmar'a yapmış olduğu göçler sonucu ülkede konuşulan çeşitli diller ve lehçeler ortaya çıkmıştır.¹⁶ Örneğin, Chin etnik grubu kendi bölgesi içinde 53 farklı lehçe ile konuşmaktadır.¹⁷ Ancak etnik azınlıklar ile ilgili güvenilir bir nüfus sayımı verisi olmayıp hükümetin iddialarına göre; ülkede Burman, Kachin, Kayah, Kayin, Chin, Mon, Rakhine ve Shan gibi 135 etnik grup vardır.¹⁸

Bamar olarak ta bilinen Burman etnik grubu, Myanmar'ın en büyük etnik grubu olup toplam nüfusun %69'unu oluşturmaktadır. Ülkede en yaygın diğer etnik azınlık grupları ise sırasıyla Shan %8.5, Karen %6.2, Arakanese veya Rakhine %4.5, Mon %2.4, Chin %2.2, Kachin %1.4, Karenni %0.04 ve diğerleri Hintli ve Çinliler de %5.4 dahil olmak üzere Myanmar'ın toplam nüfusunu oluşturmaktadırlar.¹⁹ Ülkenin, 2010 yılında yapılan en son nüfus sayımına göre nüfusu yaklaşık 60 milyon civarındadır.

Şekil 2.2 Myanmar Etnik Azınlık Grupları Haritası

Kaynak: <<http://www.nytimes.com/imagepages/2012/03/30/opinion/30selwayMap.html?ref=opinion>>

(13.07.2013)

1.3.3. Dinsel Yapı: Tarihsel Süreçte Budist-Müslüman Çatışmaları

Uzun yıllar Myanmar'da Budistlerin Müslüman azınlık Rohingyalılara uyguladıkları şiddet politikaları, 28 Mayıs 2012'de Ramri kentinde Budist bir rahibenin, sözde üç

¹⁶ Ibid

¹⁷ Mon Pon Nya, Identity, Image and Ethnic Conflict in Burma a Case Study of Mon People, Washington State University Department of Political Science December 2010,s,40

¹⁸ Ibid

¹⁹ Ibid

Rohingyalı Müslüman genç tarafından tecavüz edildikten sonra öldürülmesi olayıyla bir kez daha gün yüzüne çıktı. Böylece Budistler, 3 Haziran 2012'de Rohingyalı Müslümanların bulunduğu otobüse saldırı düzenleyip 10 kişiyi linç ederek vahşice katlettiler. Ayrıca Budistler, 8 Haziran'da halkı isyana sürükleyerek, Moungdaw'da Müslümanların köylerine, evlerine ve işyerlerine saldırdılar.²⁰ Bu saldırılar karşısında hükümetin sessiz kalması ve olayların bastırılması için sadece sokağa çıkma yasağını uygulanması uluslararası toplumun tepkisine neden olurken aynı zamanda, bu katliam dünya gündeminin önemli olayları arasında Budist-Müslüman çatışması olarak yerini aldı.

Halbuki Arakan'da (Rahikene) yaşayan iki etnik grup yüzyıllarca bir çatı altında yaşayarak ülkelerini yönetmişlerdi. Hattadeniz ticareti ile uğraşan Arap tüccarların 8. Yüzyılda Arakan'da ticaret şehirleri kurlmalarıyla İslam'dan etkilenen bazı Rohingyalılar Müslüman olduğunda bile, iki etnik grup bir arada yaşamaya devam etmiştir. Daha da önemlisi, 1203'te Arakan'ın komşusu Bangladeş'in İslam devleti olmasıyla Müslüman olan Rohingyalılar'ın sayılarının gittikçe artması ve Arakan kralı Naramekhla'nın İslam'dan etkilenmesiyle ismini Süleyman Şah olarak değiştirip 1433'te Arakan'da İslam krallığını kurması, Budistler ile Müslümanlar arasında herhangi bir ayrımcılığa ya da çatışmaya neden olmamıştı.²¹

Ancak bu iki grup arasındaki birlik ve beraberlik, 1906 yılında Genç Erkekler Budist Derneği'nin kurmasıyla bozulmaya başladı. Çünkü derneğin temel amacı, İngiliz işgali altına olan ülkenin bağımsızlığını kazanması, Budizm'i yaymak ve İngiltere'nin Myanmar'ı işgal ettikten sonra buradaki iş gücünü artırmak için Hindistan'dan getirdiği Müslümanların ülkelerinden gönderilmesi idi. Bu bilinçle hareket eden dernek üyeleri, bir yandan İngiltere'ye karşı bağımsızlık mücadelesi verirken bir yandan da, Müslüman halka şiddet uygulamaya başladılar.²²

Bu arada Genç Erkekler Budist Derneği'nin İngiltere'ye kaşı başlattığı isyan büyüdü ve dernek İngiltere'ye kaşı bağımsızlık mücadelesi veren Thakin Partisi ile birleşti. Bu isyanlar sonunda İngiltere, 1937'ye kadar İngiliz Hindistan'ın bir eyaleti olarak yönettiği Myanmar'ın idaresini Thakinlere bıraktı. Ama Myanmar hala İngiliz sömürgesiydi. Thakinler ise ülkelerinin bir an önce bağımsızlığına kavuşması istiyordu. Öte yandan Myanmar'da

²⁰Burma police clash with Muslim protesters in Maung Daw
<<http://www.bbc.co.uk/news/world-asia-18368556>> (09.07.2013)

²¹Muhammed, Yunus. *A History of Arakan: Past and Present*, Magenta Colour, 1994, s, 5

²²Ibid,s,54

İngiltere'ye karşı bağımsızlık mücadelesi sürerken Japonya Myanmar'ı işgal planları yapmaktaydı ve 1942 yılında Myanmar'a saldırdı. Savaşta İngilizlerin yenilmesiyle ülkenin yönetimi Japonya ve Japonya ile işbirliği yapan Thakinlerin eline geçti.²³

Thakinler ilk iş olarak Rahkinelere, Müslümanların Budizm için büyük tehlike olduğunu eğer bugün engellenmezse yarın Müslümanların güçlenerek Budistleri yok edeceğinin propagandasını yapmaya başladılar. Thakinlere inan Budist Rahkineler, 28 Mart 1942'de Müslümanların bulunduğu Minbya kasabasına bağlı Çanbilli bölgesine saldırıda bulunarak yaş ve cinsiyet ayrımı yapmaksızın 150.000 Müslüman'ı öldürdüler. Ayrıca öldürülen Müslümanların evlerine, tarlalarına ve hayvanlarına el kondu.²⁴ Kısacası Müslümanları Arakan'dan uzaklaştırmak için ellerinden gelen her şeyi yaptılar. Böylece bu katliam, iki kardeş toplum arasında unutulması güç bir olay olarak Arakan tarihinde yerini almış oldu. Müslümanlara yapılan bu saldırılar sadece 1942 katliamı ile sınırlı kalmamıştır. Diğer bir saldırı da, 1947'de, Burmanlar tarafından gerçekleştirilmiştir. Müslümanlar saldırılar karşısında kendilerini koruyabilmek için silahlanma yoluna gitmiş olsa da hükümet, 1954'te "Muson Operasyonu" adını verdiği saldırı ile Müslümanların silahlı birimlerini etkisiz hale getirerek halka yine şiddet uygulamıştır. Aynı zamanda binlerce Müslüman'ı, mücahitlere yardım yaptığı gerekçesiyle Doğu Pakistan'a sürgün etmiştir.²⁵

Budistlerin Müslümanlara yönelik 1942 yılından beri süren saldırılarının durması için Başbakan U Nu, 1959'da Müslümanların çoğunlukta olduğu Butidaung ve Maungdav şehirlerine giderek mücahitlerin silahlarını bırakmaları durumunda Müslümanlara eşit vatandaşlık hakkı vereceğini söyledi. U Nu'nun bu sözü üzerine mücahitler silahlarını bıraktılar. Aynı şekilde U Nu'da verdiği sözü tuttu ve "Mayu Sınır İdaresi" adı altında Müslümanların bulunduğu bölgeler için özel bir birim oluşturdu.²⁶

Ancak bu birim hükümete bağlı olacak ve bölgelerin güvenliğini ordu kontrol edecekti. Bu duruma ek olarak Müslümanlar için özel bir hukuk birimi ve ayrıca Müslümanların da çalışabileceği bir polis teşkilatı da kuruldu. Böylece hukuk ve güvenlikte önemli gelişmeler yaşandı. Fakat U Nu'nun bu projesi, General Ne Win'nin 1962'de darbe

²³ Ibid

²⁴ The Muslim massacre of 1942

<<http://www.rohingya.org/portal/index.php/rohingya-library/26-rohingya-history/55-the-muslim-massacre-of-1942.html>> (09.07.2013)

²⁵ Muhammed, Yunus. *A History of Arakan*.....s, 68

²⁶ Making Rohingya statelessness

<<http://asiapacific.anu.edu.au/newmandala/2012/10/29/making-rohingya-statelessness/>>(11.07.2013)

yapmasıyla son buldu. Ne Win U Nu'nun aksine, Müslümanlara verilen tüm hakları geri aldı. Ayrıca Müslüman memurları işten atmak ya da, Kuzey Arakan'dan çıkartmakla tehdit etti. Bütün özel şirketleri ve bankaları millileştirdi. Müslümanların ellerinde olan şirketler devlet kontrolü altına girdi. Böylece Müslümanlar iktisadi güçlerini kaybetti. Hükümet, devlet kontrolündeki medya vasıtasıyla Müslümanlara karşı yayınlara başladı ve onları yabancılar olarak göstermeye çalıştı. Son olarak Arakan yönetimini Budistleştirme çalıştı.²⁷

Müslümanların tüm haklarını ellerinde alarak Arakan'da yaşamalarına fırsat tanımayan General Ne Win, Müslümanlara yönelik bu sert tutumuna yenilerini ekleyerek Müslümanları olabildiğince zor duruma düşürmeye çalıştı. Yani hükümet tarafından yeni bir toplu katliam yapılacaktı. Müslümanlara karşı sürdürülen bu etnik temizlik operasyonunun kod adı "Nagamin" ya da "Kral Dragon Operasyonu" idi. Operasyonun temel amacı, Müslümanların korkutularak Arakan'dan ayrılmasını sağlamaktı. 1978'de başlayan bu operasyon, Akyab'daki en büyük Müslüman köyü Sakkifara'da başladı. Kısa bir süre sonra da operasyon tüm bölgeye yayıldı. Müslümanlar Muson Operasyonu'nda oldu gibi vahşice katledildi.²⁸

Bu operasyonun acımasızlığından dehşete düşen, can ve mal güvenliği kalmayan, 300.000'den fazla Müslüman mülteci, Bangladeşli yetkililer tarafından hazırlanan kamplarda yaşamaya başladı. Aslına bakılırsa Ne Win hükümetinin istediği tam da buydu. Müslümanlar köylerini boşaltacak yerlerine ise Budist Rahkineler alacaktı. Nitekim böylede oldu. Hükümetin Müslümanlara uyguladığı şiddet ve tehcir politikaları, 1982 yılına kadar bu şekilde devam etti. 1982'de yeni açılımlar yapan hükmet bu sefer de "Yeni Vatandaşlık Kanunu'nu" çıkardı. Bu yasaya göre; Myanmar üç sınıf vatandaştan oluşmaktaydı. Ulusal vatandaşlar, Hakları Sınırlı Olanlar ve Vatandaşlığı Kabul Edilenler. Ne Win'e göre; birinci kategoride İngiliz istilasından önce Myanmar'a yerleşmiş olan "ulusallar", ikinci kategori de ise, İngiliz idaresi döneminde Myanmar'a giren "hakları sınırlı olanlar ve vatandaşlığı kabul edilenler" vardı.²⁹

Ne Win hakları sınırlı olanları, 1948'de Vatandaşlık Akdi'ne göre zaten vatandaşlık statüsünün verilmiş olmasından dolayı Myanmar halkı olarak görmekteydi. Ancak vatandaşlığı kabul edilenleri farklı bir şekilde değerlendirmekteydi. Ona göre; Myanmar

²⁷ Muhammed, Yunus. *A History of Arakan*.....s, 73

²⁸ King Dragon Operation in Arakan

<<http://pages.rediff.com/king-dragon-operation-in-arakan/916417>>(11.07.2013)

²⁹ Muhammed, Yunus. *A History of Arakan*.....s, 78

vatandaşlığına kabul edilmenin yolu, ya ulusal olmak ve 1948' Vatandaşlık Akdi'ndeki haklara sahip olmak ya da, 1982 Yeni Vatandaşlık Kanunu'ndan yararlanmaktı. Fakat Vatandaşlık Kanunun 4. maddesi uyarınca, bir kimsenin ulusal vatandaşlık kategorisine ait olup olmadığı mahkeme kararına değil, Devlet Meclisi kararına bağlıydı. Böylece Ne Win, Rohingyaları (Müslümanları) keyfi olarak birinci kategorinin dışında bırakmıştı. Nedeni ise, 1824 yılından sonra Rohingyaların Myanmar'a gelen yerleşimciler olduğunu iddaa etmesiydi.³⁰

Ne Win'nin Myanmar halkını bu şekilde vatandaşlık gruplarına ayırmak istemesindeki amacı, Müslümanları vatansız bir halka dönüştürmek ve kolayca ülkeden sürebilmektir. Öte yandan Yeni Vatandaşlık Kanunu'nun kabul edilmesiyle Müslümanlar vatansız kişiler olarak, Ne Win hükümeti karşısında zor bir duruma düştüler. Müslümanların vatansız olarak kabul edilmesiyle devletin desteğini de alarak Kuzey Arakan'ın Akyab bölgesindeki Müslümanların evlerine, işyerlerine, arazilerine ve camilerine saldıran Budist Rahkineler aynı zamanda binlerce Müslüman'ı da öldürdüler Hükümet ise Kuzey Arakan'ın birçok yerinde Budist tapınakları inşa etti. Müslümanların boşaltmak zorunda kaldığı yerlere Murung, Chakma and Saak gibi Budist kabileleri yerleştirdi.³¹

Müslümanlara yapılan baskılar sonucu yine yüz binlerce Arakanlı Müslüman komşu Bangladeş'e mülteci olarak göç etmek zorunda kaldı. Ancak Bangladeşli yöneticiler, Bangladeş'in gerek yüz ölçümünün küçük olması gerekse nüfusunun oldukça çok olması ve aynı zamanda da çok fakir bir ülke olması nedeniyle, daha fazla mültecinin ülkelerine gelmesine izin vermemektedir.³² Böylece Arakanlı Müslümanlar Budistlerin katliamlarına maruz kalmışlardır. Müslümanlara yönelik hükümetin ve Budistlerin sert tutumu böyle devam ederken, 2007'de Myanmar'da "Renkli Devrim" meydana geldi. "Safron Devrimi" olarak bilinen bu devrim hükümet tarafından bastırılmış olsa da 2008'de yeni bir anayasa hazırlandı ve 2010'da da serbest seçimlere gidildi. Seçimlerde 46 sandalye kazan Müslümanlar, haklarını hükümete karşı korumak için büyük bir fırsat yakalarken hükümet yetkilileri Müslümanların 43 sandalyesini ellerinden alıp Budistlere verdi. Müslümanlar ise 3 sandalye ile parlamentoya girmiş oldu. Anlaşılacağı üzere 2010 seçiminde Arakanlı Müslümanların hakları ellerinden alınarak siyasi ve ekonomik haklar talep etmelerinin önüne geçilmiştir.

³⁰ Ibid

³¹ Ibid

³² Bangladesh Refuses Entry to Myanmar Refugees

<<http://impunitywatch.com/bangladesh-refuses-entry-to-myanmar-refugees/>>(11.07.2013)

Sonuç olarak bugün Myanmar’da yaşanan bu dram ilk önceleri Myanmar’ın bir iç sorunu iken son yıllarda uluslararası boyutta yaşan büyük bir sorun haline gelmiştir. Çünkü dünyanın gözü önünde yaşanan bir katliam söz konusudur. Ayrıca Myanmar’da yaşanan bu vahşetten, Myanmar’ın demokrasi öncüsü (ki kendisi demokrasiyi savunduğu için askeri cunta tarafında 20 yıl ev hapsinde tutulmuştur.) Aung San Suu Kyi’nin söz etmemesi, Müslüman halkın bölgede ne kadar yalnız kaldığının bir göstergesi olmaktadır. Bu duruma ek olarak hükümet tarafından Müslümanlara, evlenme yasağı, seyahat yasağı, ikiden fazla çocuk sahibi olma yasağı ve diğer ihlaller (ancak özel hastanelere gidebilirler, ehliyet alamazlar, telefon kullanamazlar, internet kesinlikle kullanamazlar, günde 3-4 saat elektrik kullanabilirler) gibi kısıtlamalar getirilmektedir.³³ Ne var ki Arakan Müslümanlarının sorunları konusunda uluslararası toplumlar tarafından pek fazla çözüm önerisi getirilememektedir. Bilhassa BM, Çin yüzünden Arakan sorununa çözüm getirememiştir. Zira Çin’in Myanmar ile 1989 yılından itibaren geliştirdiği stratejik ortaklıkları vardır. Bundan dolayı da BM’lerin çözüm sürecine karşı çıkmaktadır.

Myanmar sorununa, Budist- Müslüman sorun olarak bakmak yerine, ülkenin sorunları genel hatlarıyla ele alınıp, geniş bir çerçevede değerlendirilerek hem Arakan Müslümanlarının hem de, Myanmar’ın iç siyasal sorunları çözüme kavuşturulabilir. Bunun için de ABD, Çin, Japonya, Hindistan ve bölgedeki diğer devletlerin, Myanmar’ın stratejik konumu ve doğal kaynakları üzerindeki çatışan çıkarlarını bir an önce durdurmaları gerekmektedir. Böylece Myanmar, baskı ortamından kurtulup kendi iç sorunlarıyla daha çok yüzleşme fırsatı yakalayabilecektir. Zira Myanmar yönetimi, sadece Arakan Müslümanlarına şiddet uygulamamakta aynı zamanda, 2009 yılından itibaren Shan Kachin ve Karen azınlık gruplarına da şiddet uygulamaktadır. Ne var ki Shan, Kachin, ve Karen azınlık gruplarına uygulanan şiddet, Arakan Müslümanlarına uygulanan katliamlar şekline dönüşmemiş ve bundan dolayı da dünya gündemini pek fazla meşgul etmemiştir. Bu nedenle Arakan sorunu, Myanmar’ın en önemli sorunu olmaktadır ve bir an önce çözülmelidir. Bunun için, Arakan sorununa kısa, orta ve uzun vade de yaklaşılmalıdır.

Kısa vadede; Arakan’da ve mülteci olarak Bangladeş, Tayland ve Malezya’da yaşayan Arakanlı Müslümanlara acilen gıda, ilaç ve barınma konularında yardımlar

³³Burma's Rohingya Muslims: Aung San Suu Kyi's blind spot
<http://www.independent.co.uk/news/world/asia/burmas-rohingya-muslims-aung-san-suu-kyis-blind-spot-8061619.html>>(11.07.2013)

yapılmalıdır. Öte yandan bu insanların, Myanmar hükümeti ile yaşadıkları sorunların, uluslararası alana daha fazla taşınması gerekmektedir. Bunun içinde öncü rol olarak; Endonezya ve Malezya gibi Müslüman bölge ülkelerine görevler düşmektedir. Bu da Myanmar ile ortak tarihi geçmişi olan bu iki Müslüman ülkenin, Arakan Müslümanlarının yanında yer alarak, gerek maddi ve manevi yardımlarda bulunması gerekse de, üyesi oldukları ASEAN Örgütü, toplantılarında, Arakan Müslümanlarının durumunu gündeme getirmeleri gerekmektedir. Orta vade de; Arakan Müslümanlarının sorununa çözüm bulmak içinse, BM gibi uluslararası arenada saygınlığı olan kuruluşlarında Arakan Müslümanlarının sorunlarını öncelikle gündeme getirmeleri gerekmektedir.

Ayrıca ülkenin demokrasi öncü ve halk tarafından saygı duyulan lideri Aung Suu Kyi'nin, Müslümanların sorunlarını kendi sorunu olarak görmesi ve bu bağlamda hükümet ile Müslüman liderler arasında arabuluculuk görevini üstlenmesi gerekmektedir. Son olarak uzun vade de; 2010 yılında askeri hükümet tarafından yürürlüğe konulan anayasada yer almayan, Müslümanların haklarının geri verilmesi konusu da ele alınmalıdır. Yani Müslümanlar, eşit vatandaş olarak kabul edilmeli, hiçbir baskı altında kalmadan dini ve kültürel yaşam tarzlarını yaşamalı, eğitim olanaklarından faydalanmalı ve ülke içinde serbest dolaşım-çalışma haklarına da sahip olmalıdırlar. Ayrıca meclise, kazandıkları milletvekilleri kadar katılmalıdırlar. Böylece, Budist- Müslüman çatışmaları kısa sürede sona erebilecektir.

1.3.4. Enerji ve Doğal Kaynaklar

Üçüncü Dünya ülkelerinin sanayileşememiş olmaları ekonomilerinde derin izler yaratmaktadır. Bilindiği üzere, Myanmar'da bir üçüncü dünya ülkesidir ve ekonomisi çok zayıftır; ama doğal kaynaklar bakımından çok zengin bir ülkedir. Bunun farkında olan hükümet, ülke ekonomisine gelir sağlayan başlıca ana kaynaklar olan petrolü, doğal gazı ve Teak ağacı kerestesini çoğunlukla Çin, Tayland ve Hindistan'a satarak ülke ekonomisinin gelişmesini sağlamaktadır.³⁴

1.3.4.1.Orman Kaynakları

Myanmar'ın doğal ormanlara ve zengin bir bitki örtüsüne sahip olması, değişik türde ağaçların yetişmesine olanak sağlamakta ve orman alanları toplam yüz ölçümünün % 57'lik

³⁴ World Factbook Southeast Asia

<<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/bm.html>> (06.04.2013)

bir kısmını oluşturmaktadır.³⁵ Ağaç kaynakları bakımından çok zengin olan Myanmar ormanlarında; 1,347 büyük ağaç türü, 741 küçük ağaç türü 1,696 çalı türü, 96 Bambu türü, 36 Rattan türü ve 841 Orkide türüne rastlanmaktadır.³⁶ En önemli ağaç türü ise “Teak” ağacıdır ve toplam orman alanları içinde % 35’lik bir orana sahiptir.³⁷

Teak ağacı bünyesinde bulundurduğu yağ nedeniyle dış hava şartlarına dayanıklı ve her türlü hava koşullarına direnen, yılların yıpratamadığı bir ağaç türüdür. Denizcilik sektöründe sağlamlılığı ve estetik bakımdan eşsizliği nedeniyle milyarlık lüks yatların iç dekorasyonunda ve buna benzer şıklığın olduğu her yerde aranan en değerli mobilya ağacıdır. Bu özelliklerinden dolayı ağaçların en kıymetlisidir. Teak ağacı -yalnız Uzakdoğu’da- çoğunlukla Myanmar ve Endonezya’da yetişmekte olup az miktarda da olsa Hindistan, Tayland ve Laos’da da yetişmektedir.³⁸ Teak ağacı, petrol ve doğal gazdan sonra Myanmar ekonomisine en fazla gelir getiren doğal kaynak olup hükümetin resmi rakamlarına göre 1995’te 300.000 m³ ihraç edilerek 200 milyon dolar kazanç elde edilmiştir.³⁹

1.3.4.2. Petrol ve Doğal Gaz Kaynakları

Petrol ve doğal gazın diğer bir değişle fosil yakıtların önemi bugün Ortadoğu’da, Asya’da ve Orta Asya’da yaşanan politik oyunların en büyük göstergesidir. Örneğin, 6 Ekim 1973’de Arap (Suriye ve Mısır) İsrail arasında yaşanan Yom Kippur savaşında açık bir şekilde ABD’nin İsrail’i desteklemesi sonucu, Petrol İhraç Eden Ülkeler Örgütü (OPEC) üyeleri, 16 Ekim 1973’de aldıkları kararla İsrail’i destekleyen ülkelere petrol ambargosu uygulayarak petrolü savaş diplomasisinde kullanmışlardır.⁴⁰ Petrol ve doğal gazın önemi sadece bu örnekle sınırlı kalmayıp başka bir örnek daha verilerek Myanmar’ın enerji sektöründeki önemi ana hatlarıyla açıklanacaktır.

ABD, İran ve Çin üçgeninde petrolün önemini ele alacak olursak: ABD, İran’ın nükleer enerji çalışmalarını Orta Doğu’nun güvenliği açısından tehdit olarak algılamaktadır ve siyasi

³⁵ Myanmar Forestry. Vol. 2, No. 4, 1994.s,11

³⁶ *Brief on National Forest Inventory, Forestry Department, Food and Agriculture Organization of the United Nations, Rome, 2007,s,3*

³⁷ Julien, Levesque, “Lords of Jade Mismanaging Myanmar’s Natural Resources”, *Institute of Peace and Conflict Studies*, No:60 2008,s,1

³⁸ Burma teak tree production unique: U.N. report,

<<http://www.mizzima.com/edop/features/6853-burma-teak-tree-production-unique-report.html>> (06.04.2013)

³⁹ Ted Case Studies Teak Trade

<<http://www1.american.edu/ted/teak.html>> (06.04.2013)

⁴⁰ Petroleum Resources

<<http://www2.sunysuffolk.edu/westn/oil.html>> (06.04.2013)

ve askeri işbirlikçisi olan Avrupa devletleri ile birlikte İran'ı uluslararası toplumda, yaptırımlara maruz bırakarak, BM güvenlik konseyinde beş daimi temsilcinin desteğini almaya çalışmaktadır. Böylece İran uluslararası alanda yalnız kalacaktır. Fakat ABD'nin bu tutumu karşısında dünyanın en çok enerji tüketen ülkesi olan Çin, İran ile imzaladığı 20 milyar dolarlık enerji anlaşmasının iptal edilmemesi için, BM Güvenlik Konseyi'ndeki veto hakkını İran tarafından kullanarak red kararı vermiştir.⁴¹Bilindiği üzere daimi temsilcilerin herhangi biri red oyu kullanırsa alınacak olan karar uygulanmamaktadır. Nitekim, Çin de ABD'nin tüm dayatmalarına rağmen ekonomik çıkarları ağır bastığından dolayı, ABD tarafında olmaktan ziyade İran enerjisinin yanında yer almıştır.

Dünyanın petrol üreten eski ülkeleri arasında olan Myanmar, Irrawaddy Nehri üzerinde Yenangyaung sahasında bulunan petrolün çıkartılmasıyla ilk petrol ihracatını, 1853 yılında, ham petrol olarak İngiltere'ye yapmıştır.⁴² İlk yabancı petrol arama ve çıkartma şirketi 1871'de İskoçyalı girişimci "David Sime Cargill" tarafından Rangoon Petrol Şirketi adıyla kurulmuştur. 1886'da Rangoon Petrol Şirketi'nin ismi değiştirilip Burmah Petrol Şirketi (BOC) adını almıştır. Şirket General Ne Win'nin darbe yapıp tüm özel şirketleri millileştirmesine kadar İngiltere himayesi altında faaliyetini sürdürmüştür. 1897'de Irrawaddy Nehri üzerinde petrol arama ve çıkartma faaliyetlerine devam eden Burmah Petrol Şirket'inin yaptığı aramalar sonucu, Singu bölgesinde ikinci bir petrol alanının -Chauk'unun- bulunmasıyla, petrol saha alanını genişleten İngiltere, bölge üzerinden sömürgesi Hindistan'a gazyacı temin ederken, aynı zamanda da donanmasının petrol ihtiyacını karşılamıştır.⁴³

İngiltere; Myanmar'ın en önemli ve en büyük liman şehri olan Syriam'da petrol rafineleri inşa ederek "Chauk Bölgesi"nde çıkartılan ham petrolü, 563 km uzunluğundaki boru hatlarıyla Syriam'a ulaştırmıştır. Ayrıca, 1939'da bu iki bölgeden yıllık 6.5 milyon varil petrol çıkartılarak 1940'da 35 milyon dolar petrol ihracatından kar sağlanmıştır.⁴⁴Fakat Japonya'nın 1942'de Myanmar'ı işgal edip Syriam'daki petrol rafinelerini yıkmasıyla, İngiltere'nin Myanmar'daki petrol üretimi azalmıştır.

⁴¹Scott Harold, Alireza Nader, "China and Iran Economic, Political, and Military Relations", (RAND) Center for Middle East Public Policy, 2012, s.12

⁴²Ashild Kolas, Stein Tonnesson, "Burma and Its Neighbours: The Geopolitics of Gas", Nautilus Institute, 2006 s.3

⁴³ Ibid

⁴⁴David I. Steinberg, *Burma: The State of Myanmar*: Georgetown University Press, USA, 2001, s.22

Bu duruma ek olarak, İkinci Dünya Savaşı sonrası İngiltere'ye karşı bağımsızlık mücadelesi verilen dönemde, Chauk boru hattına isyancı gruplar tarafından sabotaj yapılarak, Kuzey Myanmar'a petrol sevkiyatı engellenmiştir. 1954'de Chauk rafinerisi yenilenip Chauk, Tagaing, Yenenma, Prom ve Syriam arasındaki boru hatları tamir edilmiştir. Bunun yanı sıra, 1957'de Syriam petrol rafinerisi askeri hükümet tarafından yenilenirken, 1979'da Japonya'nın yapmış olduğu yardımlarla da genişletilmiştir.⁴⁵

Öte yandan, 1950'de Yenangyaung petrol alanının Burma Komünist Partisi (BCP) ve Halk Gönüllüleri Örgütü (PVO) grubu isyancılarının eline geçmesiyle 1953 yılına kadar devlet kontrolü altına alınamaması, ülke ekonomisinde bir gerilemeye neden olmuştur. Budönem içinde hükümet; petrol ve doğal gazın Myanmar ekonomisinin en önemli varlığı olduğunu ve yönetilememesi durumunda ekonomide gerileme olacağını belirtmek zorunda kalmıştır.⁴⁶ Bir sonraki adımda ise, 1962'de General Ne Win, Myanmar'ı sosyalist sistem ile yönetmeye başlayınca, 1963'de Myanmar Enerji Bakanlığı altında Myanmar Petrol ve Gaz Şirketi'ni (MOGE) kurarak ülkedeki tüm petrol şirketlerini millileştirmiştir.⁴⁷ Böylece enerji çalışmaları devlet kontrolü altına girerek hem güvenliği daha kolay sağlanmış hem de, enerji üretimine devam edilmiştir.

Fakat U Nu ve Ne Win, hükümetleri dönemlerinde yabancı şirketlerin Myanmar'da yatırım yapmasına izin vermeyip kendi imkanları ile petrol arama ve çıkartma faaliyetlerinde bulunmaları nedeniyle, 1950 ve 1970'lerde sadece 3.81 milyon varil petrol üretilmiştir. General Ne Win 1980'lerin başlarında enerji politikalarından kısıtlamaları yavaş yavaş kaldırmaya başlayınca, Japon yatırım şirketi ile Martban Körfez'i açıklarında ilk kez doğal gaz arama çalışmaları için yatırım ortaklığı yaptı. Daha sonra, 1985'te Petro-Canada Uluslararası Yardımlaşma Şirketi ile Martaban Körfezi'nde doğal gaz araştırılması için fizibilite çalışma anlaşması imzalandı. Bu sayede Myanmar enerji sektörü gelişme göstermeye başlarken, 1988'de ülkede isyan çıktı ve Syriam rafinerisi isyancı gruplar tarafından patlatıldı.⁴⁸

İsyanın ülke çapına yayılması karşısında isyanı sert bir şekilde bastıran General Ne Win, ABD ve Batı devletlerinden tepkiler almaya başladı ve 23 Eylül 1998'de General Saw Maung

⁴⁵ Ashild Kolas, Stein Tonnesson, *Burma and Its Neighbours*.....s,3

⁴⁶ Martin Smith, *Burma: Insurgency and the Politics of Ethnicity*, London: 1999, s,22

⁴⁷ Ashild Kolas, Stein Tonnesson, *Burma and Its Neighbours*.....s,3

⁴⁸ David I. Steinberg, *Burma: The State of Myanmar*.....s,27

liderliğinde, Devlet Hukuk ve Düzenin Teşkili Konseyi (SLORC) yönetimini ele geçirdi. General Saw Maung iktidarı döneminde, 1988 isyanının çıkmasına neden olan ekonomik sıkıntıların önüne geçebilmek için 1989'da, Ne Windöneminde yabancı şirketlerin Myanmar'da ticaret yapmasını engelleyen yasayı kaldırıp yabancı şirketlerin Myanmar'da petrol ve doğal gaz arama yapılabilmesi de dahil olmak üzere tüm ticaret alanlarını diğer ülke şirketlerine açtı.⁴⁹Böylece ilk yabancı yatırımlar, ordu tarafından yönetilen, Myanmar Petrol ve Gaz İşletmesi (MOGE) ile Total (Fransa), Unocal (US) ve PPTEP'nin (Tayland) ortaklığındaki Yadana alanında doğal gaz çıkarılmasıyla 1989'da başlamış oldu.⁵⁰Böylece Yadana projesiyle, 1990-2009 yılları arasında ülke ekonomisine 9 milyar dolar katkı sağlanmıştır.⁵¹

1.4.İlk Etnik Çatışmalar

Myanmar'a gelerek buraya yerleşip krallıklarını kuran grupların geliş tarihleri tam olarak bilinmemesine rağmen çoğu tarihçinin ortak görüşüne göre sırasıyla: M.Ö 1000'de Mon, M.S 3.Yüzyılda Pyu, M.S 8. Yüzyılda Burman, Arakan ve M.S 12. Yüzyılda Shan etnik grubu gelmiştir. Myanmar'ın İngiliz sömürgesi olmadan önce birbirinden bağımsız olan Mon, Burman, Arakan ve Shan liderleri krallıklarını kurarak bölgelerini yönetmişlerdir.⁵² Bu krallıklar sırasıyla: Mon krallığı Myanmar'ın alt kısmında, Burman krallığı merkez Myanmar'da, Arakan ve Shan krallıkları bugünkü bulundukları coğrafyada kurulmuştur.⁵³

Burman krallığı Myanmar'ın en büyük krallığı olduğundan; Mon, Shan ve Arakan krallarını 11. 15. ve 18. Yüzyılları arasında yaptığı üç savaşla kendi yönetimi altına almak istemiş böylece ülkede etnik kökene dayalı ilk kanlı çatışmalar başlamıştır. Bu üç savaş öncelikle Mon ve Burman arasında gerçekleşmiştir. Burman kralı bu üç büyük savaş sırasında küçük çaplı etnik grupları kendi safına çekmeye çalışarak diğer üç krallık karşısında daha da güçlü olmaya çalışsa da, Kachin ve Karenni ve Chin etnik grupları hiçbir zaman Burman kralının yönetimi altında kalmayarak küçük bir yapıyla varlıklarını devam ettirmiştir.

⁴⁹Martin, Smith, *Ethnic Groups in Burma: Development, Democracy and Human Rights*, London, 1994, s.99

⁵⁰*The Burma Environmental Working Group*, Burma's Environment: People, Problems, Policies, Thailand, 2011, s.58

⁵¹ Ibid

⁵² Kings of Burma

<<http://asiarecipe.com/myanmar-burma/mm-information/kings-of-burma.html>>(07.04.2013)

⁵³ Mon Pon Nya, *Identity, Image and Ethnic*.....s,47

MS 1057’de Mon Krallığı ile Burman Krallığı arasında savaşların başlamasında Burma kralı Anoratha’nın payı vardı. Burma kralı Anoratha’nın, Mon Krallığını işgal etmesiyle buradan kendi topraklarına 300.000 vasıflı işçiyi, din adamlarını ve aydınları kendi topraklarına getirmesi savaşların yaşanmasına neden oldu.⁵⁴ Yaklaşık iki asırdan fazla bir süre boyunca Burman Krallığı yönetimi altında kalan Monlar, 1287’de Moğolların Burman Krallığı’nı işgal etmesiyle tekrardan bağımsızlıklarını kazanarak Martaban’da yeniden krallıklarını kurdular. Moğol işgalinden sonra Burman kralı Tabinshweh de kendi krallıklarını Toungoo’da tekrar kurdu ve 1446’da Mon Krallığı’nı işgal etti. Burman yönetimi altına giren Mon’lar, 1752’de üçüncü Burman- Mon savaşı başlayana kadar Burman krallığı tarafından yönetildi.

1752’de Burman ve Monlar arasında yapılan son savaşta Monlar Burmanları yenerek Burman krallığının ana üssü olan merkez ve yukarı Myanmar’ı işgal etti. Böylece Burman Krallığı’nın siyasi ve askeri gücü kırılmış oldu. Burman krallığı savaştan yenik çıkınca, otorite boşluğundan yararlanan kral Alaungpaya Monlar’a savaştı. Yapılan savaşta direnç gösteremeyen Monlar, 1757’de tekrar Burman Krallığı yönetimi altına girdi. Savaşın kazanılmasından sonra Burman kralı “Alaungpaya” Monların yukarı Myanmar’ı işgale etmesiyle bir nevi durum değerlendirmesi yaparak, Monların Burmanları tehdit etmesi ve Burman krallığının en büyük rakibinin Monlar olması nedeniyle, Burman’daki Monları katletmeye başladı. Monlar bu vahşetten kurtulmak için komşuları olan Tayland ve Hindistan’ın kuzey bölgelerine kaçtı.

Bu yaşanan olaylar Myanmar tarihinde güçlü olan etnik grubun zayıf olana değer vermemesi ile ölçülmekte olup onu düşman adledip ya boyunduruğu altına almaya çalışmış ya da etkisiz hale getirmek için katliamlar yapmıştır. Benzer şekilde Burmanlar, Arakan ve Shan Krallıkları’na da aynı tutumu sergilemiş ve Myanmar’ın İngiltere sömürgesi olana kadar etnik gruplar üzerindeki katı kuralını uygulamaya devam etmiştir. İngiltere’nin Myanmar’ı işgal etmesiyle krallık döneminde olduğu gibi sömürge döneminde de etnik çatışmalar devam etmiştir. Yalnız İngiltere, meşhur politikası olan “böl ve yönet” yöntemi ile zaten etnik gruplar arası bölünmüş Myanmar’ı daha fazla etnik gruba ayırarak ülkenin daha kolay yönetilmesini sağlamıştır.

⁵⁴Ibid,s,47

1.5.Sömürge Dönemi Etnik Çatışmaları

Myanmar, konumu nedeniyle tarih boyunca birçok farklı etnik kökenden gelen yerleşimcilere- Bangladeş, Hindistan, Çin, Laos ve Tayland'dan- kucak açmıştır. Irrawaddy Nehri kıyısına yerleşen bu topluluklar Myanmar'da pek çok azınlık grubunun oluşmasına neden olmuştur.⁵⁵ Her bir grup farklı ülkeden Myanmar'a geldiğinden, ülkede çok sayıda dil, din ve kültür farklılıkları ortaya çıkmıştır. Bu da ülkenin birlik ve beraberlik içinde bir arada yaşamasını imkansız hale getirmiştir.

Gerçi Myanmar'ın politik sorunlarına baktığımızda Myanmar, ilk tarihinden günümüze kadar olan hiçbir zaman diliminde bir çatı altında toplanamamıştır. 1824-1886 yılları arasında İngiltere, Myanmar ile yaptığı üç savaş sonrasında Myanmar'ı tamamen işgal edip bölge üzerinde egemenliğini daha kolay sağlayabilmek için, Burmanların oluşturduğu merkezi bölge ve azınlık gruplarının oluşturduğu sınır bölgesi olmak üzere iki kademeli bir yönetim sistemi kurdu. Böylece ülkenin iki yönetim şekline ayırmasıyla etnik sorunlar kaldığı yerden devam etti.⁵⁶

İngiltere, Myanmar'ı sömürgesi yapmadan önce, ülkedeki etnik çatışmaların kimler tarafından yapıldığını bildiği için, sömürge sonrası ülkeyi bu şekilde iki yapıya ayırarak kendisine karşı olabilecek toplu ayaklanmaların önüne geçmek istedi. Bu gruplar arası ayrım bağımsızlık sonrası dönemde Myanmar'ın politikası ve ekonomisinde derin izler yaratırken, ülke sorunlar yumağı haline geldi. 1920'li yıllara gelindiğinde merkezi sistem yönetiminin azınlık grupları üzerinde yaratmış olduğu baskıcı yapı yıkıldı ve parlamentonun sınırlandırmasıyla özerk yönetime geçildi.

Bunun yanı sıra İngiltere, Myanmar'ı işgal ettikten sonra 1937 yılına kadar Hindistan'ın bir eyaleti olarak yönetti ve yaklaşık 1 milyon Hintliyi, çalışması için Myanmar'a getirdi.⁵⁷ Böylece İngiltere Myanmar'ın yönetilmesi için çok fazla caba sarf etmeyerek Hindistan üzerinden Myanmar'ı kontrol etmekteydi. Bu da İngiltere'nin başka bölgelerdeki siyasi çıkarlarına odaklanmasını sağlıyordu. Fakat; 1920 ve 30'lar boyunca öğrenciler, Budist rahipler ve işçiler İngiltere'nin Myanmar üzerinde kurmak isteği egemenliğin kabul edilemeyecek bir tür uygulama olduğunu göstermek için gösteriler

⁵⁵Smith, Martin, *Ethnic Groups in Burma*.....s,17

⁵⁶ Ibid

⁵⁷ Ibid,s,23

yapmaya başladılar ve nihayetinde, 1930 ve 1938 yılında ülke çapında şiddet olaylar patlak verdi.

İngiltere'ye karşı başlatılan son isyanda İngiltere hem Myanmar'daki isyanları bastırmaya çalışıyor hem de Japonya'nın 1937'de ikinci defa Çin'e saldırmasıyla Asya bölgesinde güçlenmesini durdurabilmek için, ABD ile birlikte Çin'e silah sağlamaya çalışıyordu. Bu savaşta denilebilir ki; İngiltere'nin tek amacı, Japonya'yı durdurmaktır. Çünkü, İngiltere Myanmar'ı işgal etmeye başladığı dönemde sınır bölgelerinde yaşayan Karen, Karenni, Chin ve Mon halkını misyonerler sayesinde Hristiyan yapıp Hristiyanlığı Budizm ve Hinduizm karşısında iyi göstermeye çalışıyordu. Böylelikle azınlık gruplarına Budist Burmanların krallık dönemindeki otoriter yapısını hatırlatarak bu azınlık gruplarını kendi safına çekmeye çalışıyordu ve bu konuda da başarılıydı.⁵⁸

İngiltere'nin bu politikası tabi ki her şeyin İngiltere lehinde olduğunu göstermemektedir. Ayrıca, Japonya'nın Myanmar'ı işgal etmesiyle azınlık grupları ikiye bölünmüştü. Böylece Burma Bağımsızlık Ordusu (BIA) lideri Aung San, Shan ve Kachin Japonya tarafında yer alırken, sınır bölgelerinde bulunan azınlık grupları Karen, Kachin ve Rakhine (Müslümanlar) ise İngiltere ile aynı safta yer almıştı.⁵⁹ Fakat İngiltere'nin savaştan yenik çıkmasıyla Myanmar'ı ele geçiren Japonya ve Burma Bağımsızlık Ordusu (Budistler), İngiltere'nin yanında yer alan Karen, Mon ve Arakan (Müslümanları) halkını ülkenin bağımsızlığını tehlikeye atmaları nedeniyle öldürmeye başladılar. Katliamlarına devam eden Budistler (Rakhine) bu sefer de Müslümanları (Rohingya) Bangladeş ve Hindistan'a göç etmeye zorladı gitmeyenler ise öldürüldü.⁶⁰

Japonya'nın İkinci Dünya Savaş'ından yenik çıkmasıyla İngiltere eski sömürgesi olan Myanmar'ı tekrar yönetmeye başladı. Sömürge dönemimden bağımsızlık dönemine kadar İngiltere'ye karşı bağımsızlık mücadelesi veren Myanmar halkı, ağır şartlar altında verdiği mücadelenin sonucunu, 1947'de İngiltere'nin Myanmar'a bir yıl içinde bağımsız olacağı sözünü vermesiyle elde etmiştir. Bu gelişmenin hemen ardından Aung San, Shan, Kachin ve Chinsınır bölgesi azınlık gruplarının liderleri ile 1947'de Panglong Konferansı'nda Myanmar Birliği'ni oluşturmak için bir araya gelerek, Myanmar'ın bağımsızlık sonrası durumunu

⁵⁸ *History of Burma, From a Multi- Ethnic Perspective*, The Curriculum Project, Thailand , 2005, s,24

⁵⁹ Martin, Smith, *Ethnic Groups in Burma*, ...s,17

⁶⁰ Burmese invasion of Arakan and the rise of non Bengali settlements in Bangladesh

<<http://rohingyasinternational.wordpress.com/history/>> (11.04.2013)

tartıştılar. Yapılan tartışmalar sonunda Shan, Kachin ve Chin'e bağımsızlığın kazanılmasından itibaren 10 yıl sonra demokratik özerlik verilmesi kararını aldılar.⁶¹

Hatta Aung San eşitliğin sembolü olarak “Eğer Myanmar’ın bir Kyat’ı olursa, senin de bir Kyat’ın olacak” ünlü sözünü azınlık gruplarına söylemiştir*. Böylece Myanmar 10 yıl içinde sömürge döneminden kalan ekonomik ve siyasi sorunlarını gidermiş olacaktı. Ne yazık ki hiçbir şey Aung San’ın planladığı gibi olmadı. Çünkü, Panglong Konferansı’nda azınlık grupların geleceği ile ilgili alınan kararlarda sadece Shan, Kachin ve Chin azınlık grupları bulunurken, diğer azınlık grupların -Karen Arakan ve Mon- bulunmaması Myanmar Birliği’nin oluşturulamayacağını bir göstergesi olmaktaydı. Bu durumun nedenine baktığımızda önemli bir sorun ortaya çıkmaktadır. Bu da İkinci Dünya Savaşı sırasında Japonya’nın Myanmar’ı işgal etmesiyle Karen, Arakan ve Mon gruplarının İngiltere’nin yanında yer almaları ve Japonya ve Burma Bağımsızlık Ordusu’na karşı savaşmış olmalarıdır. İşte bu nedenle Aung San; Panglong Konferansı’na Shan, Kachin ve Chin lideleri ile katılmıştır.⁶²

Myanmar Birliği’nin oluşturulma sürecinde Karen, Mon ve Arakan Panglong Konferansı’nda temsil edilmedikleri için, 1947 yılında Aung San’ın, Anti Faşist Halkların Özgürlük Ligi (AFPFL) ile kurduğu meclisi boykot ederek, siyasi talepleri karşılanmaz ise silahlı mücadele edeceklerini belirttiler. Azınlık gruplarının bu tehditkar söylemlerinden kısa bir zaman sonrada Aung San ve kabine üyelerinin pek çoğu kimliği belirlenmeyen kişilerce öldürüldü.⁶³ Aung San’ın ölümüyle yerine geçen U Nu Ekim 1947’de İngiltere’ye giderek İngiltere Başbakanı Clement Attlee ile imzaladığı antlaşmayla, Myanmar, 4 Ocak 1948’de bağımsızlığını ilan etti.

1.6.Sömürge Sonrası Etnik Çatışmalar

Myanmar’da yaşanan etnik çatışmalar sömürge öncesi, sömürge dönemi ve bağımsızlık dönemi sonrası olmak üzere üç farklı zaman diliminde gerçekleşmiştir. Bu durumdan da anlaşılacağı üzere tarihi boyunca Burmanlar ve Burman olmayan gruplar arasında çıkan iç çatışmaların günümüze dek sürmesi, Myanmar’ı dünyadaki en uzun iç savaşın yaşandığı ülke

⁶¹ In-depth: What next for Myanmar? Briefing: Myanmar’s ethnic problems
<<http://www.irinnews.org/In-Depth/95195/96/>> (13.04.2013)

*Kyat; Myanmar para birimi

⁶² Martin Smith, *Ethnic Groups in Burma*.....s,24

⁶³ Ekeh, Chizom, *Minorities in Burma*, ...s, 1

yapmıştır.İki grup arasındaki sorunların çözüme kavuşması için Aung San, Panglong Konferansı'nda Myanmar'da yaşanan etnik çatışmaları sonlandırmak amacıyla, etnik azınlık gruplarının bazılarına (Shan, Chin ve Karrenni, ki bu gruplarPanglong Konferansına katılmıştır.) siyasi özerklik vererek, her bir grubun yasama, yürütme ve yargı sistemini kurmasını sağlayıp kendi bölgelerinde dil, din ve kültürlerini devam ettirebilmesine olanak sağlamıştır.

Böylece Myanmar federal bir yapıya bölünerek, azınlıklar arası çatışmalar sonlandırılıp merkezi hükümet güçlenecekti. Aung San'ın ölümüyle yerine gecen U Nu Aung San'ın düşüncesinin aksine, Myanmar'ı federal yapıyla yönetmek yerine Üniter devlet modeli ile yönetmeyi benimsedi.⁶⁴İlk etapta yüzeysel olarak, Aung San'ın bu projesine baktığımızda gerçekten gruplar arası çatışmaların çözümü için en ideal yöntemin bu olduğu söylenebilir. Konuya açıklık getirmek gerekirse, Aung San'ın ulus yaratma projesi pek çok bakımdan 1648'de imzalanan Vestfalya Barış Antlaşması'na benzemektedir. Bilindiği üzere, Katolik Kutsal Roma İmparatorluğu, Protestanların siyasi gücünü ortadan kaldırmak için İspanya ile ittifak kurup Avrupa devletlerine savaş açtı.

Yapılan savaştaKatolik Kutsal Roma İmparatorluğu yenilince, İmparatorluğa bağlı 100'den fazla küçük prenslik imparatorluktan ayrılarak kendi bölgelerinde bağımsızlıklarını ilan edip dinlerini, kültürlerini ve dillerini yaşatma imkanı bulmuş oldu.⁶⁵ Bu noktadan hareketle yola çıkan Aung San, Myanmar'ı, Vestfalya Barış Antlaşması'nda olduğu gibi eyaletlere bölerek (Shan Chin ve Karenni) her bir grubun dinini, kültürünü ve dilini yaşatmasına olanak sağlayıp Myanmar'ın kuruluşundan beri var olan etnik sorunları gidermiş olmayı planlamaktaydı. Aung San'nın bu projesini gerçekleştiremeden öldürülmesi üzerine, yerine geçen U Nu Myanmar'ın bağımsızlığını kazandıktan sonra, Myanmar'ı, Burman Krallığı dönemindeki gibi yönetmeye, yani Burmanların diğer gruplar üzerindeki baskıcı yapısını devam ettirmeye başladı. İlk iş olarak da, 1947 anayasasının değiştirilmesi için U Chan Htun'ı görevlendirdi.⁶⁶

U Chan Htun hazırladığı anayasayla, 1947 anayasasının içeriğini tamamen değiştirip azınlık gruplarını doğrudan Myanmar hükümetine bağlayan anayasayı hazırlayınca,

⁶⁴Lian H. Sakhong, "The Dynamics of Sixty Years of Ethnic Armed Conflict in Burma" *Burma Center for Ethnic Studies Peace and Reconciliation*, Analysis Paper No.1 2012,S,4

⁶⁵Westphalia,Treaty of(1648)

<<http://encyclopedia2.thefreedictionary.com/Westphalia,+Treaty+of+1648>>(14.04.2013)

⁶⁶Lian H. Sakhong, *The Dynamics of Sixty Years*.....s,5

bağımsızlık sonrası ilk isyanlar başlamış oldu. Gerçi isyanların başlamasına neden olan olaylar sadece 1947 anayasasının değiştirilmesi ile olmamıştı. Şöyle ki, Aung San 47 anayasasını hazırlarken sadece üç azınlık grubunun haklarını teminat altına almıştı. Hakları anayasa ile güvence altına alınmayan diğer azınlık grupları doğal olarak yeni hükümetten haklarını istedi. Halbuki yeniden hazırlanan 1947 anayasası hiçbir azınlık grubunun siyasi haklarını içermemekteydi. Her ne kadar U Nu anayasası hiçbir azınlık grubuna siyasi hak tanımamış olsa da, Myanmar'ın bağımsızlığını kazanıncaya kadar etnik grupların hiçbiri geçici hükümete karşı isyan etmedi. Myanmar'ın 4 Ocak 1948'de bağımsızlığını kazanmasıyla Burma Komünist Partisi U Nu hükümetine karşı ayaklandı.

Diğer ayaklanmalar ise tamamen U Nu'nun bağımsızlık sonrası Myanmar'ı Üniter devlet yapısına dönüştürmek için hazırlattığı anayasa ile başlamıştı. U Nu'ya göre Myanmar sadece tek bir çatı altında toplandığı takdirde esas bağımsızlığını kazanmış olacaktı. Çünkü etnik grupların özelliklerine baktığımızda her biri yüzyıllar öncesinde Myanmar'a farklı ülkelerden (Çin, Hindistan ve Tayland) göç ettiğinden, Myanmar bu ülkelerin dillerinin, kültürlerinin ve en önemlisi dinlerinin etkisi altındaydı. U Nu'ya göre; Myanmar federal bir yapıya bölündüğünde Çin, Hindistan ve Tayland'ın etnik azınlıkların bu özelliklerinden yararlanarak azınlıkları kendi çıkarlar doğrultusunda kullanabileceği ihtimali vardı. (ki soğuk savaş döneminde azınlıklar ile merkez hükümet arasında iç çatışmaların çıkmasına neden olmuşlardır) Bu nedenden dolayı U Nu Myanmar'ı Üniter devlet modeli ile yönetmek istemiştir.⁶⁷

U Nu; Myanmar'ın siyasi geleceği ile ilgi böyle bir karar alınca, Karen azınlık grubu, Myanmar'ın 1948'de bağımsızlığını kazanmasından sonra Karen Ulusal Birliği onun silahlı kanadı olan Karen Milli Savunma Örgütü'nü kurarak, U Nu hükümetine karşı ilk etnik azınlık ayaklanmasını başlattı ve hükümet ile savaşılmaya başladı. Yaşanan bu iç savaş sonunda 1949'da Mandalay ve başkent Yangoon hariç Myanmar'ın neredeyse tamamı Karen silahlı gruplarının eline geçti. Merkezi hükümet ile çatışma içinde olan Karen silahlı grupları beklediği üzere İngiltere'den silah yardımı alamayınca, Tayland sınır bölgesine çekilmek zorunda kaldı. Bu durum karşısında U Nu hükümeti 1952'de, Tayland sınırında Karen eyaletinin kurulmasına izin verdi.⁶⁸

⁶⁷ Ibid

⁶⁸ Mon Pon Nya, *Identity, Image and Ethnic*.....s,52

Karen azınlık grubu siyasi haklarını alabilmek için hükümete karşı başlattığı ayaklanmanın sonucunu, 1952’de almasına rağmen Karen Ulusal Birliği gösterilen bölgenin Karen nüfusunun yoğun olduğu Irrawaddy deltası olmadığından, bu duruma karşı çıktı. Fakat Karen azınlık grubu, bu reaksiyonu hükümete karşı vermiş olsa da eyalet olabilmenin yarattığı sevinç ağır bastığından dolayı gösterilen yerde eyaletlerini kurdu. Panglong Konferansı’nda siyasi haklar kazanamayan diğer azınlık grupları Mon ve Arakan’da aynı şekilde Karen gibi siyasi haklarını alabilmenin tek yolunun hükümete karşı ayaklanma olduğu bilincinde hareket ederek iç savaşa dahil oldular. Böylece Mon Halk Cephesi (MPF) Karen Ulusal Birliği ile 1948’de ittifak yaparak, hükümete karşı birlikte savaşımaya başladı.⁶⁹

Yapılan savaşlarda merkezi hükümet, Mon azınlık grubunun başlattığı isyanı bastıramayınca, uzlaşma yoluna giderek, 1958 de Mon Halk Cephesine, savaşımayı bıraktıkları takdirde özerklik sözü verdi. Hükümetin bu ılımlı yaklaşımına MPF’nin üyelerinden Nai Shwe Kyin hariç diğerleri silah bırakarak özerklik verilmesini bekledi. Hükümet ise Mon eyaletine özerklik vermek yerine silah bırakan tüm MPF üyelerini tutukladı. Bu barış sürecinin baltalanmasıyla, Mon azınlık grubu bu sefer Nai Shwe Kyin’nin, 1958’de kurduğu Yeni Mon Devlet Partisi(NMSP) altında birleşerek, hükümete karşı başlattığı özerklik mücadelesini 1995’te ateşkes imzalayınca kadar devam ettirdi. Panglong Konferansı’nda siyasi hakları ele alınmayan diğer bir azınlık grubu Arakan’da, 1948’de hükümete karşı başlattığı savaşları, 1958’de hükümetin özerklik sözü vermesiyle durdurdu.⁷⁰

Her ne kadar merkezi hükümet Karen ve Arakan ile anlaşmaya vararak iç çatışmaları bir nebze durdurmuş olsa da U Nu’nun halkı Myanmarlaştırmaya çalışması vedevlet dinini Budizm olarak ilan etmesi, farklı dinlere ve ırklara mensup olan azınlık gruplarının isyan etmesine neden oldu. Gerçi U Nu, Myanmar’ı üniter devlet modeli (tek millet, tek ülke ve tek dil) ile yönetmek istemesinin ilk temellerini Myanmar’ın bağımsızlığını kazanma sürecinde atmıştı. Ne var ki, U Nu bu politikasını gerçekleştiremeden Burma Komünist Partisi’nin hükümete karşı başlattığı isyanlara Karen, Mon ve Arakan azınlık gruplarının da katılmasıyla, üniter devlet modeli projesini 1961’e kadar uygulama fırsatı bulamamıştır.⁷¹

U Nu hükümetinin Karen, Mon, Arakan azınlıkları karşısında aldığı başarısızlıkların arka planına baktığımızda, Myanmar’a komşu olan ve olmayan devletlerin kimileri siyasi

⁶⁹ Ibid s,53

⁷⁰ Ibid

⁷¹ Ibid

nedenlerden kimileri ise ekonomik nedenlerden dolayı, Myanmar'ın iç sorunundan yararlanıp çıkarları doğrultusunda azınlık gruplara silah ve para yardımıyla bulunmuşlardı. Örneklerle açıklamak gerekirse Doğu Pakistan ve Bangladeş, Arakan bölgesinde bulunan Müslüman Rohingyalara; Çin, Burma Komünist Partisi, Kachin ve Naga'ya; ABD, Kuomintang'a, Tayland, Karen'e yardımla bulunmuştur.⁷²

U Nu hükümeti, azınlık gruplarının yukarıda belirtilen devletlerden yardım alması nedeniyle isyanları bastırmada yetersiz kalınca, 1962'de General Ne Win darbe yaparak ülke yönetimini ele geçirip Myanmar'ı askeri kurallarla yönetmeye başladı. Bu tarihten itibaren General Ne Win; Myanmar'ı, yeni bir siyasi sürece sokarak tüm azınlık gruplarının siyasi haklarını elinden alıp 1947 anayasasını yürürlükten kaldırdı. Karen, Mon ve Arakan'ın başlattığı isyanlara Karenni, Shan, Kachin ve Chinazınlık gruplarının da katılmasıyla, Myanmar, 1989'da ilk ateşkesin yapılmasına kadar hükümet ile azınlık grupları arasında çıkan iç çatışmalara sahne oldu.

⁷² David I Steinberg. *What Evreyone.....s*,44

İKİNCİ BÖLÜM

TARİHSEL SÜREÇTE REKABET ALANI OLARAK MYANMAR VE MYANMAR'IN İÇ SİYASAL YAPISI

2.1.Hanedanlık Dönemi

Myanmar halkının tarihi kökeni tam olarak bilinmemesine rağmen Antropologlar tarafından yapılan incelemelerde bölgede, M.Ö. 400 ve M.Ö. 2000 yıllarına ait taş ve metal aletlerin bulunması, bölgede yaşayan halkın olduğunu göstermektedir.⁷³ Ülkenin ilk sakinleri “Pyu ve Monlar” Güney Doğu Asya’dan göç ederek Myanmar’a yerleşmişlerdir. Daha sonraki dönemde ise Burmanlar ve Shanlar bölgeye göç etmiştir. Her bir grup kendi dilini, kültürünü ve siyasi sistemini koruyarak küçük devletler halinde yaşamıştır.⁷⁴ Bu küçük devletlerarası ilk birleşme Pagan Hanedanlığı (1044–1287) altında Kral Anawrahta liderliğinde olmuştur. Kral Anawrahta 1287’de Moğol hükümdarına yenilince bu siyasi boşluktan yararlanan Shan liderleri Myanmar’ı, 200 yıl boyunca kendi sistemleri altında yönetmiştir.⁷⁵

1486-1752 Toungoo hanedanıTabinshwehti, Shan liderlerini yenmesiyle ülkedeki ikinci hanedanlık dönemi başlamış oldu. İlk hanedanlık dönemimdeki gibi bu seferde Mon liderleri Burman hanedanlığına savaş açarak 1752’de çökmesine neden olmuştur ama Myanmar’ı yönetememişlerdir. 1752’de Konbaung hanedanlığını kuran kral Alaungpaya, Mon isyancı gruplar ile yaptığı savaşta Monları yenmiştir.⁷⁶ Daha sonra, 1824’te İngiliz sömürgesi olan Hindistan’ın Manipur ve Assam eyaletlerine saldıran Alaungpaya, İngiltere ile yaptığı birinci ve ikinci Anglo-Burma Savaşı’nda yenilmiştir. Hanedanlığın son kralı Thibaw’ında 1886’da İngiltere ile yapılan son savaştan yenik çıkınca hanedanlık dönemi sona erip sömürge dönemi başlamıştır.⁷⁷

⁷³ Eric S. Casino, Burma and the Burmese A Historical Perspective Center for Southeast Asian Studies School of Hawaiian, Asian and Pacific Studies University of Hawaii, July, 1997,s,17

⁷⁴ Burma in Perspective: An Orientation Guide, Defense LanguageInstitute Foreign Language Center, 2008,s,17

⁷⁵ Ibid

⁷⁶ Ibid

⁷⁷ Ibid

2.2.İngiliz Sömürge Dönemi

Bir ülkenin işgal edilmesi veya sömürülmesi denince, ilk akla gelen ülkenin İngiltere olduğu tartışılmaz bir gerçek olup 20. Yüzyıl sonlarına kadar bu özelliğini korumuştur. Sömürgecilik kavramı, 15. Yüzyılda coğrafi keşiflerin başlamasıyla o dönemin en güçlü deniz gücüne sahip Portekiz ve İspanya'nın yeni ticaret yolları bulmak için başlattığı bu keşiflere İngiltere, Fransa ve Hollanda'nın da katılmasıyla sömürgeciliğin yeni bir boyutu olarak kabul edilen küreselleşmenin temeli, klasik sömürgecilik olarak ortaya çıkmıştır. Yeni ticaret yollarının bulunmasıyla Afrika, Amerika ve Asya kıtasını sömürge haline getirmeye başlayan bu Hristiyan Avrupa ülkeleri, öncelikle yerel halkın dinini misyonerler aracılığı ile değiştirerek halkı kendilerinden biri gibi göstermeye çalışmışlardır. Bir sonraki adımda ise ülkelerinden gönderdikleri yetkili kişileri sömürge ülkelerindeki devlet yönetiminde görev almasını sağlayarak, sömürge olan ülkenin yönetiminde söz sahibi olmuşlardır.⁷⁸Bu bilinçle hareket eden Avrupa devletleri, son olarak sömürülen ülkelerde uluslararası ticari şirketleri kurarak, işgal edilen ülkenin doğal kaynaklarını çıkartmaya başlayıp ekonomik kazançlar elde etmişlerdir.

Sömürge imparatorluğu olan İngiltere, sömürge yarışına Afrika ile başladıktan sonra rotasını Uzak Doğu Asya'ya çevirerek 17.Yüzyılda Hindistan'ı işgal etti. Burada Doğu Hindistan Ticaret Şirketi'ni kurarak, hem Hindistan'ın doğal kaynaklarını çıkarttı hem de Güney Asya'da nüfuz sahibi oldu. Aynı şekilde Myanmar da hanedanlığının altın çağını yaşamakta ve bölgesinde güçlü bir konumdaydı. Nasıl ki Avrupa devletleri başka ülkelerin topraklarını işgal ettiyse, Myanmar Kralı Thibaw da İngiltere'nin sömürgesi olan Hindistan'ın Myanmar'a sınırı olan, Manipur ve Assam'ı işgal edip Bengal'e yöneldi.

Kral Thibaw'ın bu saldırısıyla, İngiltere'nin Hindistan üzerindeki siyasi ve ekonomik çıkarları risk altına girdi ve bu yüzden İngiltere Myanmar'a savaş açtı. İlk Anglo-Burma (1824-1826) savaşı bittiğinde, İngiltere ile Myanmar arasında 24 Şubat 1826'da imzalanan Yadabo Antlaşması ile Myanmar; Assam, Manipur, Tenasserim ve diğer kuzey eyaletlerinden vazgeçerek İngiltere'ye bırakmak zorunda kaldı.⁷⁹

İngiltere bu birinci savaşla hem kral Thibaw'ın işgal ettiği Assamm ve Manipur'u geri aldı, hem de Tenasserim'i işgal etmesiyle, Hindistan'dan sonra ikinci bir stratejik bölge

⁷⁸*History of Burma*.....s,13

⁷⁹*US Department of State Self Study*.....s,12

kazandı. Daha sonra, 1852 yılında patlak veren ikinci Anglo–BurmaSavaşı, İngilizlerin kışkırtmasıyla gerçekleşti. İngiltere’nin bu savaştaki amacı, alt Myanmar’ın yanı sıra Kalkuta ve Singapur arasındaki geçiş yolu olan “Teak” ormanlarının olduğu bölgeyi de elde geçirmektir. Ne var ki İngiltere, savaştan galip çıkmasına rağmen hiç memnun değildi. Çünkü şimdi de, Myanmar’ın kuzeyindeki petrol ve yakut madeninin bulunduğu bölgelere sahip olmak istiyordu. İngilizlerin bu istekleri üçüncü Anglo-BurmaSavaşı’nın çıkmasına neden oldu ve 1885’te İngiltere, üst Myanmar’ı işgal ederek Myanmar kralını Hindistan’a sürgün etti.⁸⁰ Bu üç savaş sonunda İngiltere, 28 Şubat 1886’da Myanmar’ı Hindistan’ın bir eyaleti olarak sömürgesi haline getirdi.

2.3.İngiliz Sömürge Politikaları

İngiltere’nin Myanmar’ı işgal etmesiyle ülkede pek çok değişiklik baş göstermiştir. İlk olarak İngiltere, merkezi yönetim ile köyler arasında hiyerarşik bir yapı oluşturarak köylerin daha kolay yönetilmesi, sömürge yasalarının anlatılması ve halk ile iyi ilişkiler kurulabilmesi için sömürge devleti adına çalışan muhtarlık sistemini kurdu.⁸¹ Ayrıca devlet yönetiminde etkin olan Budist rahiplerinin yaratmış olduğu etkiyi kırmak için laik bir sistem oluşturdu. Bu duruma ek olarak Myanmar’da misyoner okulları açarak öğrencilerin eğitimini, kültürünü ve dini bilgilerini değiştirmeye çalıştı. Ülke ekonomisini canlı tutmak için merkezi bölgede yaşayan halkı, Myanmar’ın alt ve üst bölgelerine çiftçilik yapmak için teşvik etti. Fakat maddi olarak desteklenmeyen halk,1885 sonrası İngiltere tarafından Myanmar’a getirilen Hintlilerden yüksek faizli para almak zorunda kaldı. Alınan borç paralar zamanında ödenmeyince toprakları ellerinden alınarak yeni kişilere verildi.

İngiltere’nin oluşturduğu bu sistem, Myanmar’ı 1939 yılında dünyanın en büyük pirinç ihracatçısı haline getirmesine rağmen, 1929’da ABD’de ortaya çıkan dünya ekonomik buhranının, 1930’lar boyunca tüm dünyayı etkilemesi sonucu, pirinç fiyatları en alt seviye geriledi. Böylece merkezi bölgelerden alt ve üst Myanmar’a yerleştirilen halk kentlere göç etmeye başladı.⁸² Bu dönemde Myanmarlı işçiler, İngiltere’nin Myanmar’daki iş gücünü artırmak için Hindistan’dan getirdiği işçiler ile çatışmaya girince, Myanmar ve Hindistan

⁸⁰Ibid ,s,12

⁸¹ Ibid

⁸² Ibid

arasında birbirlerine karşı düşmanca bir tutum sergilendi ve 1936'da Rangoon'da büyük çaplı isyanların yaşanmasına neden oldu.⁸³

İngiltere'nin Myanmar'ı işgal etmesinden sonraki dönemde Hindistan'ın bir eyaleti olarak yönetmesi, Myanmar tarafından hoş karşılanmayan bir başka durumdu. Çünkü sömürge olmadan önceki dönemde Myanmar Kralı Thibaw, Hindistan'ın Assam ve Manipur eyaletlerini işgal etmişti. Ne var ki, o zaman da İngiltere'nin sömürgesi olan Hindistan'a saldırması sonucunda, İngiltere Anglo-Burma savaşları ile Myanmar'ı, Güneydoğu Asya'daki kolonisi yaptı ve yine bu dönemde Hindistan'dan getirmiş olduğu yöneticileri devlet yönetime yerleştirerek Myanmar'ın yönetilmesinde etkin rol almalarını sağladı. Bu yaşanan olaylar Myanmar halkının, İngiltere'ye karşı isyan etmesine neden oldu. Myanmar'da yaşanan isyanların, örgütlü hale gelmesi ve çok fazla şiddet olayının yaşanmasındaki en büyük neden İngiltere'den gelen elçilerin Myanmar halkı tarafından kutsal kabul edilen, Başkent Mandalay'daki Kraliyet sarayına ve Budist tapınağına ayakkabılarıyla girmeleri idi.⁸⁴

İngiltere'nin yaptığı bu saygısızlığa yönelik, 1906'da merkezi bölgede yaşayan genç eğitilmiş Myanmarlılar, siyasi bir kimlik taşımayan "Genç Erkek Budistler Derneği"ni (YMBA) kurarak İngiltere'yi protesto ettiler. Elçilerin uyarılmalarına rağmen tapınaklara ayakkabı ile girmeye devam etmeleri öğrencilerin tepkisini daha da artırdı ve bu sefer 1096'da kurdukları YMBA'nın iç yapısında birtakım değişikliğe giderek derneği, 1917'de Genel Konseyi Myanmar Derneği (GCMA) haline dönüştürüp derneğe siyasal bir nitelik kazandırdılar.⁸⁵

1920'lerde Myanmarlı aydınlar ile Budist rahipler, İngiltere'nin Myanmar'a karşı uyguladığı ağır kurallara karşı ilk protestoları başlattılar ve ülkelerinin Hindistan'ın bir eyaleti olarak yönetilmemesi ve İngiltere'den tam bağımsızlıklarını kazanmak için protestolar yapmaya başladılar. Derneğin kurucu liderleri, U Chit Hlaing U Ba Pe. U Ottama, U Wisara ve Arakanlı Budist rahipler yapmış oldukları gösteriler sırasında İngiliz yönetimi tarafından tutuklanarak hapsedildi. U Wisara'nın tutukluluk süresinde ölmesiyle Myanmar halkı rahiplerin İngiltere'ye karşı verdiği mücadeleden etkilendi. Bu arada eğitimlerini başka ülkelerde tamamlayan genç Budist öğrenciler okudukları ülkelerde demokrasi için örgütlenerek, İngiliz yönetimine karşı ayaklanmaya başladılar.

⁸³ Ibid

⁸⁴ *History of Burma*.....s,15

⁸⁵ Ibid

2.4.İngiltere'den Bağımsızlığın Kazanılışı

Japonya 1945 yılında İkinci Dünya Savaşı'nda yenilince İngiltere, Myanmar'daki üstünlüğünü tekrar kurmaya başladı. Bu sefer Bogyoke Aung San İngiltere'den bağımsızlıklarını kazanma mücadelesi içine girdi. İkinci Dünya Savaşı sonrasında gelişen bu olay karşısında İngiltere, Myanmar'ı bir yıl daha yönetmek isteğini belirten bir belge hazırladı.⁸⁶ Ayrıca bu belgede sınır bölgesinde yaşayan azınlık gruplarının merkezi bölgeye katılmaması gerektiğini belirtti. Myanmarlı ulusalcılar İngiltere'nin hazırladığı bu belgeden hiç hoşnut değildi; bağımsızlıklarını hemen kazanmayı ve sınır bölgesi ve merkezi bölgenin bir arada yaşamasını istiyorlardı.

Myanmarlı ulusalcılar, 1946 yılında bağımsızlık talepleri için genel protestolar yapmaya başladılar. İngiltere, gittikçe şiddetlenen bu protestolar karşısında Myanmar'a yönelik izlemiş olduğu politikada yumuşama dönemine geçti. Bu dönemde Aung San Myanmar'ın yeni siyasi lideri olmak için askeri görevinden istifa etti ama ona rakip olan Thakim Tum ve diğer siyasetçiler, 1942-1945 yılları arasında Myanmar'daki ölümlerin sorumlusunun Aung San olduğunu söyleyerek, onu kötülemeye çalıştı.⁸⁷ 1947 yılında İngiltere müzakerelere hazır olduğunu söyleyince, Aung San ve Burma Komünist Parti(BCP) üyeleri, Ocak 1947'de İngiltere'ye gitti ve İngiltere Başbakanı Clement Attle ile 27 Ocak 1947'de Myanmar'ın bir yıl sonra bağımsızlığına kavuşacağı ve sınır bölgeleri ile merkezi bölgenin birleşmesini konu alan ön anlaşmayı imzaladı. Bağımsızlık antlaşmasının son nihai şeklini ise U Nu ile Clement arasında imzalandı. Böylece Myanmar, 4 Ocak 1948'de İngiltere'den bağımsızlığını kazanmış oldu⁸⁸

2.5.Tarihsel Arka Planda Hindistan İlişkisi

Hindistan ve Myanmar derin, tarihsel ve kültürel bağlarla birbirlerine bağlı iki Asya devletidir. Birbirlerine çok yakın ve komşu iki devlet oldukları için, 7.Yüzyılda Hinduizm ve Budizm'in Myanmar'ı etksi altına almıştır. Böylece, Hindistan'ın Myanmar'ın Hint Okyanusuna açılan bölgesi olan Arakan üzerindeki ilk etkisi hissedilmiş oldu.⁸⁹ Koloni oldukları dönemde her ikisi de İngiltere tarafından sömürge olarak yönetilmiş hatta İngiltere, Myanmar'ı 1885-1937 yılları arasında İngiliz Hindistan'ın bir eyaleti olarak yönetip

⁸⁶History of Burma.....s,46

⁸⁷ Ibid

⁸⁸ Ibid

⁸⁹Bertil,Lintner "Burma and its Neighbours", Asia Media Pacific Service,1998,s,8

Myanmar'a, Hindistan'dan getirdiği kişileri kamu hizmetlerinde, polis teşkilatında, askeri teşkilatta ve diğer sivil birimlerde çalıştırmıştır. Öyle ki 1861'de Rangoon polis teşkilatının tümü Hintli olmuştur. Ayrıca 1885'ten sonra tam 10 yıl boyunca 180.000 Hintli askeri Myanmar'da konuşlandırmıştır.⁹⁰ Çünkü Myanmar'ın işgal edilmesiyle yönetim İngiliz Hindistan'ına bırakılmıştı. Bu nedenle İngiltere, Myanmar'ın iç güvenliğinin sağlanmasının en iyi yolu olması nedeniyle, bu iki birimi Hintli güvenlik kuvvetleri ile güçlendirmiştir.

İki ülke İngiliz himayesi altında olduğu dönemde ortak bir anlayışla hareket ederek, bağımsızlık mücadelesine giriştiler.⁹¹ Bu doğrultuda hareket eden, Hindistan Ulusal Kongresi (INC) Myanmarlı milliyetçilerin yanında olduğunu beyan ederek, 27-28 Mart 1931'de bir bildiri yayınladı. Bildiride; kongre üyeleri Myanmar'ın Hindistan'dan ayrılarak bağımsız bir devlet kurma hakkı tanıklarını açıkladılar ve bağımsızlık mücadelesi veren Myanmarlı milliyetçilerin yanında yer alarak İngiltere'ye karşı savaştılar ama İngiltere'ye karşı verdikleri bağımsızlık mücadelelerinden hiçbir başarı elde edemediler.⁹²

Fakat; 1937'de Japonya'nın Çin'e saldırması Hindistan ve Myanmar'ın bağımsızlıklarının kazanılması açısından en kritik yıl olmuştur. Çünkü bu dönemde İngiltere, Japonya'nın Çin'i işgal etmemesi için, Çin'e askeri yardımlarda bulunurken, bir yandan da Hintli ve Myanmarlı milliyetçilerin İngiltere'ye karşı başlattıkları bağımsızlık mücadelelerini bastırmaya çalışmaktaydı. İngiltere içinde bulunduğu bu kritik durumdan Hintli ve Myanmarlı milliyetçilerin başlattığı isyanları durdurarak çıkmış olsa da Japonya'nın Çin'i işgal etmesini engelleyemedi. Japonya, Çin'i işgal etmesiyle, Asya'da güç kazandıktan sonra, bu sefer Myanmar'ı işgal etti. Gittikçe Asya bölgesinde güçsüzleşen İngiltere, Japonya'nın İkinci Dünya Savaşı'nda yenilmesiyle, tekrar sömürgeleri olan Hindistan ve Myanmar üzerindeki eski gücünü kurmaya çalıştı. Fakat; İngiltere İkinci Dünya Savaşı'ndan galip çıkmasına rağmen ekonomisinin çökmesi nedeniyle Asya'da varlığını devam ettiremeyecek güçteydi. Ayrıca, savaş boyunca Güneydoğu Asya'daki toprakların Japonya tarafından işgal edilmesi, İngiltere'nin sömürgeleri üzerindeki prestijine zarar vermişti. Bu nedenle yavaş yavaş Asya'dan geri çekilmeye başlayan İngiltere 15 Ağustos 1947'de Hindistan'a, 4 Ocak 1948'de de Myanmar'a bağımsızlığını verdi.

⁹⁰Thin Thin Aung & Soe Myint, "Challenges to Democratization in Burma, Perspectives on Multilateral and Bilateral Responses", *International Institute for Democracy and Electoral Assistance*, 2001, s.88

⁹¹ Ibid

⁹² Ibid

2.6.Japonya'nın Bağımsızlık Sürecindeki Rolü

1 Ekim 1939'da İkinci Dünya Savaşı başladığı zaman Myanmarlı ulusalcılar, ülkelerinin İngiltere'den bağımsızlığını kazanacağı inancını taşımışlardı. Çünkü İngiltere mihver devletleri ile savaşırken bu durumdan yararlanmak isteyen 30 ulusalcı arkadaş, Kasım 1939'da Thakin Mya ve Aung San, Ne Win ve diğerleri Burma Devrim Partisi'ni kurarak İngiltere ile savaşmaya karar vermişlerdi. Fakat partinin para ve yabancı güçlerden gelecek askeri yardıma ihtiyacı vardı. Bu nedenle Thakinler, Japonya ile iletişime geçti. Ağustos 1940 Japon Albay Keiji Suzuki, Myanmar ulusalcı lider Thakin ve Dr. Thein Maung ile görüştü ve birlikte Myanmar'ın bağımsızlığı için plan yaptılar.⁹³

Yapılan antlaşma sonunda 30 arkadaş İkinci Dünya Savaşı sırasında ülkelerinin bağımsızlığını kazanması için, Japonya'dan askeri eğitim alacak ve Japonya ile birlikte İngiltere'ye karşı savaşacaklardı. Yalnız Thakinler, Japon hükümeti ile ittifak yaptıklarında Japonya hükümeti Thakinlere, İngiltere savaştan yenik çıkınca Myanmar'ın tamamen bağımsız bir ülke olacağını sözünü vermişti.⁹⁴ Böylece Thakinler ile Japonya arasında yapılan bu ittifak ilk başlarda peç çok Myanmarlı tarafından memnuniyetle karşılandı. Çünkü Japonya'nın İngiltere ile savaşıp ülkelerini Myanmarlılara bırakacağı inancını taşıyorlardı. Ne var ki Japonya verdiği sözü tutmayıp Myanmar'ı, 1942-1945 yılları arasında işgal edecek ve karşı gelen Myanmar halkına, insanlık dışı hareketlerde bulunacaktır.

2.7.Japonya İşgali

Japonya'nın, Aralık 1941'de Mihver Devletlerinin yanında İkinci Dünya Savaşı'na katılmak istemesinin başlıca nedenleri arasında; Alman kuvvetlerinin Batı Avrupa'daki ilerlemesi nedeniyle Çin'deki durumunu sağlamlaştırması, Güney Doğu Asya'nın doğal zenginliklerine sahip olmak ve aşırı kalabalık adalarında yaşayan halkına geniş bir coğrafyada yaşama imkanı sunmaktı. Yalnız Japonya'nın bu istekleri yerine getirebilmesi için ilk öncelikle iyi bir plana ve iyi bir stratejik ülkeye ihtiyacı vardı. Çünkü Japonya'nın amacı hem Çin'i hem de Güney Doğu Asya ülkelerini işgal etmektir.⁹⁵

⁹³Ibid,s,35

⁹⁴“Myanmar: The Military Regime's View of the World” *ICG Asia Report* , No 28,2001,s7

⁹⁵The Burma Campaign 1941 – 1945

<http://www.bbc.co.uk/history/worldwars/wwtwo/burma_campaign_01.shtml>

Öte yandan Japonya, Asya bölgesinde bu denli genişleyebilmesi için İngiltere engelini ortadan kaldırmak zorundaydı. Çünkü İngiltere'nin uzun yıllardan beri Asya'da hakimiyeti söz konusuydu ama; aynı zamanda da sömürge ülkeleri ile çatışma içindeydi. İngiltere'nin her iki durumunun farkında olan Japonya, Myanmar'ı işgal etme planları içine girdi. Bunun içinde Ocak 1941'de Albay Suzuki Keiji "Minami Kikan" (aynı zamanda Albay Suzuki Keji, İkinci Dünya Savaşı sırasında gerçek adı dışında, Minami ismini kullanmıştır.) gizli istihbarat bürosunu kurdu ve İngiltere ile yapılacak savaş için Myanmarlı ulsalıcıların desteğini aldı.

Japonya'nın Myanmar'ı işgal etmesindeki amacaları arasında, İkinci Dünya Savaşı sırasında İngiltere ve ABD'nin "Myanmar Yolu" üzerinden Çin'e silah yardımı yapmasını engelleyip Çin'i daha zayıf duruma düşürmek ve Myanmar işgali sırasında Japon askerlerinin Hindistan'a geçip Hindistan'ın İngiltere'ye karşı bağımsızlık mücadelesini desteklemektir.⁹⁶ Böylece İngiltere hem Hindistan ve Myanmar'daki isyancı gruplar ile savaşacak hem de Japonya ile savaşacaktı. Japon hükümeti tarafından yapılan savaş planlarının hazırlanmasıyla Minami Kikan ve Japon 15. Ordusu, 1942'de Myanmar'ı işgale başladı. Japon hükümeti Myanmar'ı işgal ettikten sonra 1 Ağustos 1943'te orada kukla bir hükümet kurdu ve bu hükümet, Thakin Tun Ok ve sonra Ba Maw tarafından yönetildi.

Bu arada Bogoyoke Aung San, Thakin, Than Tun, Thakin Mya, ve Thakin Nu gibi liderler yeni kurulan hükümette görev aldılar ama Japonya'nın, Myanmar'a gerçek bağımsızlığını vermeyeceğini biliyorlardı.⁹⁷ Thakinler, hükümetin ve halkın haberi olmadan Japonlara karşı direnç gösterecek bir plan hazırladılar ve Myanmar bağımsızlık ordusu ile birlikte Japonlara karşı savaşmaya başladı. Daha sonra bu grup, Thakin Soe ve Myanmar Komünist Partisi ile ittifak oluşturarak, 1945 yılında Hindistan'ın Kandy eyaletindeki konferansta, İngilizler ile ittifak yaptılar ve İngiltere, Japonya'nın savaşı kaybetmesine kadar Myanmar'a yardım etti.⁹⁸

2.8.Siyasi Sistem

2.8.1. Anayasa Dönemi: 1948-1962

Myanmar'ın İngiltere'den bağımsızlığının alınması için Londra'da yapılan Uzun mücadeleler sonunda İngiliz yönetiminden bağımsızlık sözü olan Aung San ve AFPL üyeleri

⁹⁶ Ibid

⁹⁷ *History of Burma*.....s,42

⁹⁸ Ibid

Myanmar'a döndüklerinde Shan, Kachin ve Chin etnik azınlık liderleri ile Shan Eyalet'inin Panglog ilçesinde buluşarak Myanmar'ın bağımsız bir devlet olması için, ilk işin tüm halkı kapsayacak bir anayasa hazırlayıp Myanmar birliğini oluşturma konusunda hem fikir oldular.⁹⁹

Anayasa çalışmalarına başlayan kurucu meclis lideri Aung San ve AFPL'nin diğer altı yöneticisinin suikast sonucu öldürülmesiyle, Aung San'ın yakın arkadaşı ve halefi olan U Nu Kurucu Meclis'in yeni liderliğine atandı.¹⁰⁰ 24 Eylül 1947'de Myanmar Kurucu Meclisi, etnik azınlık grupları Shan, Kachin ve Chin'den gelen delegeler ile daha önceden planlanmış olan Myanmar'ın ilk anayasasını hızlı bir şekilde hazırlamak zorunda kaldılar. Çünkü İngiltere'nin vermiş olduğu bağımsızlık sözünden cayıp tekrardan sömürgesi olarak Myanmar'ı yönetmesinden endişe duyuyorlardı.¹⁰¹

İngiltere'nin Myanmar'ı tekrar yönetmesi korkusuyla, üzerinde çok fazla düşünülmenden hazırlan 1947 anayasası, bir anayasa olmaktan ziyade tamamen bağımsızlığın kazanılması için hazırlanmış bir belge niteliğindeydi. Çünkü 1947 anayasası sadece Shan ve Kachin ve Chin azınlık gruplarının özerklik haklarını teminat altına almaktaydı. Halbuki anayasa demek, bir devletin nasıl yönetileceğini belirleyen, kişi hak ve özgürlüklerini düzenleyen bir genel yasadır. Bu nedenle Karen, Mon, Arakan ve Karenni, özerklik hakları ile ilgili herhangi bir maddenin 1947 anayasasında olmayışı nedeniyle, 1947 anayasasının Myanmar'ın iç sorunlarını çözme konusunda yetersiz olduğunu söyleyerek, kurulacak olan hükümetten özerklik hakkı talep etti.¹⁰²

Özerklik ve yetki konusunda net bir cevap alamayan azınlık grupları, bağımsızlık sürecinde kaynamaya başlayan ve sonrasında merkezi hükümete karşı isyan eden bir yapı haline dönüştü. Myanmar'ın 4 Ocak 1948'de resmen bağımsızlığını kazanmasından üç ay sonra Burma Komünist Partisi (CPB) ve Karen, Mon, Arakan yeni hükümete karşı ayaklandı.¹⁰³ Çünkü bağımsızlığın kazanılmasıyla ülkede birtakım değişiklikler meydana gelmişti. İlk kentsel seçkinler arasında anlaşmazlıklar ve tartışmalar yaygın bir hale geldi.

⁹⁹Ibid,s,14

¹⁰⁰Ibid

¹⁰¹*History of Burma*.....s,51

¹⁰²“ Myanmar: A New Peace InitiativeCrisis” *Interenational Group Asia* Report No:214,Brussels, 2011,s,2

¹⁰³Ibid,s,52

İkinci olarak başkent Rangoon’da etnik gruplar ile çatışmalar devam etti ve son olarak soğuk savaşın başlamasıyla savaş politikası izleyen yeni yönetim karşısında isyanlar başladı.¹⁰⁴

Merkezi hükümete karşı ayaklanan azınlık grupları yaşanan bu iç savaşta yenilince, 1952’de ilk ulusal seçim yapıldı ve seçimden ezici bir çoğunlukla AFPFL galip çıktı. 1956 yılında yapılan ikinci seçimden de zaferle çıkan AFPFL, ülke ekonomisini ve sosyal yapıyı geliştirmek için projeler geliştirip uluslararası ticareti geliştirmeye başladı.¹⁰⁵ 1950’lerde başlayan ticaret ile pirinç ihraç eden bir konuma gelirken, kendisine gerekli olan temel maddeleri ithal etti.

Böylece ekonomisi gelişen Myanmar, Güneydoğu Asya ülkeleri arasında ekonomik bakımdan güçlendi. Ayrıca hükümet eğitime, alt yapıya ve taşımacılığa çoğunlukla merkezi bölgeler olmak üzere yatırımlar yaptı. Kırsal bölgelerde devlet okulları açıldı, toprak reformu yapılarak köylülere kendilerine yollar yapmaları için para yardımında bulunuldu; ama kırsal bölgede yaşayan etnik azınlık grupları bunlardan pek fazla memnun değildi. Çünkü hükümet tarafından gerçekleştirilen bu projelerin büyük bir çoğunluğu merkezi bölgelerde olmaktaydı.¹⁰⁶ Böylelikle merkezi devlet ile etnik gruplar arasında adil bir paylaşılma olmuyordu. Nitekim merkezi hükümete karşı tekrardan sorunların yaşanacağı sinyalleri verilmeye başlandı. Ayrıca Myanmar’ın bağımsızlık mimarı ve halk kahramanı olan Aung San’ın Panglong toplantısında tüm ulusların “Seküler” bir yapıya sahip olacağı sözünü vermiş olmasına rağmen, U Nu devletin resmi dinini Budizm yapmak istemesi, azınlık gruplarının hükümete karşı başlatacağı isyanlarda önemli bir yere sahip olmaktaydı.¹⁰⁷

U Nu hükümeti yeni bir yasayla devlet dinini Budizm olarak resmi bir hale getirdi. Hükümetin çıkardığı bu yasa, Budist olmayan halk tarafından şiddetle karşılandı. Öte yandan ülke ekonomisinde ve sosyal yapıda olumlu gelişmeler olmasına rağmen ülkede pek çok sorun vardı. U Nu hükümetinin gerçekleştirdiği reformlardaki adaletsizlik ve en önemlisi devlet dinini Budizm olarak değiştirmesi, 1957 yılında tekrardan merkezi hükümet ile azınlık grupları arasında çatışmaların çıkmasına neden oldu.¹⁰⁸

¹⁰⁴ Ibid

¹⁰⁵ *History of Burma*.....s,62

¹⁰⁶ Ibid

¹⁰⁷ Josef, Silverstein, “Burma’s Struggle for Democracy: The Army Against the People” ,*Australian National University*,2004,s,73

¹⁰⁸ Ibid,s,43

1958 yılında Anti Faşist Halkların Özgürlük Ligi (AFPFL) çoğunluğun oluşturduğu grup ile azınlığın oluşturduğu grup olmak üzere ikiye ayrıldı. Çatışmaların gittikçe artması sonucu, U Nu devlet düzeninin tekrardan sağlanması ve yeniden bir seçim yapılması için idari yönetimi General Ne Win liderliğindeki “Geçici Hükümet’e” bıraktı.

18 ay yönetimde kalan Ne Win ülkede istikrarı tekrardan sağladı ve 1960’da seçim yapıldı. Gerçekleştirilenseçimde U Nu’nun oluşturduğu çoğunluk grubu seçimi kazandı.U Nu’nun, 1960 yılında tekrardan seçimlere katılmayacağını duyurması ve isyanları bastırmakta başarısız olması nedeniyle, 2 Mart 1962’de General Ne Win darbe yaparak rütbeli askerlerden oluşan devrim konseyini kurup 12 Temmuz 1962’de meclisi kapattı ve 1947 anayasasını yürürlükten kaldırdı.¹⁰⁹

2.8.2. Askeri Yönetim-İlk Aşama: 1962-1974

General Ne Win ülke yönetimini ele geçirmesiyle ilk iş olarak, 30 Nisan 1962’de devletin siyasal yapısını“Burma’nın Sosyalizme giden Yolu” (BWS) olarak ilan edip 4 Temmuz 1962’de de devletin tekresmi partisi olan ve sadece askerlerin üye olabileceği 17 üst komutanla “Burma Sosyalist Parti Programı”nı (BSPP) kurdu.¹¹⁰Myanmar’ı sosyalist bir sistemle yönetmek isteyen General Ne Win, bu sistemin işlerliğini kazanabilmesi için ülkeyi dışa kapalı bir sistem haline dönüştürerek yönetmeye başladı. Üniversiteleri devrim konseyi yönetimi altına alarak üniversitelerde eğitim dilini Myanmarca olarak değiştirip, öğrencilerin kendi dillerini kullanmalarını yasakladı. Uluslararası gazetelerin dağıtılmasını yasaklayıp bunların yerine, hükümet tarafından çıkartılan gazeteleri dağıtarak kendi propagandasını yaptı. Ayrıca bankacılık, endüstri, iletişim, eğitim ve ülke ekonomisinde kilit rolde bulunan tüm özel şirketleri millileştirerek iktidar rejiminin yönetti.¹¹¹

Uygulanan bu sistemde tüm sanayi kuruluşları hükümet kontrolünde olduğu için, yeterli üretim yapılamadığından halk gerekli ihtiyaçlarını komşu ülkelerden kaçakçılık yaparak karşılamaya başladı. Kaçakçılık yapılarak elde edilen ürünlerin karaborsada satılması, ülkede zengin kesim ile fakir kesim arasındaki uçurumu daha da artırdı. Artan kıtlık olayları ve temel ihtiyaç maddelerinin temini noktasında Myanmar ordusu “Tatmadaw” ile sınır bölgelerinde yaşayan azınlık grupları arasında çatışmalar çıktı.Bu çatışmalarda Tatmadaw’ın

¹⁰⁹ Johari,Zaiton, The Role of the Tatmadaw s,48

¹¹⁰ Steinberg I. David. *What Evreyone*.....s,63

¹¹¹US Department of State Self Study..... ,s,15

üstünlük sağlayamaması nedeniyle General Ne Win, 1964’de isyancı grupların dört temel ana bağlantısı olan “gıda, para, istihbarat ve askeri” desteklerini kesti.¹¹²

Böylelikle General Ne Win’ın gruplarını ordu karşısında güçsüz duruma düşürmeyi, isyanları engellemeyi ve isyanlar boyunca köylülerden alınan desteği kesmeyi planlıyordu. Bu stratejiyi uygulamak için Tatmadaw tarafından köylere saldırılar düzenlendi, şüpheli görülen kişiler hapsedildi, çok sayıda köylü öldürüldü ve birçok köylüye cinsel istismarda bulunuldu. Ayrıca 50 ve 100’lük banknotları tedavülden kaldırarak kara borsacılığı önlemeye çalıştı. Bu sistemle Tatmadaw başarı sağlamasına rağmen ülkede pek çok sorununda oluşmasına neden oldu. Çok sayıda köy boşaltıldı, tarım arazileri tahrip edildi, insan hakları ihlalleri yaşandı, yolsuzluk arttı ve toplumkaosa sürüklendi.¹¹³

Darbeden sonraki 10 yıl boyunca uygulamış olduğu siyasi sistem ile ülke ekonomisini kötüleştirmekle kalmayıp azınlık grupların var olan sorunlarını daha da çıkılmaz bir hale getiren General Ne Win, yaşanan bu sorunların üstesinden barışçıl yolla gelebilmek için uyguladığı katı siyasi sistemde değişikliğe gitti ve 1971’de ülkenin tek siyasi partisi olan BSPP’yi, kendi liderliğinde kadro partisinden kitle partisine dönüştürerek partiye yeni bir anayasa yazılması sorumluluğunu verdi.¹¹⁴ Nisan 1971’de BSPP yeni anayasa çalışmalarına başlarken, General Ne Win ve parti yönetiminde bulunan yirmi üst düzey komutan, askeri görevlerinden istifa ederek sivil hale gelip hükümeti, sözde sivil bir yapıyla yönetmeye başladılar lakin ülkede demokrasi adına atılan hiçbir adım yaşanmadı.¹¹⁵ Hazırlanan anayasa, Aralık 1973’ te halk oyuna sunuldu ve ülkenin adı “Burma Sosyalist Cumhuriyet Birliği” olarak değiştirildi ve 2 Mart 1974’te yapılan seçimde General Ne Win ülkenin ikinci Cumhurbaşkanı olarak, diktatörlük sürecinin ikinci aşamasına başladı.¹¹⁶

2.8.3. Diktatörlük Anayasası: 1974-1988

Askeri görevinden ayrılarak sivil hale dönen ve Devrimci Konsey yapısında bazı farklılıklar oluşturarak yeni bir siyasal sistem kurmak isteyen Ne Win, hazırlanan ikinci anayasanın halk oyuna sunulup %90 evet oyu alarak resmen kabul edilmesiyle, BSPP’yi

¹¹²History of Burma.....s,92

¹¹³ Ibid

¹¹⁴Burma: Mapping the Challenges 26

¹¹⁵ Johari,Zaiton, *The Role of the Tatmadaw*.....s,57

¹¹⁶ Ibid

Mynmar'ın tek resmi partisi olarak ilan etti.¹¹⁷ İngiltere sömürge sisteminden kalan eyaletlerin yönetilmesinde valilerin bulunduğu sistemi kaldırarak kabineye dört sivil kişi atadı. Halk meclisi oluşturarak yasama, yürütme ve yargı erklerini oluşturdu. Hükümeti, sovyet siyasal sistem modeli olan demokratik merkeziyetçilik sistemi ile idari birimlere ayırarak hiyerarşik bir yapı kurdu.

Ancak Ne Win ülkeyi katı kurallarla yönetmeye devam etmekteydi ve bir yandan da temel hak ve özgürlükler üzerinde durarak halka konuşma özgürlüğü, seçimlere katılma hakkı, din, vicdan ve düşünce özgürlüğü hakkı vererek iktidarını koruma çabası içindeydi. Yalnız devletin egemenliğini, sosyalizmin özünü, barışı, huzuru ve genel ahlakı bozacak herhangi bir durumda anayasanın verdiği yetkiyle askeri hükümet, sıkıyönetim ya da seferberlik yapma hakkına da sahip olmuştu.¹¹⁸ Bu durumdanda üzere Ne Win bir yandan ükeyi katı kurallarla yönetmek istemekte bir yandan da halka bir takım haklar verip var olan siyasi sorunların şiddete başvurmaksızın önlemeye çalışma gayreti içindedir.

Fakat darbe döneminin ilk yıllarındadıkta rejimini protesto eden Başkent üniversitesi öğrencilerinden 130'unun öldürülmesi, üniversite binasının "Burma Kasabı" olarak bilinen General Sein Lwin tarafından dinamit ile patlatılması ve demokrasi döneminin, 1962'de darbe yapılarak sonlandırılması nedeniyle, Myanmar halkı ve öğrenciler General Ne Win'e ve askeri rejime karşı olduklarını her seferinde isyan ederek dile getirdiler. General Ne Win ise kendisine ve hükümetine yapılan her isyanı ağır bir şekilde bastırarak halkı susturmaktaydı.

Bu arada, 1974' de iktidara gelmesinden beri ülkede gerek ekonomik, gerek azınlık sorunları gerekse de öğrenci isyanları ile baş etmekte zorlanan Ne Win, 1981 yılında, Cumhurbaşkanlığı görevinden istifa ederek sadece parti başkanlığı görevini yürüttü. Bu tavır Ne Win'nin yumuşama dönemine geçiş olarak göstermeye çalıştığı yapmacık bir değişiklikti. Çünkü Cumhurbaşkanlığı görevine, generallik döneminde kendisine sadık olan General U San Yu'nu geçirerek hükümetin yönetilmesine dışarıdan müdahale etmekteydi.¹¹⁹

Ancak Ne Win'nin bu politikasında ne siyasi sorunları ne de ekonomik sorunların önüne geçebilecek türden bir yaklaşım tarzı değildi ve ülke ekonomisi gitikçe daha kötü bir hal almaktaydı. Halbuki Myanmar çok zengin doğal kaynaklara sahip bir ülkediydi ama General Ne Win Myanmar'ı, 1962-1988 yılları arasında sosyalist sitemle yönettiğinden dolayı

¹¹⁷Burma: Mapping the Challenges, s,.....26

¹¹⁸Josef, Silverstein, Burma's Struggle for Democracy, s,.....79

¹¹⁹Burma Lawyers' Council, Burma's State Protection Law, Thailand, 2001s,10

ekonominin çökmesine neden olmuştu.¹²⁰ Yalnız ekonomin çökmesinde halkın da payı vardı. Halk kazandığı paraları bankalara yatırmaktan ziyade evlerinde saklayarak ekonominin küçülmesine sebebiyet vermektedir. İşte bu noktada Ne Win yaşanan enflasyonu ve kara borsa olayını önleyebilmek için, Eylül 1987’de 25,35 ve 75’lik banknotları tedavülden 1964’te olduğu gibi tekrardan kaldırdı. Böylece zengin ve fakir arasındaki ayrım %70 oranında azaldı.¹²¹ Ne var ki, Ne Win’nin aldığı ekonomik tedbirlerde halkın ekonomik sorunlarının çözümü noktasında yeterli değildi.

Nitekim halk tek partili diktatör rejimin son bulması için hükümete karşı ayaklanınca Ne Win parti yönetimini toplayarak, 23 Temmuz 1988’de parti yöneticiliğinden istifa etti. Parti liderlerindeki ülkenin bir bütün içinde yönetilmesi için yeniden bir referandum yapıp, çok partili bir sisteme geçmeleri konusunda uyardı.¹²² BSPP yönetimi, Ne Win’nin istifasını kabul etmesine rağmen önerilerini kabul etmedi ve bunun yerine, 1962 ve 1974 olaylarında çok sayıda öğrencinin ölümünden sorumlu tutulan General Sein Lwin’i, 23 Temmuz 1988’de parti liderliğine atadı. Dört gün sonra da Myanmar’ın 6. Cumhurbaşkanı oldu.¹²³ General Sein Lwin Cumhurbaşkanlığı görevinde sadece 18 gün kaldı ve bu süre içinde öğrenci ve işçiler çok partili sisteme geçiş, demokrasinin kurulması ve askeri vesayetin son bulması için isyan başlattılar.

Sein Lwin komutasındaki çevik kuvvet polisleri ve askerler kontrolü sağlayabilmek için halkın üzerine ateş açınca binlerce kişi öldü pek çok sayıda kişi de hapsedildi.¹²⁴ Tıpkı Ne Win dönemindeki gibi isyanların önlenmesinde orantısız güç kullanılmasına izin veren ve başarısız olan General Sein Lwin 12 Ağustos 1988’de Cumhurbaşkanlığı görevinden istifa edince yerine bu sefer Maung Maung geçti ama bu değişiklik sonrası dönemde isyanlar daha da şiddetli bir hale geldi. Tatmadaw’ın (Myanmar ordusu) iki ay süren isyanları bastıramaması sonucu, 18 Eylül 1988’de General Saw Maung darbe yapıp demokrasi

¹²⁰ Johari,Zaiton, The Role of the Tatmadaws, ...s,60

¹²¹ Kesler Erin,“No Way In, No Way Out:The Humanitarian Response to the Forgotten Prisoners of Burma” 2009,s,4

¹²² Burma the 18 September 1988 Military Takeover and Its Aftermath, Amnesty International Report, 1988,s,3

¹²³ Josef Silverstein, Burma’s Struggle for Democracy,.....s.80

¹²⁴ Burma Human Rights Yearbook,Government Printing Office National Coalition Government of the Union of Burma,2003,s,7

hareketi liderlerini tutuklattı ve (BSPP) kapatıp yerine, Devlet Hukuk ve Düzenin Teşkili Konseyi(SLORC) kurdu. Böylece Myanmar'da ikinci bir askeri sistem daha başlamış oldu.¹²⁵

2.8.4. Askeri Yönetim-İkinci Aşama: 1988-2007

Myanmar'da vuku bulan üç darbede generallerin ortak ve tek amacı, devlet düzenini sağlamak, ekonomik durumu iyileştirmek, çok partili sisteme geçmek ve en kısa zamanda seçim yapıp dikta rejimini sonlandırarak demokrasiye geçmek olmuştur. Ne varki, darbe döneminde bu amaçlar hep göstermelik kalmış, siyasi ve ekonomik problemler yaşanmıştır. 18 Eylül 1988'de yaşanan darbe de bu temeller üzerine kurulmuş hatta, General Saw Maung yaptığı darbenin en yakın zamanda son bulacağını ve devlet yönetiminin sivillere bırakılacağı sözünü vermişti.¹²⁶ General Saw Maung darbe yapıldıktan kısa bir süre sonra-23 Eylül'de aldığı kararla askeri hükümetten en geç eylül ayı sonunda demokrasiye geçmesini istedi. Ayrıca Halkın partiler ve örgütler kurabilmelerinin yolunu açan demokratik çok partili genel seçim kanunu ve siyasal partiler sicil kanunu düzenleneceğini de halka ilan etti.¹²⁷

Böylelikle yapılacak olan serbest seçimle hiçbir itiraz olmadan çok partili demokrasi sürecine geçiş olacaktı. Verilen bu haklar sonucunda aralık ayının sonuna kadar 160 yeni siyasal parti kurulurken General Ne Win'in partisi, BSPP isim değiştirerek Ulusal Birlik Partisi (NUP) haline geldi. General Saw Maung'un çok partili siyasal sisteme geçmek istemesinin nedeni BSPP'nin kimlik değiştirerek tekrarseçimden galip çıkacağı inancını taşımasıydı. Çünkü iki ay süren isyanlarda tüm parti liderlerini ve onların destekçileri tutuklatmıştı. Böylece NUP'a karşı rakip bir parti olmayacaktı ve diğer partilerin oyları kendi içinde bölünecekti.¹²⁸

Yalnız, 8 Ağustos 1988'de Myanmar'da yaşanan ve ülke geneline yayılan hükümete karşı başlatılan isyanda, Myanmar'da bulunan Myanmar'ın, kurucu babası olarak bilinen Bogyoke Aung San'ın kızı, Daw Aung San Suu Kyi'de yeni siyasal partilerin kurulması yasası ile "Demokrasi için Ulusal Birlik Partisi"ni (NLD) kurdu ve ilk iş olarakpropaganda sürecinde ülkenin tümünü gezdi. Böylece halka Budist fikirlerin ve demokrasinin cunta sistemi altında

¹²⁵Tomar,Ravi, "Burma Since 1988: The Politics of Dictatorship ''*Department of the Parliamentary Library*, 1992,s,8

¹²⁶*Burma Human Rights Yearbook*.....s,8

¹²⁷Burma the 18 September 1988 Military s,3

¹²⁸*History of Burma*.....s,83

gelişmeyeceğini anlattı. Halkın desteğini almaya başlayınca, General Saw Moun, Daw Aung San Suu Kyi'yi, Nisan 1989'da tutuklatarak 6 yıl boyunca ev hapsinde tuttu.¹²⁹

İkinci darbe döneminden yaklaşık 30 yıl sonra gerçekleştirilen 27 Mayıs 1990 seçimine, siyasi partilerin de katılmasına izin verilmesiyle, 19'u etnik parti olmak üzere 93 parti katıldı. Yapılan seçimde General Saw MounUlusal Birlik Partisi'nin oyların çoğunu alarak galip çıkacağını beklerken Daw Aung San Suu Kyi'nin partisi, NLD tüm oyların % 82 'sini alarak 485 sandalyeden 395'ini kazanıp birinci parti oldu.¹³⁰ Askeri hükümet bu seçim sonucunu iptal edip yeni bir hükümetin kurulmasına izin vermedi ve ülkeyi askerikurallarla yönetmeye devam etti. Böylece halk hükümete karşı ayaklandı. General Saw Moun aldığı bu kararla Myanmar'ı siyasi bir çıkmaza soktuğunu anlayınca, 23 Nisan 1992'de görevinden istifa ederek yerine Than Shwe'i geçirdi.¹³¹

General Than Shwe göreve geldikten birkaç gün sonra, siyasi tutukluların çoğunu serbest bırakarak, yeni bir anayasa çalışması başlatılacağını açıkladı. Yeni liderin barış sürecinin hızlanması için başlattığı bu adımlardünyanın Myanmar'a bakış açısını değiştirmede. Hatta Birleşmiş Milletler Yüksek Komiserliği ve Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliği; Myanmar'da yaşanan yoğun çatışmalar nedeniyle Genaral Than Shwe hükümetini kınama kararı aldı.¹³² Yeni bir siyasi sürece geçmek için hazırlanan SLORC, 1990 seçiminden iki yıl sonra, 24 Nisan 1992'de, 11/92 no'lu bildiri yayınlarak, yeni bir anayasanın hazırlanması için ulusal kongrenin toplanmasını istedi. 4 Ekim 1992'de 10 subay ve 8 sivil kişiden oluşan bu kurul, yeni anayasanın sağlam temeller üzerinde oluşturulabilmesi için Altı Temel İlkenin uygulanması kararını alarak yeni anayasa çalışmalarını başlattı.¹³³

- Birliğin parçalanmaması,
- Ulusal dayanışmanın parçalanmaması,
- Egemenliği kuvvetlendirmek ve devam ettirmek,
- Çok partili demokrasi sürecine geçmek,
- Adalet, özgürlük ve eşitlik ilkelerini geliştirmek,
- Siyasette Tatmadw'ın etkin rolünün devam ettirmesi,

¹²⁹Burma: Mapping the Challenges, s, ...s,27

¹³⁰US Department of State Self Study.....,s,18

¹³¹Burma Lawyers' Council,.....s,11

¹³²US Department of State Self Study.....s,18

¹³³Myoe, Maung Aung, "A Historical Overview of Political Transition in Myanmar Since 1988", Asia Research Institute Working Paper Series No. 952007,s,19

1990'da seçimlere katılıp halkı temsil eden delegelerin anayasa komisyonuna katılmasıyla, çalışmalarına başlayan kurul, 47 ve 74 anayasasından daha güçlü olacak yeni anayasanın temel prensiplerini oluşturmaya başladı.¹³⁴ SLORC, gerçekleştirilen bu toplantıda anayasanın sadece genel taslak planı çıkartılacağını nihai yapısını ise sadece seçilmiş kişilerin oluşturduğu grup ile hazırlanacağını duyurdu ama kesin bir tarih vermedi.¹³⁵ Tam üç yıl boyunca anayasa çalışmalarına devam eden kurul bir yandan Myanmar için geniş kapsamlı bir anayasa hazırlamaya uğraşırken, bir yandan da demokrasinin önündeki en büyük engel olan 6. maddeyi uzlaşılıyla çözme arayışı içindeydi. Ne var ki, SLORC daha anayasa süreci başlamadan her şeyin kendi lehinde gitmesi için, 1990 seçiminde milletvekili olmaya hak kazanan 702 delegenden 489'unu temsil etmekteydi.

Böylece SLORC, çıkartılacak olan herhangi bir yasa oylamaya sunulduğunda oyların çoğunu alacağından, menfaatleri doğrultusunda çıkartılan yasayı kabul ya da red edebilecekti. Bu yaklaşım tarzına SLORC açısından baktığımızda hiçbir sorun yoktur. Çünkü temsili demokrasi kendisine böyle bir hak sunmaktaydı. Sivil kanattan anayasa oluşturma sürecine baktığımızda ise, yeni bir anayasa oluşturma hiçbir önemi yoktu. Nitekim, NLD 6.maddeyi öne sürerek, hazırlanan anayasanın demokratik olmadığından dolayı, askeri yönetimi boykot edip anayasa hazırlama sürecine devam etmeme kararı aldı. NLD'nin bu kararı almasıyla askeri hükümet anayasa çalışmalarını, 1995'tesüresiz olarak durdurdu. Demokrasinin önüne bir engel daha koyan SLORC, hem iç sorunları ile uğraşırken hem de ABD ve Avrupa devletlerinin yaptırımlarına maruz kalmaktaydı. Bir an önce bu sorunların üstesinden gelebilmek için, yaptırımların başlatılmasına neden olan Daw Aung San Suu Kyi, 10 Temmuz 1995'te serbest bıraktı.¹³⁶

Daw Aung San Suu Kyi serbest kalmasıyla, durdurulan anayasa çalışmalarını kaldığı yerden başlatmak için, SLORC'ü anayasa çalışmalarına davet etti. Her ne kadar SLORC; Daw Aung San Suu Kyi'yi serbest bırakmasıyla, üzerine çektiği tepkileri azaltmaya çalışmış olsa da, Myanmar'ın demokrasi öncüsü olarak kabul edilen, Daw Aung San Suu Kyi'nin bu teklifini reddederek, anayasa çalışmasının yapılmasına izin vermedi. SLORC'un bu sert tutumu karşısında, Daw Aung San Suu Kyi halkın gücünü alabilmek için, Mayıs 1996'da, partisinin miting yapacağını açıkladı. SLORC, Aung San Suu Kyi'nin aldığı bu karara

¹³⁴Burma Human Rights Yearbook.....s,9

¹³⁵ Ibid

¹³⁶Burma releases pro-democracy leader Aung San Suu Kyi
<<http://www.bbc.co.uk/news/world-asia-pacific-11749661>>(2.05.2013)

şiddetle tepki göstererek, NLD'nin milletvekillerini tutuklatıp miting yapılmasını engelledi.¹³⁷ Ayrıca, 7 Haziran 1996'da 5/96 kanunu yayımlayıp bu tür siyasi düşünceler içinde olmanın yasa dışı olduğunu ve askeri hükümet tarafınca kabul edilemeyecek sorunlar yaratacağını bildirerek halkı uyardı.¹³⁸

Kasım 1997'de yeni bir siyasi değişim yoluna giden SLORC öncelikle eski isminde bulunan "hukuk ve düzen" kelimelerini kaldırıp bunların yerine "barış ve kalkınma" kelimelerini kullandı. Halk üzerindeki kötü imajından kurtulmak için de ismini "Devlet Barış ve Kalkınma Konseyi" (SPDC) olarak değiştirerek yeni bir siyasi kimliğe büründü.¹³⁹

Her ne kadar SLORC'un isminden hukuk ve düzen kelimeleri atılarak, partinin ismi Devlet Barış ve Kalkınma Konseyi (SPDC) olmuş olsa da ülkede hala demokrasi adına hiçbir gelişme yaşanmamaktaydı. Üstelik SPDC, NLD'nin birkaç üst düzey yöneticisinin ve Myanmar'ın demokrasi öncüsü Aung San Suu Kyi'nin 2000 yılında propaganda yapmak amaçlı başkent Yangon dışına çıkmak istemesine şiddetle tepki göstererek, Aung San Suu Kyi ev hapsinde tutmuştu. Myanmar'da böyle bir siyasi kriz yaşanmasıyla, BM 2001'de SPDC ve Aung San Suu Kyi arasında arabuluculuk yaparak, her iki kesimi Myanmar'da demokrasinin kurulması için, ıkan etmeye çalıştı. Karşılıklı yapılan görüşmeler sonunda SPDC, Myanmar'da demokrasi kurulabileceğinin sinyallerini vererek, 2002'de NLD'nin tutuklu olan parti yöneticilerini ve Aung San Suu Kyi serbest bıraktı.¹⁴⁰

Aung San Suu Kyi serbest kalmasıyla, demokrasinin anlatılması için parti yöneticileri ile yaptığı gezi esnasında konvoyuna hükümete bağlı gruplar tarafından 30 Mayıs 2003'te saldırı düzenlendi. Buvahim olay sonunda SPDC, Aung San Suu Kyi ve parti yöneticilerini tekrar tutuklattı. Yaşanan bu son olayla yakından ilgilenen ABD ve Avrupa Birliği, SPDC yönetimine sert yaptırımlar uygulamaya başladı. Uygulanan yaptırımlar karşısında güçsüzleşen SPDC yönetimi, generaller arasında halk tarafından sempati duyulan General Khin Nyunt'u, 25 Ağustos 2003'te ülkenin yeni başbakanı olarak atadı. Khin Nyunt göreve gelmesiyle, 30 Ağustos 2003'te yedi başlık altında Myanmar'ın yeni demokrasi yol haritasını ilan ederek, bu yeni sürece NLD ve etnik grupların katılmayacağını belirtti.¹⁴¹

¹³⁷US Department of State Self Study.....s, 18

¹³⁸Burma Human Rights Yearbook.....s, 9

¹³⁹US Department of State Self Study.....s, 19

¹⁴⁰Ibid

¹⁴¹Tom, Kramer, Neither War Nor.....s,,33

Diğer anayasa dönemlerinde olduğu gibi bu anayasa döneminde de her şeyin askeri yönetimin lehinde gitmesi için, SPDC bizzat kendi seçtiği 1000'den fazla delege ile 2004 yılında anayasa çalışmalarına başladı. Çalışmaların başlamasıyla, askeri hükümet sözcüleri, delegeleri anayasa çalışması esnasında askeri hükümetin ya da ordunun Myanmar'ın yönetilmesiyle ilgili aldığı herhangi bir kararı eleştirmemeleri için uyardı. Askeri hükümetin delegeler üzerinde kurduğu baskılar ile başlatılan anayasa çalışmalarında, delegeler hiçbir şekilde askeri hükümet ve ordunun Myanmar'ı yönetmekle ilgili planlarında düşüncelerini belirtememiştir. Bundan dolayı BM ve ABD, SPDC'yi eleştirmiştir.¹⁴²

Yapılan çalışmalar sonunda ortak bir karara varılamayınca, SPDC anayasa sürecini 5 Aralık 2005'te kısa bir süreliğine durdurdu. Bir kez daha demokrasi sürecinin durdurulmasıyla karşılaşan halk, hükümete karşı isyan etmeye başlayınca, SPDC yönetimi halka şiddet uygulamaya başladı. BM Güvenlik Konseyi, askeri hükümetin hem Myanmar'ın hem de bölgenin güvenliğini tehlikeye attığını gerekçe göstererek, 12 Ocak 2007'de askeri hükümeti yaptırım kararı almak istedi. Ancak Çin ve Rusya Myanmar'ın bölgenin güvenliğini tehlikeye sokmadığını ve askeri hükümetinde demokrasiyi kısıtlamadığını gerekçe göstererek BM yaptırım kararınared oyu verip askeri yönetimin yanında yer aldı.¹⁴³Böylece askeri hükümet Çin ve Rusya'nın desteğini alarak Myanmar'ı hala katı kurlarlayönetmektedir.

2.9.Ateşkes Antlaşmaları

Kapalı bir toplum olarak askeri rejimlerce yönetile gelen Myanmar, yaklaşık 50 yıl boyunca hükümet güçleri ile azınlık grupları arasında yoğun olarak yaşanan iç savaşa tanıklık etmiştir. Ayrıca iç savaşın bu kadar uzun sürmesi ülkenin siyal yapısını, kültürünü ve ekonomisiniderinden etkilemiştir. Böylece askeri hükümetiç savaştan kaynaklanan sorunların çözümü noktasında barış ortamı sağlayabilmek için azınlık grupları ile ateşkes görüşmelerini başlatmıştır.

İlk ateşkes antlaşması ise, 1989'da Burma Komünist Partisi'nin Myanmar Ulusal Demokratik İttifak Ordusu (MNDA, Shan eyaletinin Kokang bölgesinde Phueng Kya-Shin tarafından 1989'da kurulmuştur) ve Birleşik Wa Devlet Partisi (UWSP, Shan eyaletinin Wa

¹⁴²Burma Human Rights Yearbook.....s,10

¹⁴³Chronology of Burma's Constitutional Process

<<http://www.hrw.org/reports/2008/burma0508/burma0508chronology.pdf>>(14.04.2013)

bölgesinde Zhao Ni-Lai tarafından 1989'da kurulmuştur.) diye ikiye bölünmesiyle gerçekleşmiştir.¹⁴⁴ Gerçi ilk barış antlaşmasının yapıldığı tarihten bir yıl önce, halk General Ne Win'ni ve siyasi ideolojisini protesto etmek için, başkent Yangoon'da toplanınca, halkın üzerine ateş açan Tatmadaw (Myanmar ordusu), tarihinde ilk defa Myanmar için olumsuz gibi görünen bu olayı lehine çevirmeyi başarmıştır.

Bu da Myanmar'ı yeni bir sürece sokmak isteyen SLORC'un, halkın demokrasi için başlattığı isyanları durdurabilmek için, halkın isteği olan serbest seçimlerin yapılmasına izin vermesiydi. Böylece Myanmar'ın geleceği için ilk olumlu adım atılmış oldu. Bu doğrultuda hareket eden SLORC, aynı zamanda BCP'nin ikiye bölünerek güç kaybetmesini fırsat bilip Burma Komünist Partisi'nin devamı olan ayrılıkçı gruplara ateşkes çağrısında bulundu ve barış görüşmeleri böylece başlatmış oldu.¹⁴⁵ Barış görüşmelerinin mimarı olarak bilinen askeri istihbarat başkanı General Khin Nyunt, bu gruplarla yapılacak görüşmelerin olumlu sonuç doğurması için, ilk önce Kokang'ın afyon kralı olarak bilinen Lo Hsing-Han'ı arabuluculuk yapması için görevlendirdi.

Lo Hsing-Han ateşkes müzakere sürecinde her iki gruba askeri hükümetin barışı sağlamak için gösterdiği çabayı anlatıp bir an önce savaşı durdurmaları gerektiğini ifade etti. Gerçi bu iki grubun ateşkes antlaşmasını kabul etmemesi dışında pek fazla da şansı yoktu. Çünkü Burma Komünist Partisi, 1948-1988 yılları arasında Çin Halk Cumhuriyeti tarafından desteklenirken, 1988 sonrası Çin, yeni askeri yönetimle (SLORC) ilişkilerini geliştirmeye başlayınca Burma Komünist Partisine yardım etmeyi bırakmıştı.

Tatmadaw karşısında güçsüz duruma düşen Kokang ve Wa, hükümetle ateşkes yapmaya hazır olduklarını dile getirmeye başladığı dönemde Tayland sınır bölgesinde hükümete karşı mücadele eden "Ulusal Demokratik Cephe" (NDF) bu iki gruba elçi gönderip ittifak çağrısında bulundu. Durumlarının bilincinde olan Kokang ve Wa ittifak çağrısını reddederek, bir an önce barışın sağlanması için ateşkes antlaşmasını imzalanmayı kabuletti. 14 Nisan 1989'da Kokang ve 18 Mayıs 1989'da Wa barış antlaşmalarını imzalamalarıyla barış sürecinin ilk adımı atıldı.¹⁴⁶

¹⁴⁴Tom Kramer, "Neither War Nor Peace the Future of the Cease - Fire Agreements in Burma" *Transnational Institute*, Amsterdam, 2009,s,7

¹⁴⁵ Ibid s, 9

¹⁴⁶ Ibid

Bu barış sürecini takiben Tatmadaw, hükümete karşı savaşı ve en büyük düşmanı olan bu iki grubu etkisiz hale getirince daha küçük gruplar üzerinde baskısını artırmaya başlayıp ateşkes antlaşması yapmaya zorladı. Yaptığı baskılar sonucu hükümete karşı savaşı azınlık gruplarla sırasıyla olmak üzere, 1989'da Ulusal Demokratik İttifak Ordusu (NDAA), Shan Devlet Ordusu(SSA), Yeni Kachin Demokratik Ordusu(NDA-K) ve Kachin Savunma Ordusu (KDA) ile ateşkes imzaladı. Kararlı bir şekilde Myanmar'ı tüm iç sorunlarından kurtarmak isteyen Tatmadaw daha çok azınlık grubu ikna etmeye başladı ve bu seferde 1991'de Shan- Kachin sınırında bulunan Palaung Devlet Kurtuluş Örgütü (PSLO) ve Pao Ulusal Örgütü (PNO) ile ateşkes imzaladı.¹⁴⁷

Birbiri ardına yapılan ateşkes antlaşmaları nedeniyle çözülme noktasına gelen azınlık grupları, 1992'de yapılan diğer ateşkes antlaşmaları ile iyice Tatmadaw karşısında yenik duruma düşünce, SLORC döneminde 1990'ların sonuna kadar 17 etnik azınlık grubu ile ateşkes antlaşması imzalandı.¹⁴⁸ Yapılan antlaşmalarda azınlık gruplarının hiçbirine siyasi hak verilmedi. Bunun gerekçesi olarak da Myanmar'ın şu an askeri yönetimle yönetilmesi gösterildi. Hatta General Khin Nyunt azınlık gruplarına: Myanmar'da hükümet kurulmadığından dolayı anayasası olmayan askeri yönetimden siyasi haklar talep etmeniz anlamsız olacaktır. En yakın zamanda düzenin sağlanmasıyla oluşturulacak yeni anayasa ile siyasi haklar talep edebilirsiniz şeklindeki görüşlerini bildirdi.¹⁴⁹

SLORC Myanmar'ın iç çatışmasını sonlandırmak için, antlaşmaya varamadığı gruplar üzerinde baskısını artırmaya devam ederken, bir yandan da anlaşma yaptığı gruplara iş kurlmaları konusunda yardımcı olup, diğer grupları barış sürecine katılmaları konusunda etkilemeye çalıştı. Ayrıca söz verdiği gibi serbest seçime giden Tatmadaw seçimden isteği sonucu alamayınca, 1990 seçimini iptal edip demokrasi hareket lideri Aung San Suu Kyi'yi ev hapsine mahkum etti. Demokrasi savunucuları ABD ve Avrupa devletleri Tatmadaw'a yaptırım uygulamaya başladı. Böylece Myanmar'ın iç sorunu bu tarihten itibaren küresel bir sorun haline geldi.¹⁵⁰

Saw Moun'ın, ateşkes antlaşmaları ile başlayan demokrasi sürecine darbe vurmasıyla SLORC'da değişikliğe gidilerek askeri yönetimin başına 23 Nisan 1992'de

¹⁴⁷ Ibid

¹⁴⁸ Marie Lall, "Ethnic Conflict and the 2010 Elections in Burma", *Chatham House*, 2009, s, 3

¹⁴⁹ Tom Kramer, *Neither War*....., s 10

¹⁵⁰ Ibid, s, 11

General Than Shwe geçirildi ve ateşkes antlaşmalarına kaldığı yerden devam edildi. Öncelikle, 1990 seçimi sorası hükümete karşı başlatılan isyanları durdurmaya çalışan Than Shwe, Tayland sınırında hükümete karşı isyan eden Ulusal Demokratik Cephe üyesi, Karenni Ulusal İlerici Partisi, Yeni Mon Devlet Partisi ve Çin sınırındaki Kachin Bağımsızlık Ordusu'nun başlattığı isyanı bastırdı. Ardından Karen bölgesindeki isyancıların ana merkezi Manerplaw'ni işgal etmeye başladı, ama burada beklediğinden fazla dirençle karşılaşınca, 1992'de saldırılarını durdurdu.

Ateşkes antlaşmalarını kaldığı yeniden başlatmak için, 1990 seçiminde tutuklanan parti yöneticilerinin çoğunu serbest bırakarak, selefi Saw Maung gibi yeni anayasa çalışmalarının yapılacağı sözünü verdi.¹⁵¹1993'te Khin Nyunt, iç savaşın son bulması için tekrar devreye girerek; Kachin, Mon ve Karen eyaletlerine geziler düzenleyip hükümet adına buralarda çalışmalarda bulundu. Yapılan uzun soluklu çalışmalar sonunda Kachin Bağımsızlık Ordusu, siyasi sorunların üstesinden gelmenin savaşmak olmadığını gerekçe gösterip 1994'de Tatmadaw ile ateşkes yaptı.

Bir yandan Tatamadaw azınlık grupları ile müzakere sürecine devam ederken, bir yandan da Manerplaw'a saldırılar düzenliyordu. 1995'de Manerplaw'ın düşmesiyle Yeni Mon Devlet Ordusu komutanları bu süreçten sonra barış yapmaktan başka çareleri olmadıklarını söylediler. 29 Haziran 1995'te ateşkesin imzalanmasıyla, Tatamadaw ülke yönetiminde daha güçlü bir pozisyona geldi. Tatamadaw, 1948-1989 yılları arasında savaştığı büyük azınlık grupları ile ateşkes yapmasıyla ülkenin tamamına yakınına kontrol altına aldı. Ayrıca diğer küçük azınlık gruplarının bir kısmıyla da ateşkes antlaşması yaparak, Myanmar'ın iç çatışma sorununu büyük oranda çözmüş oldu. 2009 yılı itibariyle, 37 etnik azınlık grubun 24'ü hükümet ile ateşkes antlaşması imzalayarak çatışmaları durdururken, 13'ü hala hükümete karşı savaşmaktadır.¹⁵²

¹⁵¹ Ibid

¹⁵² Mon Pon Nya, *Identity, Image and Ethnic.....*s,52

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BÖLGESEL GÜÇLER KISKACINDA MYANMAR: 1948-2007

3.1.Çin'in Güvenlik ve Enerji Politikaları Bağlamında Myanmar

3.1.1. Çin- Myanmar Siyasi İlişkisine Genel Bakış

Çin ve Myanmar birbirlerini, Myanmar dilinde kardeş ve samimi anlamına gelen "Paukphaw" kelimesiyle, tanımlayan iki Asya devletidir. Bu kelimenin başka hiçbir ülke tarafından kullanılmaması, Çin ve Myanmar arasındaki yakınlığın bir ifadesini oluşturmuş ve yıllarca bu iki ülke siyasi ilişkilerini korumaya çalışmıştır. Çin Cumhurbaşkanı Hu Jinto, Myanmar Devlet Barış ve Kalkınma Konseyi Başkanı Than Shwe ile Endonezya'nın başkenti Jakarta'da, 2005'te bir araya geldiklerinde Hu Jinto; *Çin'in Myanmar ile olan siyasi ilişkilerini eski yıllara dayandırarak, iki ülke halkının yıllarca kardeşçe ve birlik içinde yaşamasının Çin ve Myanmar arasında kurulan siyasi ilişkileri güçlendirdiğini belirtmiştir.* Fakat Myanmar yönetimi Çin ile olan siyasi ilişkilerinde daima temkinli olmuştur.¹⁵³

Myanmar, Çin ile siyasi ilişkilerinde temkinli davranmış olsa da, gerek soğuk savaş dönemi şartları gerekse Çin'e yakınlığı nedeniyle, Çin ile daima siyasi ilişkiler içinde olmuştur. Bu bağlamda Çin-Myanmar siyasi ilişkileri dört bölüme ayrılmaktadır. İlki, 1949-1962 U Nu dönemini kapsamaktadır. Myanmar, 1948'de İngiltere'den bağımsızlığını kazanmasından bir yıl sonra Mao Zedong'ın Çin Halk Cumhuriyeti'ni ilan etmiştir. Myanmar komünist olmayan bir ülke olarak, Çin Halk Cumhuriyeti'ni tanıması ile iki ülke arasında siyasi ilişkiler başlamıştır.¹⁵⁴

İkincisi, 1962-1978 General Ne Win dönemidir. Ne Win darbe yaparak Myanmar yönetimini ele geçirmesiyle, ülkede var olan iç çatışmaları bastırmak için, silahlı mücadeleye başvurması etnik azınlık gruplarının bulundukları bölgelerden komşu ülkelere kaçmasına

¹⁵³ Lixin, Geng, "Sino-Myanmar relations: Analysis and Prospects", *Centre for East-West Cultural and Economic Studies*, Vol, 7, 2007 s, 2

¹⁵⁴ Toshihiro, Kudo, "China's Policy toward Myanmar: Challenges and Prospects" *Institute of Developing Economies*, 2012, s, 1

neden olmuştur. Çin sınırında bulunan Kachin ve Shan etnik azınlık grupları da Çin sınırını geçerek, Ne Win yönetimi ile olan savaşlarını buradan devam ettirmiştir. Çin topraklarında Myanmar azınlık gruplarının olması, Mao ve Ne Win yönetiminin arasının açılmasına neden olmuştur. Yine bu dönem içinde, Çay Kay Şek askerlerinin Myanmar'ın Shan eyaletinden Çin'e saldırması, Çin ile Myanmar'ın arasını açan bir başka olaydır.

Üçüncüsü, 1978-1988 dönemidir. Mao Zedong'ın 1976'da ölmesiyle yerine geçen Deng Xiaoping, zayıflayan Çin ekonomisini güçlendirebilmek için, Mao Zedong siyasi anlayışının tam tersi bir politika izleyerek, Çin siyasi anlayışında önceliği ideoloji yerine ekonomiye verip Çin'in komşularıyla, siyasi ilişkilerini geliştirmeye çalıştı. Bu siyasi bilinçle hareket eden Deng Xiaoping Burma Komünist Partisi'ne Çin tarafından sağlanan yardımları büyük oranda azaltarak, Ne Win hükümeti ile siyasi ilişkiler geliştirmeye başladı.¹⁵⁵

Dördüncüsü, 1989-2007 dönemi olup Çin ve Myanmar'ın en yakın ilişkiler geliştirdiği dönemdir. 1989'da Myanmar'da yaşanan askeri darbenin ardından, ABD, Avrupa devletleri, Japonya ve Hindistan'ın Myanmar'a yaptırım uygulamasıyla, 1978 sonrası Myanmar ile siyasi ilişkisini geliştirmek isteyen Çin, bu devletlerin yaptırımına karşın askeri hükümetin yanında olduğunu belirterek, askeri hükümete silah yardımı yaptı. Myanmar ile ilişkilerini, 1989 isyanı ile geliştiren Çin yönetimi, aynı yıl Çin'de öğrencilerin, aydınların ve işçilerin başlattığı isyanı (Tiananmen Meydanı katliamı) Myanmar ordusu (Tatmadaw) gibi kanlı bir şekilde bastırınca, ABD Çin'e yaptırım uyguladı. Bu seferde Myanmar askeri yönetimi, Çin'in yanında olduğunu belirterek, Çin yönetimini destekledi.

Çin ve Myanmar yönetimi, ülkelerinde gerçekleşen bu isyanları kanlı bir şekilde bastırması nedeniyle, yaptırımlara maruz kalmıştır. Bu uluslararası yaptırımlar karşısında birbirlerini daha çok desteklemeye başlayan Çin ve Myanmar, 1989 sonrası sadece siyasi ilişkilerini geliştirmekle kalmayıp aynı zamanda askeri ve ticari ilişkilerini de geliştirmiştir.¹⁵⁶ Anlaşılabacağı üzere bazen bir ülkeye yaptırım uygulamak o ülkeyi baskı altına almak anlamına gelmiyor. Çin ve Myanmar örneğinde olduğu gibi, bu iki devlet uluslararası güçler tarafından yaptırımlara maruz kalmalarına rağmen, siyasi, askeri ve ticari ilişkilerini daha çok geliştirme fırsatı bulmuştur.

¹⁵⁵David Arnott, "Challenges to Democratization in Burma, Perspectives on Multilateral and Bilateral Responses", *International Institute for Democracy and Electoral Assistance*, 2001, s.74

¹⁵⁶Fan Hongwei, "China -Burma Geopolitical Relations in the Cold War", *Journal of Current Southeast Asian Affairs*, 2012, s.24

3.1.2. Çin-Myanmar İlişkilerinin İlk Gelişime Süreci: (1949-1962)

Soğuk savaşın başlamasından kısa bir süre sonra U Nu liderliğinde, 4 Ocak 1948'de İngiltere'den bağımsızlığını kazanan Myanmar, U Nu tarafından tarafsızlık ve Bağlantısızlık Hareketi politikası doğrultusunda yönetilerek, soğuk savaşın aktörleri olan Doğu ve Batı bloklarının ideolojilerinden uzak tutulup Asya bölgesinde varlık mücadelesi içinde olmuştur. Ne var ki U Nu'nun Myanmar'ı bu politikalarla yönetme arzusu çok fazla uzun sürmemiştir. 1949'da Mao Zedong'ın Komünist Çin Halk Cumhuriyeti'ni ilan etmesiyle, Çin'i tanıyarak, hem tarafsızlık ve Bağlantısızlık Hareketi politikalarından ödün vermiş hem de Çin ile Myanmar ilişkilerini başlatmıştır.¹⁵⁷

U Nu hükümetinin Çin'i tanıdığını belirtmesiyle başlayan Çin- Myanmar ilişkileri, 16 Aralık 1950'de Myanmar Dışişleri Bakanı E Maung'un Çin Başbakanı Zhou Enlai'ya U Nu hükümetinin Çin ile diplomatik ilişkisi kurmak ve Çin'de iyi niyet elçiliği açmak istediğini belirten bir mektup göndermesiyle devam etmiştir. Çin Başbakanı Zhou Enlai, bu mektuba cevaben Çin'in de Myanmar ile siyasi ilişkiler kurmak ve Myanmar'da iyi niyet elçiliği açmak istediğini Myanmar Dışişleri Bakanına bir mektup göndererek, belirtmiştir.¹⁵⁸

İki ülkenin karşılıklı olarak birbirlerini tanımasıyla başlayan diplomatik ilişkiler, 1950'nin sonlarına doğru bozulmuştur. Çin iç savaşında Mao Zedong'a yenilen Çan Kay Şek ordusu, (Kuomintang) ABD Merkezi İstihbarat Teşkilatı (CIA), Tayvan ve Tayland'ın desteğini alarak, Myanmar'ın Çin sınır bölgesine yakın olan Shan eyaletinden Çin'in Yunnan eyaletine saldırılar düzenlemiştir. Bu yüzden Çin ve Myanmar arasında yeni kurulan ilişkilerdesorunlar çıkmaya başlamıştır. Çin hükümetinin normal şartlar altında Myanmar ile ilişkilerini durdurması ya da Çin'in güvenliğini sağlamak için, Myanmar'ı işgal etmesi söz konusuysa Çin yönetimi, Myanmar'ın Kuomintang askerlerine karşı koyabilecek bir güçte olmadığına bilincinde olduğundan Myanmar ile ilişkilerini kesmeyip Myanmar'a telkinde bulunmuştur.¹⁵⁹

¹⁵⁷ Sudha Ramachandran, "China-South Asia Strategic Engagements - 3 Sino-Myanmar Relationship: Past Imperfect, Future Tense" *ISAS Working Paper No.158*, 2012, s.4

¹⁵⁸ Fan Hongwei, *China –Burma Geopolitical.....*, 9

¹⁵⁹ Bertil Lintner, *Burma and its Neighbours.....*, 3

U Nu hükümeti, Myanmar'a yapılan uyarıları ilk başlarda fazla umursamasa da Kuomintang askerlerinin Myanmar'daki varlığından gittikçe endişe duyması U Nu hükümetini harekete geçirmiştir. Bunun için de 1953 yılında Kuomintang askerlerinin Myanmar'daki faaliyetlerinin durdurulması için, BM'den yardım talebi etti. BM, U Nu hükümetinin talebini kabul edip Kuomintang askerlerinin Myanmar'dan çekilmesini ve silah bırakmasını sağlamaya çalıştı. Ancak BM, bölgenin güvenliğini tehlikeye atan Kuomintang askerlerinin çoğunun Tayvan'a gitmesini sağlamış olsa da, geriyi kalan küçük bir kısım, CIA tarafından sağlanan uçak ile Myanmar'ın kuzeydoğusundaki gizli pistlerine inerek, Çin'e saldırılar düzenlemeye devam etmekteydi.¹⁶⁰

BM'nin Myanmar sınır sorununa çözüm bulamaması nedeniyle 1954'te U Nu hükümetinin davetlisi olarak, Myanmar'a giden Çin Başbakanı Zhou Enlai U Nu ile görüşmeler yaptı ve sonunda iki ülkenin sınır sorunlarının çözümü için, beş temel prensip ortaya konularak barış içinde bir arada yaşamak için karar aldılar.¹⁶¹

- Birbirlerinin toprak bütünlüğüne ve egemenliğine saygı duymak,
- Saldırmazlık,
- Birbirlerinin iç işlerine karışmama,
- Eşitlik ve karşılıklı çıkarları kollama,
- Barış içinde bir arada yaşamak ve uyuşmazlık durumunda, sorunları barışçıl yöntemler ile çözmek,

Her ne kadar iki ülke arasında böyle bir anlaşmaya varılmış olsa da Çin; Myanmar'da bulunan devrik lider Çay Kay Şek askerlerinin varlığından rahatsız olduğu için, hem Myanmar sınır bölgesine saldırılar düzenledi, hem de Çin yanlısı Burma Komünist Partisi'ne yadımlarda bulundu. Böylece, Myanmar'ın güvenliği doğrudan Çin tehdidi ile karşı karşıya kalınca, U Nu 1956'da Çin'e giderek, Myanmar ve Çin arasında bulunan Shan ve Kachin sınır bölgelerindeki çatışmaların kesin çözümü için, Çin Hükümeti ile anlaşma yapmak istedi. Dört yıl boyunca süren bu görüşmeler esnasında Myanmar'da etnik azınlık grupların çıkarttığı isyanları bastırmakta zorluk çeken U Nu hükümeti, 1958'de General Ne Win'i geçici hükümete atamasıyla; Ne Win, 1956'da başlatılan sınır sorunu anlaşmasını 1960'da Çin

¹⁶⁰ Bertil, Lintner Burma and its Neighbours....., s.3

¹⁶¹ Moun Than, "Myanmar's Relations with China: From Dependence to Interdependence?" Konrad-Adenauer-Stiftung, 2010, s 451

yönetimi ile imzaladı. Ayrıca bu durma ek olarak, Çin yönetimi ile dostluk ve saldırmazlık anlaşmalarını da imzalayarak, Çin'in Myanmar üzerinde yarattığı tehlikeyi tamamen ortadan kaldırmak istedi.¹⁶²

1960'da Myanmar'da gerçekleştirilen genel seçim sonrası U Nu tekrar göreve geldi ve Myanmar'ın kuzeydoğunda bulunan Kuomintang askerlerine saldırılar düzenleyip, Çin'in Kuomintang askerlerini gerekçe göstererek, Myanmar'ı işgal etme olasılığını tamamen ortadan kaldırmaya çalıştı. Hatta, bu saldırılara Çin'in de katılmasıyla, Myanmar ve Çin ordusu Kuomintang askerlerinin yoğun olarak bulunduğu Shan eyaletine saldırılar düzenlediler.¹⁶³ Her ne kadar Myanmar'ın Çin ile olan ilişkileri bu dönem içinde iyi gitmiş olsa da, Myanmar'ın var olan iç sorunların aşırı derece şiddetlenmesi General Ne Win'in ülkede darbe yapmasına neden olmuş ve U Nu dönemine son verip Myanmar'ın Çin ile olan ilişkilerini yeni bir siyasi sürece sokmuştur.

3.1.3. Çin-Myanmar İlişkilerinin Bozulması (1962-1978)

2 Mart 1962'de General Ne Win, devrim konseyi ile birlikte yaptığı darbeden kısa bir süre sonra Myanmar'ın tüm devletler ile olan ilişkilerini alt seviyeye indirip Myanmar'ı daha katı kurallarla tarafsızlık ve Bağlantısızlık Hareketi doğrultusunda yönetmeye başladı. Gerekçe olarak da, Myanmar'ı Batılı ve Doğulu devletlerin soğuk savaş dönemi içerisinde birbirlerine karşı denge sağlamak için kullandıklarını göstermiştir. Örneğin soğuk savaş döneminde ABD'nin Çin hakkında istihbarat toplayabilmesi için, ABD Merkezi İstihbarat Teşkilatı, Myanmar'ın Shan eyaletinde operasyonlar düzenlemiştir.¹⁶⁴

Kore Savaş'ının 1951'de patlak vermesiyle başlayan Doğu Batı blokları arasında denge kurma yarışı Asya Bölgesi'nin jeopolitiğini önemli derecede etkilemekteydi. Çin'in de bu savaşa katılmasıyla, ABD'nin kuşatması altında kalan Çin, Myanmar'ı kendisine bir tampon bölge olarak görmekteydi ve Myanmar'ın stratejik öneminden yararlanmak istemekteydi. Bu nedenlerden dolayıdır ki Ne Win, Myanmar'ın politikasını U Nu'nun aksine komşularıyla iyi ilişkiler kurmak yerine ilişkilerini sınırlandırmayı seçmişti. Böylece Myanmar üzerinde hiçbir devletin siyasi çıkarına izin verilmeyecekti.

¹⁶²Sudha Ramachandran, *China-South Asia*.....s,4

¹⁶³ Bertil, Lintner, *Burma and its Neighbours*.....s,3

¹⁶⁴ Maung Aung, Myoe, *In the Name of Pauk-Phaw Myanmar's China Policy Since 1948* Singapore, 2012, s, 57

Her ne kadar Ne Win, Myanmar'ın siyasi ilişkilerini tüm devletler ile sınırlı tutmaya çalışmış olsa da, 1967'de Myanmar'da yaşanan anti-Çin ayaklanması Çin ile arasının açılmasına neden olmuştu. Mao Zedong, Çin'de yeniden devrimci coşkuyu canlandırmak için, 1966'da başlattığı Kültür Devrimi, Myanmar'ı etkileyince başkent Yangon'daki Çin büyük elçisi, Myanmar'da yaşayan Çinli örgencilere Mao rozetleri dağıtarak, Çin Kültür Devrimi'nin daha çok yayılmasını sağlamaya çalıştı. Böylece yerel örgenciler ile etnik Çinli örgenciler çatışmaya başladı. Ne Win yönetimi ise çatışmaları ilk etapta önleyebilmek için, örgencilere Mao rozetlerini çıkartmayı emretti. Öğrenciler bu emeri reddederek çatışmalara devam etti. Ne Win yönetimi bu sefer üniversitelerden Çinli öğrencileri atıp bütün okulları kapattı.¹⁶⁵

Öğrenciler tarafından başlatılan çatışmalar başkent Yangon'u bir savaş alanına sokarken çatışmaların ilerlemesiyle iç çatışmalar öğrenci savaşı olmaktan çıkıp Myanmar'da yaşayan Çin asıllı Myanmar vatandaşların da dahil olduğu bir iç çatışmaya döndü ve iş sahibi olan Çinli vatandaşların evleri ve dükkanları zarar gördü. Ayrıca birçok Çinli Myanmar vatandaşı bu çatışmalarda öldürüldü. Olaylar bu şekilde büyüyünce, iki hükümet büyük elçilerini geri çağırdı. İki liderin karşılıklı restleşmesi sonunda Çin, Myanmar'a yaptığı yardımları durdurdu ve Ne Win hükümetini devirmek için, Burma Komünist Partisi'ne destek verdi.¹⁶⁶

Ne Win hükümeti ise, hiçbir şekilde izlediği politikadan taviz vermeyip Myanmar'da yaşanan isyanın karşısında durdu. Aynı zamanda da dış politikasında tarafsızlık sürecini devam ettirerek, Çin'in kışkırtmalarından kaçınıp Çin'in de aleyhinde olacak hertürlü oluşum sürecinden uzak durdu. Örneğin, Çin'in kendisini çevreleyecek emperyalist bir plan olarak düşündüğü on iki Asya devletinin katılacağı Avrupa ile bağlantılı "Singapur Otoyol" projesine katılmayı reddetmişti.¹⁶⁷ Dört yıl boyunca iki ülke arasında süren bu gerginlik, 1970'de iki liderin karşılıklı olarak tekrardan Pekin ve Yangon'da büyükelçilik açmak istemesiyle yumuşama sürecine girdi ve Ne Win, 1971'de Pekin'i ziyaret etti.

Ne Win'nin ziyareti Çin için olumlu bir gelişme olarak algılandı ve Başbakan Zhou Enlai, Ne Win'nin ziyareti sırasında Çin hükümetinin çatışmalar esnasında durdurduğu para yardımlarını tekrardan Myanmar'a gönderileceği sözünü verdi. 1975'te Ne Win tekrar

¹⁶⁵Xiaolin Guo, "Towards Resolution: China in the Myanmar Issue" *Central Asia-Caucasus Institute & Silk Road Studies Program* 2007,s,41

¹⁶⁶ Bertil Lintner *Burma and its Neighbours*.....s,4

¹⁶⁷Sudha Ramachandran, *China-South Asia*.....s,5

Pekin'e giderek, hem Burma Komünist Partisi isyanlarının durdurulması için, hem de daha fazla ekonomik yardım almak için, Çin hükümetine talepte bulundu. Ne yazık ki Ne Win'nin bu talepleri Zhou Enlai'nin ölüm döşeginde olması nedeniyle, Çin hükümetinde pek fazla ilgiyle karşılanmadı. Böylece iki ülke arasındaki ilişkiler orta düzeyde kaldı. Yeniden ilişkilerin başlama süreci ise, 1976'da devrimci lider Mao Zedong'ın ölmesiyle, yerine geçen Deng Xiaoping döneminde başlamıştır.¹⁶⁸

3.1.4. Çin - Myanmar İlişkilerinin Yeniden Gelişmesi (1978-1988)

Deng Xiaoping göreve gelmesiyle ilk iş olarak Mao Zedong gibi önceliği ideolojiye vermeyip Çin'in büyümesini sağlayacak girişimlerde bulunarak ekonomiye ağırlık vermiştir. Bu düşüncesini gerçekleştirebilmek içinde Kültür Devrimi sırasında Çin'in komşuları ile bozulan ilişkilerini tekrardan canlı tutabilmek için, 1978 yılında Asya turu düzenleyerek komşularıyla yakınlaşmaya başlamıştır.¹⁶⁹

Deng Xiaoping yaptığı Asya turunda Myanmar'a da uğrayarak, Ne Win ile yaptığı görüşmede her ne olursa olsun iki ülkenin "Paukphaw" (Myanmar dilinde kardeş ve samimi anlamına gelmektedir) ile birbirine bağlı olduğunun önemine değindi. Bu politik söylemlerin dışında Çin, Ne Win yönetiminin güvencesini alabilmek için, Myanmar'a 63 milyon dolar yardım yaptı. Deng Xiaoping, Myanmar açılımı ilk başlarda Myanmar'a para yardımı yaparak başlatırken bir sonraki adında ise, Myanmar'ın iç yapısına zarar veren Burma Komünist Partisi'ne Çin'in verdiği desteği azalttı. Ayrıca Burma Komünist Partisi'nin(BCP) Çin'deki tüm radyo yayınlarını kesip BCP liderlerinin Çin'deki kamplarının bir kısmını kapattı.¹⁷⁰

İki ülke arasında ilişkilerin yeniden başlamasıyla, Myanmar Başbakanı Maung Maung, 12 Temmuz 1979'da Çin'e gidip Deng Xiaoping yönetimi ile ticari ve teknik işbirliği anlaşması imzaladı. Her ne kadar Çin ile Myanmar arasında ticari ve teknik işbirliği antlaşması imzalanmış olsa da Çin yönetimi, BCP ile ilişkisini tamamen kesmedi ve iki ülke arasındaki ilişkiler Mao Zedong dönemindeki gibi kötü olmasa da, Ne Win ve Deng Xiaoping yönetimi arasındaki gerginlik devam etti. Ne Win bu gerginlik sürecinin kolay bir

¹⁶⁸Poon Kim Shee, "The Political Economy of China-Myanmar Relations: Strategic and Economic Dimensions", *Ritsumeikan Annual Review of International Studies*, 2002. Vol.1, s 49

¹⁶⁹ Maung Aung, Myoe, *In the Name of Pauk-Phaw* s,91

¹⁷⁰Sudha Ramachandran, *China-South Asia*.....s,5

şeklde atlatılabilmesi için, 1980’de Çin’e giderek, Deng Xiaoping yönetiminden BCP ile yapmak istediği barış antlaşmasında arabuluculuk yapmasını istedi.¹⁷¹

Deng Xiaoping, Ne Win’nin bu girişime destek vererek, BCP lideri Thakin Ba ve Ne Win arasında toplantı düzenledi. Yapılan görüşmelerde olumlu bir sonuç çıkmayınca, Ne Win, Deng Xiaoping yönetiminden tekrar yeni bir toplantı yapılmasını istedi. Yapılan ikinci toplantıda Burma Komünist Partisi (BCP) üyeleri Ne Win yönetiminden barış anlaşmasının yapılması için;

1. Anlaşma sonrası Burma Komünist Partisi’nin kapatılmayacağına,
2. Anlaşma sonrası Burma Komünist Partisi’nin silahlı kanadının tahliye edilmeyeceğine,
3. Anlaşma sonrası Burma Komünist Partisi’nin Myanmar’daki topraklarında varlığının devam ettirileceğine,

dair üç söz istedi. BCP üyelerinin bu üç radikal istekleri barış anlaşması sürecini burada sonlandırırken, Ne Win, Çin’in hala daha Myanmar’ın iç işlerine karıştığını savunmaktaydı.¹⁷² Böylece Deng Xiaoping, Kültür Devrimi sonrası Myanmar ile kurduğu ilişkiler zarar görmeye başlayınca, bu sorunun önüne geçebilmek için, 1985’de Çin hükümetinin BCP verdiği tüm desteği durdurdu. Yeniden Çin - Myanmar ilişkilerinin başlaması ise, 1985’te Ne Win’nin Çin’i ziyaret etmesiyle başlamıştı. Ne Win, Deng Xiaoping ile yaptığı görüşmede barış içinde bir arada yaşamak için, 1954 yılındaki gibi iki devlet arasında kararlaştırılan beş temel prensibe sadık kalacaklarına dair birbirlerine söz vermişlerdir.¹⁷³

3.1.5. Çin - Myanmar İlişkilerinin Stratejik Önemi (1989-2007)

1988’de Myanmar’da yaşanan ekonomik krizin ardından binlerce öğrenci ve rahibin başkent Yangon sokaklarına çıkarak, Ne Win hükümetinden siyasi ve ekonomik reformlar talep etmesiyle başlayan protestolar Myanmar’ın geneline yayılınca, Myanmar ordusu Tatmadaw, halkın üzerine ateş açarak binlerce kişinin ölmesine neden oldu. Yaşanan bu çatışmadan bir yıl sonra General Saw Mounng darbe yaparak, Ne Win yönetimine son verip

¹⁷¹ Maung Aung, Myoe, *In the Name of Pauk-Phaw* s,92

¹⁷² Ibid,s,74

¹⁷³ Pobzeb Vang, *Five Principles of Chinese Foreign Policies*, Author House USA 2008,s,391

Myanmar'ı Devlet Barış ve Düzenin Teşkili Konseyi(SLORC) altında yönetmeye başladı ve Myanmar'ı yeni bir siyasi sürece soktu.¹⁷⁴

Myanmar'da yaşanan bu isyandan kısa bir süre sonra, 1989'da Çin'de öğrenci, işçi ve aydın kesim Pekin yönetiminden siyasi ve ekonomik reformlar yapmasını istedi. Bu istekler üzerine başlayan protestolar, Çin hükümeti tarafından kanlı bir şekilde bastırıldı. Bu iki halk mücadelesinin Myanmar ve Çin yönetimleri tarafından sert bir şekilde batırılması sonucu, demokrasi savunucuları, ABD ve Avrupa devletleri Myanmar ve Çin'e yaptırımlar uyguladı. Fakat uluslararası toplumlar tarafından izole edilen bu iki devlet yaptırımlar karşısında birbirlerini desteklemeye başladı.¹⁷⁵

Oysaki, soğuk savaş döneminde gerek U Nu gerekse Ne Win Myanmar'ın egemenliğini, bağımsızlığını ve toprak bütünlüğünü savunmakta olup Çin'den gelecek askeri ve ekonomik yardımlara karşı uzak dururken, 1989 sonrası gelişenbu yeni dönemde Çin,Myanmar'ın en yakın ilişkiler geliştirdiği devlet olmuştu.¹⁷⁶

Myanmar'a uygulanan silah ve ekonomik yaptırımlar, bozuk olan ülke ekonomisinin ve askeri sistemin neredeyse çökmesine neden olurken, General Saw MOUNG iktidarı ele geçirmesiyle, Myanmar'ın ekonomisini ve askeri gücünü geliştirebilmek için, Çin ile yakın ilişkiler geliştirmeye başladı. Böylece SLORC, Çin'den alacağı silahlar ile etnik azınlık gruplarıyla mücadele edebilecek konuma yükselecekti. 1991'de Myanmar ve Çin arasında yapılan anlaşma ile Myanmar Çin'den 1.2 milyar dolar değerinde savaş uçağı, zırhlı personel taşıyıcı, tank, uçaksavar silahı ve kamyon satın aldı.¹⁷⁷

Myanmar'ın Çin ile bu denli yakınlaşma içine girmesi özellikle de iki ülke arasında silah ticaretinin yapılması, ABD ve Avrupa devletlerinin Myanmar'a uyguladığı yaptırımların artmasına neden oldu. Her bakımdan yaptırımlar karşısında (askeri, siyasi ve ekonomik) güçsüzleşen SLORC, ABD'nin Myanmar'ı işgal edebileceği endişesi taşımaktaydı.¹⁷⁸ Bundan dolayıda General Saw MOUNG, Myanmar'ın güvenliğini ABD karşısında koruyabilmek için,

¹⁷⁴ "China's Myanmar Dilemma", *Interanational Crisis Group Asian Report*, No,177,2001,s, 4

¹⁷⁵ Sudha Ramachandran, *China-South Asia*.....s,6

¹⁷⁶ Jürgen Haacke, "The Nature and Management of Myanmar's Alignment with China: The SLORC/SPDC Years" *Journal of Current Southeast Asian Affairs*,2011,s,113

¹⁷⁷ MOUNG Than, *Myanmar's Relations with China*.....s,459

¹⁷⁸ Jürgen Haacke, *The Nature and Management*.....s,116

1994'te Çin ile yeni bir silah ticareti anlaşması yaptı ve Çin'den 400 milyon dolarlık yeni askeri teçhizat (helikopter, füze ve devriye gemisi) satın aldı.¹⁷⁹

Her ne kadar, 1989 sonrası ABD tarafından Çin'e silah ambargosu uygulanmış olsa da, Pekin yönetimi Myanmar'ın askeri gücünün gelişmesi için, SLORC yönetimine silah satmaktan vazgeçmemiştir. Çünkü soğuk savaş döneminde Çin, komşularıyla yaşadığı sınır sorunları ve yaptığı savaşlarda (Hindistan ve Vietnam) ve Kore Savaşı'na katıldığında, Myanmar'ın siyasi liderleri U Nu ve Ne Win bu savaşlarda tarafsız kaldı.

Böylece Myanmar, soğuk savaş döneminde Çiniğin bir tampon bölgesi konumunda olmuştur.¹⁸⁰ Bundan dolayı Pekin yönetimi, ABD ile Çin arasında denge sağlamak için 1989 sonrası Myanmar yönetimi ile siyasi ve askeri ilişkilerini geliştirdi. Diğer yandan Pekin yönetiminin kısa dönem içinde Myanmar ilgi bir başka plan vardı. Bu da güney kemsindeki Yunnan eyaletinin ekonomisini güçlendirmektir.¹⁸¹

Böylelikle Çin "Kara Köprüsü" olarak gördüğü Myanmar sayesinde Malakka Boğazı'ndan geçmeyip Yunnan eyaletinden geçerek, Myanmar'ı Bangladeş, Hindistan Ortadoğu ve Avrupa'ya geçiş yolu olarak kullanacaktı. Çin bu bağlantı sayesinde hem Güney Batı kesimindeki az gelişmiş bölgelerini kalkındıracak hem de, Malakka Boğazı'nı kontrol eden ABD ve bölge ülkelerinin olası çatışmasından uzak duracaktı. Anlaşılacağı üzere Myanmar'ın liman alanları ve kara ulaşımı, Çin'in Hint Okyanusu'na ulaşması açısından güvenliğini sağlayacak en önemli ulaşım yoludur.¹⁸²

Pekin yönetiminin, Myanmar bağlantılı Hint Okyanusu'na kolay geçiş sağlamak istemesinin bir başka önemli nedeni ise: Çin'in ithal ettiği petrol ve doğal gazın %80'ini Malakka Boğazı'ndan geçirerek, hem maliyetini yükseltmesi hem de güvenliğini sorunu yaşamasıydı. Bu nedenlerden dolayıdır ki Pekin yönetimi, Myanmar'ın Hint Okyanusu'na açılan Rakhine eyaletindeki Sittwe Limanı'nı geliştirmesine yardımcı olmuştur. Ayrıca Pekin yönetimi, 2004'te Myanmar'ın Kyaukphyu Limanı ve Çin'in Kunming eyaleti arasında doğal

¹⁷⁹Sudha Ramachandran, *China-South Asia*.....s,7

¹⁸⁰David I. Steinberg "On China-Myanmar Relations" *Journal of Current Southeast Asian Affairs* 2012, s4

¹⁸¹Lixin, Geng, "Sino-Myanmar relations: Analysis and Prospects", *Centre for East-West Cultural and Economic Studies*, Vol. 7, 2007, s, 2

¹⁸²Zhao, Hong, "China and India's Competitive Relations with Myanmar" ICS Working Paper No, 5, 2008, s, 2

gaz ve boru hattı inşa ederek, Afrika ve Orta Doğu'dan ithal ettiği petrol ve doğal gazı boru hatlarıyla Çin'e ulaşmasını sağlamıştır.¹⁸³

Her ne kadar Myanmar askeri yönetiminin, Çin ile askeri, siyasi ve ekonomik ilişkilerini geliştirerek, yaptırımlar sonrası Myanmar'ın bölge içindeki gücünü arttırmış olsa da, Myanmar'da yaşanan iç savaşı halen devam ettirmesi ve demokrasi için hiçbir adım atmayışı, 2006'da Birleşmiş Millet Güvenlik Konseyi' nin ana gündem konusu olmuştur.

BMGK, iç çatışmaların farkındaydı ve bunu önleyebilmek amacıyla, Myanmar askeri yönetimini, uluslararası insani yardım kuruluşları ile birlikte hiçbir kısıtlama yapmadan etnik grupların siyasi diyalog sürecine girmesi için kararı aldı. Çin ve Rusya yönetimi ise Myanmar'ın uluslararası barışı ve güvenliği ya da bölgenin güvenliğini tehlikeye atmadığını gerekçe göstererek, 2007'de BMGK kararını veto etti.¹⁸⁴ Böylece Çin bir kez daha Myanmar'ın yanında durarak askeri hükümeti destekledi.

3.1.6. Çin-Myanmar İlişkisinin Ekonomik Boyutu

Çin ve Myanmar'ın 1948-1988 yılları arası siyasi ilişkileri çok iyi olmadığı için, siyasi ilişkilerdeki aksaklıklar iki ülkenin ekonomik ilişkiler geliştirmesine pek fazla izin vermemiştir. Ne zaman ki ABD, Avrupa devletleri ve Hindistan 1989'da askeri yönetimin insan haklarını ihlal ettiğini görüp Myanmar'a yaptırım uygulamaya başladı, o zaman askeri yönetim, Myanmar ekonomisini geliştirebilmek için, 1989 yılında komşu ülkeler ile ticari ilişkilerini geliştirdi. Böylece, Çin Halk Cumhuriyeti uzun yıllardan beri gerek siyasi gerekse ekonomik ilişkiler geliştiremediği Myanmar ile hem siyasi hem de ekonomik ilişkilerini geliştirmeye başladı.

İki ülke arasında ticari ilişkilerin başlamasıyla Çin, Myanmar'a dayanıklı ürünler, makine ve teçhizat ihraç ederken; Myanmar'dan tarım ve deniz ürünleri, maden, petrol ve doğal gaz ithal edip gelişen ekonomisini daha çok artırma peşindedir. Çin bu amacını gerçekleştirebilmek içinse Myanmar'damaden ocakları, hidroelektrik enerji santralleri ve petrol ve doğal gaz tesisleri kurmuştur.¹⁸⁵ 1990'ların başında Çin'in, hızlı ekonomik büyümesi ve yeterli enerji kaynaklarına sahip olmaması, deniz aşırı ülkelerden petrol ve doğal gaz ithalat etmesine yol açmıştır. Öte yandan Çin, Afrika ve Orta Doğu ülkelerinden aldığı petrol

¹⁸³ *China's Myanmar Dilemma*,,,,,,,,,,s,20

¹⁸⁴ *Ibid*,s,4

¹⁸⁵ *China's Myanmar Dilemma*,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,s17

ve doğal gazın maliyet bakımından yüksek olması nedeniyle, Afrika ve OrtaDoğu ülkelerine olan enerji bağımlılığını azaltmak ve enerji kaynaklarını çeşitlendirmek için kendisine daha yakın olan Myanmar ile yakınlaşmaya başlamıştır.

Çin, dünyadaki petrol ve doğal gaz rezervi içinde %2'lik bir paya sahip olan Myanmar'la sadece enerji çeşitliliğini arttırdığı bir ülke olduğu için ilgilenmekten ziyade daha çok stratejik konumuyla ilgilenmektedir. Zira Çin, güç merkezini ekonomi ve ulusal çıkarları doğrultusunda şekillendirmektedir. Bunun içinde enerji kaynaklarının çeşitliliğine ve enerji nakil hatlarının güvenliğine önem vermektedir. Bilindiği üzere Çin dünyanın en fazla enerji tüketen ülkesi olmasına rağmen enerji kaynakları bakımında çok zengin bir ülke değildir. Bundan dolayı enerji sıkıntısı çekmektedir. Ancak son zamanlarda Çin enerji şirketleri Myanmar'da petrol ve arama ve çıkartma faaliyetlerine başlamasıyla Çin'in enerji saha alanı genişletilmiş oldu.¹⁸⁶

Şekil 3.3 Çin'in Trans-Myanmar Petrol ve Doğal Gaz Boru Hatları Haritası

Kaynak: <<http://www.oilseedcrops.org/2013/01/23/chinas-kunming-to-myanmars-pipelines-to-open-in-june-2013/pipelines-through-myanmar-to-china/>>(15.07.2013)

¹⁸⁶ ZHAO, Hong , "China–Myanmar Energy Cooperation and Its Regional Implications, in": *Journal of Current Southeast Asian Affairs*, 2011,s,91

Ayrıca Çin, Myanmar'daki petrol arama ve çıkartma girişimlerine, 2004'te "Enerji İşBirliği" projesiyle bir yenisini daha eklemiş oldu. Bu proje ile Myanmar ile Çin arasında yaklaşık 2 milyar dolar değerinde ve 750 mil uzunluğunda doğal gaz boru hattı inşa edilecek ve her yıl 6.5 trilyon metreküp doğal gaz 30 yıl boyunca Çin'e satılacak. Çin bu proje ile aynı zamanda üç önemli kazanımda elde etti. İlki, inşa edilen bu doğal gaz boru hattı ile Orta Doğu ve Afrika'dan ithal edilen petrol ve doğal gaz doğrudan Çin'e ulaştıracak ve Malakka Boğazı'ndan geçilmeyecek. İkincisi, Çin ve Myanmar daha yakın siyasi ve ekonomik ilişkiler içinde olacak. Üçüncüsü, bu proje sayesinde güney bölgesindeki geri kalmış Yunnan eyaletinin ekonomisi geliştirme imkanı kazanacak.¹⁸⁷

Çin ve Myanmar arasında imzalanan diğer enerji antlaşmaları, 2008'de Çin Ulusal Petrol Şirketi(CNPC) ile Myanmar Enerji Bakanlığı arasında, 2.3 milyar dolarlık petrol boru hattı ve Ekim 2009'da 2 milyar dolarlık doğal gaz boru hattı inşa edilmesi antlaşmalarının imzalanmasıyla devam etmiştir. Yapılan bu antlaşmalarca, Çin'e yılda 12 milyon ton petrol ve 12 milyar metre küp doğal gaz sevk edilecektir.¹⁸⁸

3.2. Hindistan'ın Güney Doğu Asya Politikası ve Myanmar

3.2.1. Hindistan'ın Myanmar'a Yönelik Politikaları (1948-1988)

Myanmar 4 Ocak 1948'de İngiltere'den bağımsızlığını kazandıktan sonra, Myanmar'ın bağımsızlık gününde Jawahar Lal Nehru' nun geçmişte olduğu gibi gelecekte de Hindistan halkı ile Myanmar halkının omuz omuza olacağını, sadece iyi günde değil kötü günde de birbirlerine yardım edeceklerini, bu günün Hindistan ya da Myanmar için değil tüm Asya için çok önemli olduğunu vurgulaması Hindistan ile Myanmar'ın sonraki süreçte siyasi ilişkilerinin iyiye gitmesini sağlamıştır.¹⁸⁹Nehru Myanmar ile ilgi böyle yapıcı bir ilişki kurma gayreti içinde olurken, U Nu hükümeti ise, Myanmar'ın yabancılara karşı ekonomik çıkarlarını korumak için ülkede birtakım değişiklikler meydana getirdi. Böylece U Nu

¹⁸⁷China's "Malacca Dilemma"

<http://www.jamestown.org/programs/chinabrief/single/?tx_ttnews%5Btt_news%5D=3943&tx_ttnews%5BbackPid%5D=196&no_cache=1> (15.07.2013)

¹⁸⁸ Lixin,Geng, *Sino-Myanmar relations*.....s,6

¹⁸⁹ Ibid

sömürge döneminde İngiltere tarafından Myanmar'a getirilen Hintli ve Bangladeşli kişilerin ülke ekonomisinde güçlü bir konuma gelmesinden dolayı, 1948'de Myanmar uyruklu olmayan kişilere toprak satılmasını yasaklayıp 1949'da da arazi kamulaştırma yasasını çıkarttı.¹⁹⁰

Ancak bu dönemde yaşanan olaylar karşısında Nehru ile U Nu arasındaki dostluk ilişkisinde bir değişiklik olmamıştır. Nehru, Myanmar'ın arazi kamulaştırma yasası çoğunlukla Hintlileri etkilemesine rağmen bu durumun iki devlet arsında bir ayrımcılık yaratmadığını ama Myanmar hükümetinin yeterli tazminat ödemedi isteksiz olduğunu belirtmiştir.¹⁹¹ Nehru, soğuk savaş dönemi şartları gereği Hint dış politikasını yönlendirdiği için, Myanmar'da yaşayan Hintli vatandaşlarının haklarını savunmaktansa Myanmar'ın bağımsızlığını kazanması ile kurulan ilişkileri daha üst düzeye çıkarma gayesindeydi.

Nehru; Hindistan dış politikasında idealist bir bakış açısıyla hareket ettiğinden, yeni bağımsızlığını kazanmış olan Hindistan'ın en büyük zafiyetinin güvenlik olduğunu biliyor ve öncelikli olarak güvenliği sağlayabilmeyi amaçlıyordu. Bunun için de özellikle kuzey bölgesinde Hindistan hükümetine karşı savaştan isyancı grupların isyanlarını bastırabilmek için Myanmar ile siyasi ilişkiler kurdu. Gerçi Nehru'nun bu bakış açısının temeli daha Hindistan bağımsızlığını kazandıktan önce, Hindistanlı gazeteci ve akademisyen Kavalam Madhava Panikkar tarafından şöyle özetlenmekteydi: Hindistan güvenliği için, Myanmar'ın önemi; Myanmar'ın savunulması aslında Hindistan'ın savunulmasıdır ve Hindistan'ın Myanmar'la ilgili temel kaygısı sınır bölgelerinin güvenliğini sağlayamamış olmasıdır.¹⁹²

Nitekim böyle de olmuştur. Myanmar'ın bağımsızlığını kazanmasında yaklaşık üç ay sonra, Burma Komünist Partisi, 28 Mart 1948'de hükümete karşı ayaklanmaya başlayınca, 1948'de bu isyana Karen ve Mon azınlık gruplarının da katılmasıyla hükümet, başkentin çok az bir kısmını kontrol edebilecek duruma düştü.¹⁹³ İsyanların önlenmesinde nakit para ve askeri teçhizat sıkıntısı çeken U Nu hükümeti siyasi sorunlarında baş etmekte zorlanınca, Nehru, Şubat 1949'da Hindistan'ın başkenti Yeni Delhi'de gerçekleştirilen "Commonwealth Ülkeleri Toplantısı" nda Myanmar'ın bu durumunu gündeme getirdi. Myanmar'ın isyancı grupların eline geçmesini önlemek içinde, 1949'da İngiltere ile birlikte Myanmar hükümetine

¹⁹⁰ Ibid

¹⁹¹ Ibid,8

¹⁹² RajaMohan, "India's Regional Security Cooperation:The Nehru Raj Legacy", *ISAS Working Paper* No. 168 , 2013,s,9

¹⁹³ Bertil,Lintner *Burma and its Neighbours*,.....s,9

tahrip gücü düşük 10.000 silah yardımı yaptı. Ayrıca Nehru isyanların bir önce bastırılması için, 1950’de altı adet Dakota savaş uçağı Myanmar’a satılmasına izin verirken, 1.milyon sterlin de kredi verdi.¹⁹⁴

Bu duruma ek olarak Nehru, Nisan 1950’de Myanmar’a, Hindistan’a pirinç sağladığı için 5 milyon Rupee özel kredisi verdi. Ayrıca 1951’de Nehru ve U Nu hem ülkelerinin hem de dünya barışının sorunları ile ilgilenmeye başladılar ve aralarındaki yakın ilişkiler, 1951 yılında imzaladıkları “Dostluk Antlaşması”yla da doruk seviyeye ulaştı.¹⁹⁵

Hindistan’ın ilk Cumhurbaşkanı “Jawahar Lal Nehru” ile Myanmar’ın ilk Başbakanı “U Nu”, uluslararası politikanın ve Bağlantısızlık Harekatı’nın yürütülmesiyle ilgili pek çok konuda ortak görüşe sahiptiler. Ne var ki iki lider arasındaki bu olumlu gidişat, 1960’da U Nu’nun, Myanmar’da yaşanan isyanları önlemek içingeçici hükümete atadığı General Ne Win’in, Çin Halk Cumhuriyeti ile sınır, dostluk ve karşılıklı saldırmazlık antlaşmalarını imzalamasıyla bozulmuştur.¹⁹⁶ Böylece Myanmar ile Hindistan arasında ileride yaşanacak sorunların ilki Hindistan tarafından hissedilmiş oldu.

1960’a kadar Hindistan ile Myanmar arasında gerçekleştirilen diplomatik ve ticari ilişkiler 1962’de General Ne Win’in darbe yaparak, U Nu hükümetine son vermesiyle ikinci kez bozulmuş oldu. Hindistan ile Myanmar arasında yaşanan bir diğer önemli gelişme ise, 1962’de Hindistan ile Çin arasında çıkan sınır savaşında olmuştur. Ne Win tarafsızlığını koruyarak iki ülke arasında denge sağlamış olmasına rağmen Ne Win’in bu şekilde savaş dışında kalması Hindistan tarafından Çin yanlısı bir yaklaşım olarak algılanmış ve 1964’ün sonuna kadar Hindistan Myanmar ilişkisi bu nedenden dolayı durmuştur.¹⁹⁷

Ne Win, U Nu’nun aksine daha dar bir siyasi görüşe sahip ve darbe zihniyetle hareket ettiği için, Myanmar’ı kapalı bir toplum haline getirdi, Myanmar’da yaşayan göçmenleri Myanmar Birliği’nin vatandaşı olmadığı belirtip 300.000 Hintliyi sınır dışı etti.¹⁹⁸ Myanmar ile Hindistan arasında yaşanan bu son olaydan kendilerine fırsat bulan Naga, Manipuri

¹⁹⁴ Ibid

¹⁹⁵ K.Yhome, *India-Myanmar Relations(1988-2008)*, Observer Research Foundation, 2010,s, 1

¹⁹⁶ Thin Thin Aung, Soe Myint , *Challenges to Democratization.....*s,91

¹⁹⁷ Ibid

¹⁹⁸ Reflections on IndoMyanmar Relations

<<http://www.claws.in/SW/SW%20i-10.10.2012.22-33.pdf>>(09.04.2013)

veMizo (Hindistan hükümetine karşı savaşan Hint isyancı grupları) isyancı grupları Myanmar'da kamplar kurup Hindistan'a saldırılar düzenledi.¹⁹⁹

General Ne Win dönemiyle başlayan iletişim eksikliği ilk defa Hindistan tarafından böyle bir şekilde hissedilince, Hindistan da Myanmar kartını oynayarak, Hindistan sınırında Myanmar hükümetine karşı savaşan Kachin Bağımsızlık Ordusu ve Chin Ulusal Cephe azınlık grubunu göstererek, Myanmar hükümetinin Naga, Manipuri ve Mizo isyancı gruplarının Myanmar'daki faaliyetlerine izin vermeye devam ettirdiği takdirde Hindistan'da Kachin Bağımsızlık Ordusu ve Chin Ulusal Cephe gruplarına destek verecek olduğunun tehdidinde bulundu. Karşılıklı olarak yapılan restleşmelerden zarar gören Myanmar ve Hindistan yönetimi, isyanların yarattığı sıkıntıları ortadan kaldırmak için,1967'de "Kara Sınır Antlaşması" imzaladı.²⁰⁰

Diğer yandan Ne Win, soğuk savaş politikası gereği U Nu döneminde devletler ile kurulan tüm ilişkileri neredeyse durdurma noktasına getirdi ve Myanmar için en büyük tehdit unsuru oluşturan Çin ile imzaladığı sınır antlaşması ile sınır güvenliğini güvence altına aldı. Ne var ki Çin, Burma Komünist Partisi ve Çin sınırında bulunan Kachin ve Shan isyancı gruplarını desteklemeye devam etmekteydi. Böylece, 1962'de Hindistan ile Myanmar arasında bozulan ilişkiler, 1964 sonu tekrar iyi ilişkilerin kurulmasıyla başladı.²⁰¹

General Ne Win, Çin'in sınır antlaşmasını bozması ve Myanmar isyancı gruplarını desteklemesi nedeniyle, Hindistan ile yakınlaşmaya başlayınca, bunun nişanesi olarak, 1965'te Hindistan'ı ziyaret etti. Hindistan Başbakanı Lal Bahadur Shastri ile Ne Win, uluslararası konulardan kaynaklanan politik sorunların çözümü için, "Bağlantısız-Hareketi"nin iki ülke arasında yakın ve iyi ilişkilerin gelişmesine yardımcı olmasını diledikleri ortak bir bildiri yayımladılar. Böylelikle Hindistan ve Myanmar, Çin karşısında birbirlerini desteklemeye başlamıştır. 1969'da iade-i ziyarette bulunan Indira Gandhi'ye ziyareti sırasında Ne Win, Myanmar'da hiçbir devlete ve isyancı gruba Hindistan karşıtı faaliyetine izin vermeyeceği sözü vererek, bir nevi Hindistan'ın Myanmar sınır bölgesini kontrol altına almıştır.²⁰²

¹⁹⁹Thin Thin Aung, Soe Myint*Challenges to Democratization*.....s,92

²⁰⁰Ibid,s,92

²⁰¹ Ibid

²⁰²Yogendra Singh, "India's Myanmar Policy, a dilemma between realism and idealism", *Institute of Peace and Conflict studies, Special Reports*, No:37, 2007,s,1

Her ne kadar ortak düşman olan Çin'in iki ülke isyancı gruplarını desteklemesinden dolayı, Hindistan ile Myanmarsiyasi ilişkilerini geliştirmiş olsa da, Indira Gandhi görev süresi boyunca, Myanmar sınırındaki Hint isyancı gruplarının varlığından dolayı ülkesinin güvenlik problemleri yaşaması ve demokratik değerlere verdiği bağlılığı gerekçesiyle, Myanmar'a büyük ölçüde tarafsız ve ilgisiz olmuştur.²⁰³ Indira Gandhi'nin Myanmar'a yönelik böyle bir dış politika izlemesine neden olay ise, Ne Win'in soğuk savaşın gerektirdiği şekilde hareket etmesi, yani aldığı dış politika kararlarının bazen Hindistan bazen de Çin lehinde olmasıdır.

Örneğin, 1960'da Myanmar ile Çin arasında imzalanansınır, dostluk ve karşılıklı saldırmazlık antlaşmaları ve Çin'in 1960'da Hindistan'ın yerine geçerek, Myanmar'dan en büyük pirinç ithalatçısı konumuna yükselmesidir. Myanmar'ın Çin ve Hindistan ile bu denli siyasi bir denge sağlayabilmesinin nedenlerine baktığımızda, 1950-1960 yılları arasında soğuk savaşın en yoğun olduğu dönemlerde Çin, ABD tarafından kontrol altına alınmaya çalışılırken; Hindistan ise, Naga, Manipur ve Mizo isyancı grupları ile savaşıyordu. Bu sayede de bu iki ülke arasında denge sağlayabilmiştir.

Ne Win'nin, Myanmar'ı Çin ve Hindistan arasında denge sağlayarak yönetmesinden dolayı, Rajiv Gandhi'de annesi Indira Gandhi gibi Hindistan dış politikasında idealist bir politika izlemiş olup Myanmar ile olan ilişkilerinde temkinli davranmıştır. Ne var ki bir ülkenin dış politikası sadece komşu ülkeler ile ilişkilendirilemeyeceğinden dolayı, General Ne Win'de dış politikasında genişleme sürecine girerek, ABD ve Federal Almanya Cumhuriyeti'ne ziyaretlerde bulundu. BöyleceRajiv Gandhiidealist siyasi anlayışının dışına çıkarak, ülkesinin Myanmar ile durağanlaşan ilişkilerini geliştirmek için, Aralık 1987'de Myanmar'a ziyarette bulundu. Ama iki ülke arasında hiçbir olumlu adım atılmadı.²⁰⁴

3.2.2. Hindistan-Myanmar Diplomatik İlişkilerin Önemi ve Kırılma Noktası (1988- 1992)

İkinci Dünya Savaşı sonrası Hindistan ve Myanmar'ın bağımsızlıklarını kazanmasıyla, Nehru ve U Nu, soğuk savaşın ilk yıllarında izledikleri iç ve dış politikalarda dostane ilişkiler kurarak birbirlerini desteklemişlerdir. Bilindiği üzere İkinci Dünya Savaşı sonrası dünyanın iki kutuplu bir sisteme bölünmesi, ülkeler arası bir siyasi ayrım yaratmıştır. Hindistan'ın siyasi liderleri de soğuk savaş dönemi boyunca, Hindistan'ı soğuk savaşın

²⁰³ Ibid

²⁰⁴Thin Thin Aung, Soe Myint,*Challenges to Democratization.....s*, 93

dışında tutmaya çalışmış olsa da, Çin ve Pakistan ile yaşadığı sınır sorunları nedeniyle Sovyet yanlısı bir dış politika izlemiştir. Nehru'nun, Hindistan'ın güvenliğini sağlayabilmek amaçlı izlediği idealist politika tamamıyla, ülkesinin çıkarları doğrultusunda gelişmekteydi. Bir yandan Sovyetler Birliği ile ilişkiler kurarak, Çin ve Pakistan arasında sıkışıp kalmaktan kurtulmaya çalışmakta bir taraftan da Myanmar ile siyasi ilişkiler kurup Çin ve Pakistan arasında kendisine bir tampon bölge oluşturmak istemekteydi.

Hindistan için bu denli önemli bir ülke olan Myanmar'da 1988'de demokrasi için başlatılan isyan sonucu binlerce kişi öldü ve 18 Eylül 1989'de General Saw Maung darbe yapıp sıkıyönetim ilan etti. Myanmar'da yaşanan bu vahşetten kendisine pay çıkaran Çin Halk Cumhuriyeti ve Pakistan darbeyi destekleyip General Saw Maung'a silah ve para yardımı yaparak, Myanmar'ın yanında olduğunu belirtmiş oldu. Ne var ki, 1988'de demokrasi yanlısı binlerce insanın ölmesiyle; ABD, Avrupa devletleri, Japonya, BM ve ILO gibi uluslararası kuruluşları "Devlet Barış ve Düzenin Teşkili Konseyi"ne (SLORC) yaptırım uygulamaya başladı.²⁰⁵

Aynı şekilde Hindistan da Myanmar'a yaptırım yapan ülkeler ile birilikte hareket ederek, Myanmar'da gerçekleşen demokrasi yanlısı isyanda, askeri hükümeti eleştiren ilk komşu devlet oldu. Çin ve Pakistan'ın askeri yönetime yardım etmesi nedeniyle, Myanmar'a diplomatik baskı yapmaya başladı. Sadece diplomatik ilişkilerini durdurmakla yetinmeyen Hindistan aynı zamanda demokrasi için başlatılan 1988 isyanını destekledi ve Rangoondaki Hindistan büyük elçiliği yaşanan bu isyandan kaçan öğrenci aktivistlerin Hindistan- Myanmar sınırına sığınmasına yardımda bulundu. Ayrıca Hindistan hükümeti Mizoram ve Manipureyaletlerinde öğrenciler için mülteci kampları açtı. Bu duruma karşılık olarak, SLORC'da Myanmar- Hindistan sınırı da dahil olmak üzere tüm sınır bölgelerinde askeri kamplar açarak, Myanmar'ın güvenliğini sağlayıp Naga isyancı gruplarını Hindistan'a gönderdi.²⁰⁶

Böylece Hindistan'ın Myanmar'a uygulamaya çalıştığı yaptırım süreci, tek taraflı olmaktan çıkıp Hindistan Myanmar arasında isyancı grupların yarattığı diplomatik bir krize dönüştü. Her ne kadar, SLORC, Naga isyancı gruplarını Hindistan'a göndermesiyle Hindistan'ın karşısında güçsüz olduğunu göstermeye çalışmış olsa da Hindistan, 1988'de

²⁰⁵ Ibid, s,93

²⁰⁶ Ibid

başlattığı yaptırım sürecinden taviz vermeyerek, Myanmar’da demokrasi kurulması için, demokrasi hareketini desteklemeye devam etti.

Ne var ki SLORC, Çin Halk Cumhuriyeti’nden aldığı destek ile bir yandan yaşanan isyanları bastırmaya çalışmakta diğer bir taraftan da Myanmar’da demokrasinin kurulması için başlatılan yaptırımlardan kurtulmaya çalışmaktaydı. Bunun için de 1990’da serbest seçime gitti. Fakat SLORC, seçimden istediği sonucu alamayınca, seçimin sonucunu kabul etmeyip Myanmar’ı askeri kurallarla yöneterek, demokrasi sürecini burada sonlandırmış oldu.²⁰⁷

Seçimin iptal edilmesiyle, daha fazla yaptırıma maruz bırakılan SLORC, yaptırım uygulayan ülkeler karşısında daha güçlü bir konuma gelmek ve ekonomik açıdan güçsüzleşen Myanmar ekonomisini güçlendirmek için, Ne Win döneminde (1962-1988) uygulanan “sosyalist sistem modeli”nden “kapitalist sistem modeli” olan “serbest piyasa modeli”ni uygulamaya başladı ve Myanmar’a yaptırım uygulamayan Çin Halk Cumhuriyeti ile siyasi, ticari ve askeri ilişkilerini geliştirmeye başladı.²⁰⁸ SLORC’un yaptırımlar karşısından denge sağlayabilmesi için BM güvenlik konseyi üyesi olan Çin ile bu denli yakınlaşması Hindistan tarafından bir tehlike durumu olarak görüldü. Böylece, ABD ve diğer devletlerin başlattığı yaptırım sürecinden uzaklaşarak, Asya bölgesinde güçlenen rakibi Çin karşısında denge sağlayabilmek ve Kuzeydoğu bölgesindeki azınlık gruplarının isyanlarını bastırmak için, Myanmar ile diplomatik ve ticari ilişkilerini geliştirmeye başladı.²⁰⁹

3.2.3. Hindistan-Myanmar İlişkilerininYeniden Doğuşu: Doğu’yaBakış Politikası’nın (LEP) Gelişimi (1993-2007)

Hindistan dünyanın en büyük demokrasi savunucusu olmasına rağmen iç sorunlarını çözmekte, demokrasi yerine silahlı mücadeleyi bir araç olarak kullanmaktadır. Aynı şekilde Pakistan ve Çin ile var olan sınır sorunlarında da söz konusu ülke çıkarları olunca, bu iki ülke ile savaş yapmaktan hiç çekinmemiştir. Hindistan’ın her ne kadar bağımsızlık sonrası siyasi anlayışı, demokrasi ve bağlantısızlık hareketi üzerine kurulmuş olsa da, siyasi karar alıcıları, Birleşik Krallık Başbakanı Winston Churchill’in İngiltere’nin dış politikasını tanımlayan “*İngiltere’nin dostları yoktur, İngiltere’nin düşmanları da yoktur. İngiltere’nin sadece çıkarları vardır*” meşhur sözünden kendilerine ders çıkarmış olacaklar ki, 1988’de ABD,

²⁰⁷ Bertil, Lintner *Burma and its Neighbours*,.....s,12

²⁰⁸ Ibid

²⁰⁹ K.Yhome, *India-Myanmar Relations*.....s, 2

Avrupa devletleri ve Japonya ile birlikte Myanmar'a yaptırım uygularken, 1992 sonrası bu idealist anlayışın tam tersi bir hareketle realist bir bakış açısına bürünerek, Myanmar ile durdurulan diplomatik ilişkileri kaldığı yerden başlatmak arayışı içine girmişlerdir.²¹⁰

Hindistan Başbakanı Pamulaparti Venkata Narasimha Rao'nun, 1992 sonrası Myanmar ile siyasi ilişkiler kurmak istemesinin arka planına baktığımız da, soğuk savaş dönemi ve sonrası Hindistan'ın yaşadığı iç ve dış güvenlik sorunları önemli bir yer tutmaktadır. Hindistan daha yeni bağımsızlığını kazanmışken, Pakistan ile 1947'de yaptığı savaş ve 1959'da Çin'in Tibet'i işgale etmesiyle, Dalai Lama'nın Hindistan'a sığınması, Hindistan'ı Çin ile karşı karşıya getirmiştir. Yine Pakistan ile 1965, 1971 yıllarında yaptığı savaşlarda Çin'in Pakistan'ı desteklemesiyle, Hindistan iyiden iyiye Pakistan ve Çin arasında sıkışıp kalınca, güvenlik sorunları giderek artmaya başladı.

Ne var ki soğuk savaş dönemi, devletlerin birbiri üzerine kurduğu üstünlük mücadelesi içinde yürütüldüğünden, Hindistan ile Pakistan arasında yaşanan savaşlarda Hindistan, Sovyetler Birliği ile yakın ilişkiler içinde oldu. ABD Pakistan'ı desteklerken, Sovyetler Birliği de Hindistan'ı desteklemeye başladı.²¹¹ Soğuk savaş döneminde sadece Pakistan ile savaşmayan Hindistan, bu sefer Çin'in 1959'da Tibet'i işgal edip Hindistan'ın kuzeybatı eyaleti olan "Ladakh" bölgesine saldırılar yapmasıyla Hint-Çin sınır sorunu başladı. 1962'de iki ülke arasında bu durum savaşa dönüşünce, Sovyetler Birliği bu savaşta da Hindistan'ı destekledi. Aynı şekilde, 1965, 1967 yıllarında Hindistan ile Çin arasında yaşanan sınır sorunlarında da Hindistan'ın destekçisi oldu.

Anlaşılabacağı üzere, Hindistan'ın kendisini çevreleyen ülkeler ile yaşadığı sınır sorunları, dış politikasında önemli bir yer tutmuştur. Bu yüzden Hindistan, bu sorunların üstesinden tek başına gelememiş ve hep bir ittifak arayışı içine girmiştir. Soğuk savaş dönemi boyunca, Hindistan'ı destekleyen Sovyetler Birliği'nin, 1991'de çökmesiyle, yeni bir yapılanmaya (Doğuya Bakış Politikası) giren "Pamulaparti Venkata Narasimha Rao Hükümeti", Hindistan ekonomisini geliştirmek için, öncelikle Myanmar ile askeri ve ticari ilişkileri geliştirip, sonrasında Myanmar bağlantılı Güneydoğu Asya ülkeleri (ASEAN) ile ticari, siyasi ve askeri

²¹⁰India and Burma/ Myanmar Relations from Idealism to Realism
<<http://www.egreteau.com/images/India-BurmaPaper-Web.pdf>> (21.05.2013)

²¹¹India: A Country Study
<<http://countrystudies.us/india/133.htm>> (21.05.2013)

ilişkilerini geliştirerek, Çin ve Pakistan karşısında Asya’da güç kaybetmenin önüne geçmeyi hesaplamaktaydı.²¹²

Bu nedenden dolayıdır ki, Pamulaparti Venkata Narasimha Rao, 1992 yılında “Doğuya Bakış Politikası”nın amacı gereği, Myanmar ile eskiden olduğu gibi siyasi ve ticari ilişkiler kurabilmek için, 1988’de Rajiv Gandhi döneminde başlatılan yapıtım sürecinden uzaklaşıp Myanmar’ın yanında yer aldı. İki ülke arasında diplomatik ilişkilerin başlatılması için de 1993’te Hindistan Dışişleri Bakanı Jyotindra Nath Dixit’i, Myanmar’a gönderdi. Jyotindra Nath Dixit, askeri hükümet ile yaptığı görüşmede Hindistan’ın bu tarihten itibaren Myanmar’ın iç sorunlarına karışmayacağını ve askeri hükümeti destekleyeceğini SLORC yönetimine söylemesiyle, SLORC tarafından Hindistan’ın, Myanmar ile ilgili bu düşünceleri olumlu karşılandı ve iki ülke arasında 1994’te “Sınır Ticareti Antlaşması” imzalandı.²¹³

Başbakan Pamulaparti Venkata Narasimha Rao, Hindistan ile Myanmar’ın Sınır Ticareti Antlaşması yapmasıyla, sınır bölgelerinin ekonomisini güçlendirirken bir taraftan da Hindistan’ın kuzeydoğu bölgesindeki “Naga ve Manipur” isyancı gruplarının isyanlarını bastırmak istemekteydi. Bunun için de 1995’te iki ülkenin askeri birlikleri “Altın Kuş” adı verilen operasyonla bu bölgelere saldırılar düzenlemeye başladı. Her ne kadar Hindistan ile Myanmar arasında yaşanan kriz, 1992 sonrası düzelmiş olsa da; Pamulaparti Venkata Narasimha Rao, bir yandan Hindistan’ın askeri hükümet ile ilişkisini geliştirmesi için askeri hükümete iç işlerine karışmayacağı ve Aung San Suu Kyi’yi desteklemeyeceği taahhüdünde bulunurken diğer yandan da, 1995’te Aung San Suu Kyi’ye “Jawaharlal Nehru Barış ve Anlama Ödülü”nü (Hindistan’ın en yüksek onur ödülü) vermişti. Böylece SLORC, operasyondan çekilerek, Hindistan’ın yanlış bir seçim yaptığını belirtti.²¹⁴

Aslında Hindistan’ın 1992 yılında Myanmar’a yönelik izlediği politika askeri hükümet ve demokrasi hareketinin desteklenmesi arasında gerçekleştiği için, tam anlamıyla, Doğuya Bakış Politikası Hindistan açısından kesin çizgiler ile belirlenememiştir.²¹⁵ 1996’da (BJP partisi) Atal Bihari Vajpayee, Hindistan’ın yeni Başbakanı olarak, Hindistan’ı yönetmeye

²¹²Raja Mohan, India’s Security.....,s,7

²¹³Ibid,s, 7

²¹⁴Ibid

²¹⁵ India and Burma/ Myanmar Relations from Idealism to Realism

<<http://www.egreteau.com/images/India-BurmaPaper-Web.pdf>> (22.05.2013)

başlayınca, Myanmar ile kurulmak istenen Doğuya Bakış Politikası'nın gerçek şekli Hint Dışişleri Bakanı Jaswant Singh'in izlediği "Doğu Strateji" başlığı altında yer aldı.²¹⁶

Bu iki liderin göreve gelmesiyle, Hindistan'ın dış politikasına yön veren Jaswant Singh selefi, George Fernandes gibi Myanmar ile ikili bir politika geliştirmektense (hem askeri hükümeti desteklemesi hem de demokrasi hareketine ve Aung San Suu Kyi'ye destek vermesi) Myanmar ile gereğinden fazla yakın ilişki kurmak istemekteydi.²¹⁷ Bunun için de demokrasi hareketini desteklemeyip askeri hükümeti destekleyen politikalar geliştirmeye başladı. 1990'lı yılların başında, soğuk savaş bittiğinde, Asya Bölgesi yeni bir yapılanma içine girmekte olup bölgenin jeopolitik önemi değişmekteydi ve Asya Bölgesi'nin tam ortasında olan Myanmar'ın jeo-stratejik önemi diğer Asya devletleri tarafından ilgiyle izlenmekteydi.

Bu nedenlerden dolayıdır ki, BJP yönetimi Myanmar ile yakın ilişkiler kurmak istedi. Hindistan ve Myanmar'ın uzun yıllar savaştığı sınır bölgelerindeki isyancı grupların neden olduğu terör ve uyuşturucu sorunlarını çözmek için, 1999'da Yeni Delhi'de iki ülkenin Dışişleri Bakanları bir araya geldi. Yapılan görüşmeler sonunda Hindistan terör ve anti-narkotik konularında Myanmar ordu birimine eğitim vereceğinin sözünü verdi.²¹⁸ BJP yönetimi Hindistan dış politikasını sağlam temel üzerine kurmak için ilk işin Hindistan iç güvenliğini sağlamak olduğunun bilincindeydi; Doğuya Bakış Politikası'nı bu temel üzerine kurarak, 2000'de Hindistan Genel Kurmay Başkan yardımcısı General Ved Prakash Malik iki ülkenin sınır güvenliğinin artırılması için iki defa Myanmar'a ziyarette bulundu.²¹⁹

Myanmar yönetimi ise, Hindistan'ın bu girişimine karşılıklı Hindistan'ın kuzeydoğu sınır bölgelerinin Myanmar ordusu tarafından korunacağını belirtti ve aynı yıl Naga isyancı grubun beş askeri kampını yok etti. Aynı şekilde Hindistan ordusu da Hindistan sınır bölgesindeki Myanmar isyancı gruplarının kamplarını yok etti. İki ülke arasında bu denli önemli gelişmeler yaşanmasıyla, Ocak 2001'de "Hindistan Deniz Kuvvetleri Komutanı Amiral Sushil Kumar" Myanmar'ın başkenti Yangoon'a; Kasım 2001'de "Myanmar Deniz

²¹⁶ Marie Lall, "India-Myanmar Relations – Geopolitics and Energy in Light of the New Balance of Power in Asia" *Institute of South Asian Studies (ISAS) Working Paper No. 29, 2008, s,12*

²¹⁷ Ibid

²¹⁸ Ibid

²¹⁹ Thin Thin Aung, Soe Myint, *Challenges to Democratization.....s, 100*

Kuvvetleri Komutanı Amiral Kyi Min ve altı komutanı” da Yeni Delhi, Mumbai ve Kalkuta’ya ziyaretlerde bulundu.²²⁰

Hindistan’ın sınır sorunları gerek Hindistan ordusu, gerekse Myanmar ordusu tarafından çözülmüş olsa da, Hindistan’ın Myanmar ile güvenlik ilişkilerini geliştirmek istemesinin diğer önemli nedeni de 1988 sonrası Çin’in Myanmar üzerinde giderek artan varlığıydı. Zira Çin hükümetinin Çin’in güneyine uzanan Myanmar yolunu kullanarak, Hindistan’ın kuzeydoğusundaki isyancı gruplara yardımda bulunabileceği ihtimali söz konusuydu. Gerçi Hindistan’ın Çin ile ilgili böyle bir endişe duymasının nedeni, 1960 ve 70’lerde Maoist ideolojinin hüküm sürdüğü dönemde Çin’in Hindistan isyancı gruplarına uzun bir süre boyunca yardım yapmasından kaynaklanmaktaydı.²²¹

Nitekim Hindistan’ın Çin ile ilgili böyle endişeler içinde olması Hindistan’ı Myanmar’a daha çok yaklaştıracak ve Myanmar ile askeri ilişkilerini geliştirecektir. Hatta Myanmar ile askeri ilişkilerini geliştirmekle kalmayıp aynı zamanda Myanmar ordusuna silah yardımı yapacaktır. Hindistan bu hedefler doğrultusunda Myanmar politikasına yön verince, 2006’da Hindistan Ordu Komutanları Myanmar’a gitti. İki ülke komutanlarının karşılıklı yaptıkları görüşmeler sonunda Hindistan, Myanmar’ın deniz kuvvetlerini geliştirmek için, iki adet “Islander” tipi deniz gözetleme uçağı ve hava savunma silahı yardımı yaptı.²²²

Böylece Hindistan yönetimi, Myanmar ile var olan askeri ilişkilerini deniz alanlarının korunması üzerine geliştirmeye başladı. Çünkü son 20 yıldır çeşitli ülkelerin (ABD, Hindistan, Japonya) yayınladığı gazete ve dergilerde Çin’in, Myanmar’a bağlı Hint Okyanusu içinde bulunan “Coco” ve “Hainggyi” adalarında ve Bengal Körfezi’ne kıyısı bulunan “Akyap ve Mergui” liman şehirlerinde Hindistan donanmasının, Andman Denizi ve Nicobar adalarındaki faaliyetleri hakkında istihbarat toplamamak için, gelişmiş radar sistemleri kurduğu yazılmaktaydı.

Yine bu ülkelerin yayınladığı dergi ve gazetelerin iddaalarına göre; Çin kurduğu bu radar sistemi ile Hint Okyanusu, Bengal Körfezi ve Malakka Boğazı arasındaki deniz ulaşım yollarını kullanan ülkelerin donanmalarını ve ticaret gemilerini izlemekteydi. Ayrıca bu radar

²²⁰Ibid,s,100

²²¹India and Burma/ Myanmar Relations from Idealism to Realism
<<http://www.egreteau.com/images/India-BurmaPaper-Web.pdf>> (22.05.2013)

²²²Vijay Sakhuja, “India and Myanmar: Choices for Military Cooperation”, *Indian Council of World Affairs*, 2012,s,3

sistemi ile Sriharikota'daki Hindistan Uzay Araştırma Örgütü ve Chandipur'daki Savunma Araştırma ve Geliştirme Örgütü'nün faaliyetleri hakkında da bilgi toplamaktaydı. Tüm bu dönem boyunca, Myanmar ve Çin hükümeti ne "Coco" adasında ne de Myanmar'ın herhangi bir yerinde Çin askeri üssünün olmadığını defalarca belirterek, bu haberleri yalanladılar.²²³

Her ne kadar, Myanmar ve Çin hükümeti, bu haberleri yalanlanmış olsalar da Hindistan hükümeti, Coco adasının 50 km uzağında bulunan, Andman Denizi ve Nicobar adasındaki donamalarının Çin tarafından gözetlendiğini düşünmekteydi. Hindistan ve Myanmar arasında yaşanan bu kriz 2000 yılında Myanmar Dışişleri Bakanı U Win Aung'ın; Hindistan'a yaptığı ziyarette Myanmar hükümeti hiçbir gerekçeyle, topraklarında ya da deniz alanlarında herhangi bir gücün askeri tesis açmasına izin vermemiştir, şeklinde bir açıklama yapmasıyla Hindistan'ın endişelerini gidermeye çalışmıştır. Ne var ki, Hindistan hükümeti hala kendi tezini savunmakta olup Çin'in kendisini çeverelediğini düşünmekteydi.²²⁴

Myanmar yönetimi, Hindistan'ın bu tutumu karşısında kendisini haklı çıkarmak amacıyla Hindistan savunma yetkililerini Myanmar'a davet edip adalarda böyle bir üs olmadığını göstermek için Hindistan hava kuvvetlerinin bu adalar üzerinde gözetleme amaçlı uçuş yapmasına izin verdi. Hindistan tarafından yapılan araştırmalar sonunda herhangi bir delil bulunmayınca, Hindistan yönetimi rahatlamış olduğunu belirtti ve 2005 yılında yayınladığı bir bildiride: uzun yıllardan beri bahsedilen Çin'in Coco adasındaki radar sisteminin ve donanma üssünün olduğu haberlerinin tamamıyla asılsız olduğunu ve Hint savunma planlamacılarının bu iki önemli konu yüzünden on yıldan fazla bir süre, Çin'in Coco adasındaki bu yapılanmasına karşılık planlar geliştirdiğini açıkladı.²²⁵

Hindistan, Coco adasında yaptığı araştırmalar sonrasında burada, Çin'in kendisini tehdit edebileceği herhangi bir askeri yapılanma olmadığının bilincinde olsa da, Çin Halk Cumhuriyeti'nin Pakistan, Sri Lanka ve Bangladeş'te yaptığı limanlar vasıtasıyla, Hint Okyanusu'na kolay ulaşması Hindistan tarafından yeni bir tehdit olarak algılanmaktaydı.²²⁶ Çin'in Hint Okyanusu üzerinde yarattığı bu tehdit durumu, 2004 yılında Hint Savunma

²²³ Andrew Selth, "Burma's Coco Islands: Rumours and Realities in the Indian Ocean" *Southeast Asia Research Centre, Working Paper Series*, No. 101, 2008, s.10

²²⁴ Marie Lall, *India-Myanmar Relations*....., s.12

²²⁵ Andrew Selth, *Burma's Coco Islands*....., s.11

²²⁶ The Latest 'Great Game' Involves Indian Ocean
<http://www.sangam.org/2008/09/Great_Game.php> (22.05.2013)

Bakanlığı'nın yayınladığı deniz doktrininde açıklanarak, Hindistan'ın bölge üzerindeki ticari önemine vurgu yapılmıştır.

Bu doktrine göre; sadece Hindistan sularında günlük 300 ticari ve 40 tanker gemisi geçmekte, Hint Okyanusu bağlantılı, Hürmüz Boğazı ve Malakka Boğazı'nda yıllık 260 milyar dolar petrol ticareti yapılmakta, Asya devletleri tarafından yapılan ticaretin % 77'sinin Hint Okyanusu üzerinde gerçekleşmesi ve Hindistan'ın, Ortadoğu ve Afrika'dan yaptığı petrol ithalatının Hint Okyanusu üzerinden yapılması, Hindistan'ın bölgeye odaklanmasına neden olmuştur. Sonuç olarak, Hint Okyanusu, Hindistan için en önemli stratejik bölge olup Çin ile bu bölgeyi paylaşmak istememektedir. Hindistan yönetimi her ne kadar Çin'in Pakistan, Sri Lanka ve Bangladeş'te inşa ettiği limanlar ile Hint Okyanusu'na bağlantısının önüne geçememiş olsa da, Myanmar ile askeri ilişkilerini geliştirip Çin'in Hint Okyanusu üzerindeki nüfuz alanını dengelemeye çalışmaktadır.²²⁷

Özetle, 1993 sonrası Hindistan hükümetinin, Myanmar ile yakın ilişkiler kurmak istemesinin iki nedeni vardır: Bunlardan birincisi, Myanmar-Hindistan sınırında bulunan Naga, Mizoram ve Manipur isyancı gruplarının Hindistan içyapısına verdiği zararın Myanmar'ın yardımı olmadan çözemeyecek olması. İkinci ve en önemli olanı ise, 1989 sonrası Myanmar üzerinde giderek aratan Çin etkisidir. Hindistan, Çin'in Myanmar üzerindeki bu etkisini kırabilmek için, öncelikle 1989'da Myanmar'a uyguladığı yaptırım sürecinden 1993'te taraf olmaktan uzaklaşıp Myanmar ile yakın ilişkiler kurmuştur. Bir sonraki adım da ise, Çin'in Asya bölgesindeki rakibi olan ASEAN ile ilişkilerini geliştirmeye çalışmıştır. Böylece Hindistan Çin'in kendisine yaratmış olduğu tehdit durumunu hem Myanmar'ın hem de ASEAN'in stratejik konumundan yararlanarak dengelemeye çalışmıştır.²²⁸

3.2.4. Hindistan-Myanmar İlişkilerinin Ekonomik Boyutu

İngiliz Hindistan'ının bir parçası haline geldiğinde Hindistan ekonomisinde önemli bir rol oynayan Myanmar, 1938-1939'da pirinç, madeni yağ ve teak ağacı kerestesi ile Hindistan'ın ithalatında %87'lik bir orana sahipti.²²⁹ Ayrıca Hindistan bu dönemde gıda ve ham madde kaynaklarını Myanmar'dan tedarik etmekteydi. Bunun için de 1954'te

²²⁷ Marie Lall, *India-Myanmar Relations*....., s.25

²²⁸ Rajiv Kumar, "Bhatia Myanmar-India Relations:The Way Forward" *Indian Foreign Affairs Journal*, Vol, 6, No:3 2011,s.315

²²⁹Thin Thin Aung, Soe Myint,*Challenges to Democratization*.....s, 102

Myanmar'dan üç yıl boyunca tonu 49 Pound'dan 900.000 ton pirinç aldı. 1959'da yapılan başka bir anlaşma ile bu sefer beş yıl içinde 2 milyon ton pirinç alım sözleşmesi imzaladı. Ayrıca iki ülke arasında ticari denge sağlamak için, Myanmar Hindistan'a "Teak ağacı, pirinç, kereste ve kurşun" verirken Hindistan ise, Myanmar'a "balık, şeker, ilaç, hint, keneviri, kömür, pamuk ve makine" verdi.²³⁰ Hindistan ile Myanmar arasındaki ticari ilişkiler 1960'lara kadar bu şekilde devam etti.

1962'de General Ne Win'in Myanmar'ın siyaset ve ekonomisinde izlediği sosyalist politika nedeniyle, iki ülke arasındaki ticari boyutta bir düşüş yaşandı. Ancak, bu tarihten önce imzalanan anlaşmalara sadık kalındı. Çünkü Hindistan gıda sektöründe gelişme göstermekte ve pirinç temin edebilecek başka ülkeler de bulabilmekteydi. Hindistan ve Myanmar arasındaki ticari ilişkilerin tekrardan ve artarak ilerleme sürecinin başlaması ise 1992 yılında olmuştur. Bu yıldan itibaren Hindistan, Myanmar ile ticari ve askeri bağlantılarını genişletti. İki ülke arasında sınır ticaretini yasallaştırmak ve Hindistan'ın Mizoram, Nagaland, Manipur ve Myanmar'ın Tamu şehirlerinin ticari hacmini artırmak için, 21 Ocak 1994'te ilk sınır ticareti anlaşmasını imzaladılar. İmzalanan bu anlaşma ile yirmi iki ürünün iki bölge arasında ithalat ve ihracatının yapılmasına izin verildi.²³¹

Böylece Hindistan, Myanmar'a cam, boya, vernik, demir ilaç, kimyasal ürün ve sanayi ürünleri ithraç ederken Myanmar'da Hindistan'dan bakliyat ürünleri, şeker, meyve, kaju fıstığı, ahşap ve ahşap ürünleri ihale etti. Gerçekleştirilen bu anlaşma ile Hindistan 1995 ve 1997'de iki defa Myanmar'da ürünlerinin sergilenmesi için fuar açtı.²³² Hindistan bu sınır ticaretinden 1997'de 114 milyon dolar, 1998'de 124 milyon dolar kazandı ve Myanmar'a ihracatın bir yıl içinde % 10 artırdı. Aynı dönemlerde Myanmar'ın, Hindistan'dan yaptığı ithalat ise, 1997'de 89 milyon dolar iken 1998'de 59 milyon dolar seviyelerine gerileyerek % 34'lük bir düşüş yaşandı.²³³

Hindistan'ın Myanmar ile siyasi ve ticari ilişkiler kurmak istemesinin amaçları arasında, Çin Halk Cumhuriyeti'nin, Myanmar ve Hint Okyanusu üzerindeki siyasi ve ticari etkisini kırabilmek ve ekonomisini geliştirmektir. Hindistan bu amacına iki şekilde ulaşabilecekti: Birinci planı Myanmar ile siyasi ilişkiler kurmak, ikicisi planını ise, ASEAN ülkeleri ile

²³⁰ Bertil Lintner, Burma and its Neighbours.....s,9

²³¹ Bibhu Prasad Routray, "India-Myanmar Relations: Triumph of Pragmatism", Jindal Journal of International Affairs, Volume 1, Issue 1, October, 2011, 315

²³² Thin Thin Aung, Soe Myint, Challenges to Democratization.....s, 103

²³³ Ibid

siyasi ve ticari ilişki kurmaktı. Yalnız Hindistan'ın coğrafi konumunu göze önüne aldığımızda ASEAN ile siyasi ve ticari ilişki kurabilmesi için Myanmar'a ihtiyacı vardı. Çünkü Hindistan'ın ASEAN ülkelerine sınırı yoktu. Nitekim bu planlarını gerçekleştirebilmek için öncelikle 1993'te Myanmar'a yaptırım uygulamaktan vazgeçti. Sonrasında ise, Myanmar'ın ASEAN'a üye olması için, Myanmar'ı destekledi.

Myanmar'ın, 1997'de ASEAN'a üye olmasıyla, istediği başarıyı elde eden Hindistan, bu sefer kendisinin de üyesi olduğu, 6 Haziran 1997'de kurulan Bengal Körfezi Multi-Sektörel Teknik ve Ekonomik İşbirliği Girişimi'ne (BIMSTEC, Bangladeş, Hindistan, Myanmar, Sri Lanka, Tayland, Bhutan ve Nepal) 22 Aralık 1997'de Myanmar'ın da üye olmasıyla, Çin'in Myanmar üzerindeki ticari etkisini bir nevi kırmış oldu.²³⁴ Çünkü, BIMSTEC kuruluşundaki amaç, Güney Asya ve Güneydoğu Asya ülkeleri arasında serbest ticaret anlaşmasını içermesiydi. Böylece Hindistan Myanmar'dan enerji tedarik edebilecek duruma geldi.²³⁵

Hindistan, Çin karşısında ekonomisini ASEAN ve BIMSTEC üyeleri ile yaptığı ticaret ile dengeleyebilmiş olsa da, 1989-1993 yılları arasında Myanmar'a yaptırım uyguladığından Myanmar'ın petrol ve doğal gaz arama ve çıkartma çalışmalarına çok geç katıldığı için, enerji konusunda Çin'in çok gerisinde kalmıştı. Hindistan'ın Çin ile arasında olan enerji rekabetini dengelenmesi için, Hindistan Dışişleri Bakanı Jaswant Singh, Myanmar doğal gazını ve petrolünü Hindistan'a getirmek istedi. Bunun için de 2001'de Myanmar'a gidip, askeri hükümet ile görüştü. Hindistan tarafından başlatılan bu girişime cevaben, Myanmar Dışişleri Bakanı General U Win Aung, Şubat 2003'te Hindistan'a giderek, Hindistan ile petrol ve doğal gaz ticareti yapacaklarını Hindistan yönetime bildirdi.²³⁶

Myanmar ile Hindistan arasında yapılan karşılıklı anlaşmalar sonucunda Hindistan devlet petrol şirketleri "Petrol ve Doğal Gaz Şirketi (ONGC) Videsh" ve "Hindistan Limited Gaz Kurumu" (GAIL), Myanmar'ın Rakhine kıyısındaki A-1, A-3 saha alanlarında petrol ve doğal gaz arama hakkı elde etti. Her ne kadar bu iki şirket özellikle bu bloklarda doğal gaz arama ve çıkartma hakkı elde etmiş olsa da, Myanmar ve Hindistan arasında doğal gaz boru hattı olmadığı için, çıkartılacak doğal gazın Hindistan'a ulaştırılması konusunda sıkıntı çekilmekteydi. Bu bağlamda Hindistan Dışişleri Bakanı Shyam Saran, 2003'te doğuya bakış

²³⁴ Rajiv, Kumar, *Bhatia Myanmar-India Relations*.....s, 319

²³⁵ Ibid

²³⁶ Bibhu Prasad Routray, *India-Myanmar Relations*.....s, 313

politikası gereği, Çin ile enerji konusunda rekabet edebilmek için, Bangladeş ile ticari ilişkiler geliştirilmesine öncelik verdi.²³⁷

Çünkü Hindistan yönetimi, Bangladeş'in hem Myanmar'a hem de Hindistan'a yakın olması nedeniyle, Myanmar-Bangladeş- Hindistan bağlantılı doğal gaz boru hattı inşaatı yapmak istedi. Hindistan yönetiminin Bangladeş ile böyle bir düşüncesinin olmasına karşın, Bangladeş yönetimi Hindistan'ın BIMSTEC üyeleri ile büyüyen ticaretine dikkat çekerek, Hindistan'dan sınır bölgelerinden geçişi konusunda Bangladeş'e kolaylık sağlanmasını istedi. Böylece, Bangladeş Nepal ve Bhutan ile ticari ilişkisi daha çok geliştirecekti. Hindistan yönetimi, üç ülke arasında oluşturulacak doğal gaz boru hattının dışına çıkacak hiçbir şartı kabul etmeyeceğini belirterek, Bangladeş yönetiminin teklifini reddetti²³⁸

Hindistan'ın Bangladeş'in teklifini reddetmesiyle, Bangladeş yapılması planlanan "Dhaka Doğal Gaz Boru Hattı" projesinden geri çekildi. Hindistan ve Bangladeş arasında yaşanan anlaşmazlıktan yararlanan Çin, 2005'te Hindistan'ın bu projesini üstlenerek A-1 saha alanında doğal gaz arama çalışmalarında bulundu. Çin karşısında böyle bir yenilgi alan Hindistan bu sefer, GAIL petrol şirketinin 2006'da Rakhine kıyısında A-7 Shwe alanında doğal gaz arama çalışmalarına katılmasıyla, Myanmar'dan tekrar doğal gaz tedarik edebilecek konuma geldi. Fakat GAIL petrol şirketi, Temmuz 2007'de bu ortaklıktan geri çekildi. Bazı söylentilere göre, Myanmar hükümetinin Hindistan'a gaz satmaktansa Çin'e gaz satmak istemesi bu ortaklığı sonlandırmıştı.²³⁹ Her ne kadar Hindistan, Myanmar ile yaptığı iki enerji antlaşmasında istediği sonucu alamasa da, Myanmar'dan enerji tedarik etmekten vazgeçmeyecektir. 24 Eylül 2007'de ONGC ve GAIL %30'luk bir pay ile Myanmar Petrol ve Gaz Şirketi (MOGE) ile anlaşma yaparak, Sittwe doğal gaz alanında doğal gaz arama ve çıkartma çalışmalarına başladı.

Hindistan için çok önemli olan bu anlaşma, Hindistan'ın sadece Myanmar ile olan bağlarını güçlendirmekle kalmadı aynı zamanda yaşadığı enerji sıkıntısını da gidermiş oldu. ONGC ve GAIL doğal gaz arama ve çıkartma çalışmalarına başlamasıyla Shwe ve Shwe Phyu'daki A-1 saha alanına 832 ve 664 milyon dolar yatırım yaptı. Hindistan yönetimi bu sefer çıkartılacak olan gazın Hindistan'a ulaştırılması konusunda 2005'teki gibi bir hata

²³⁷Dimitri Randall, The Impact of Sino-Indian Energy Security Ambitions on Burma's Domestic and Foreign Politics, Naval Postgraduate School Monterey, California, 2011, s.24

²³⁸Bangladesh, India fail to narrow differences on gas pipeline Project
<http://english.peopledaily.com.cn/200509/06/eng20050906_206866.html>(22.05.2013)

²³⁹K. Yhome, *India-Myanmar Relations*.....s, 9

yapmayıp 2008’de Myanmar ile Hindistan’ı birbirine bağlayan 110 milyon dolar değerindeki “Kaladan Çok Amaçlı Transit Taşımacılık” projesini başlattı.

Hindistan bu proje ile Myamar’da, Rakhine eyaletindeki Sittwe limanını yenileyecek, yük gemilerinin geçmesi için, 225 km boyunca Kaladan Nehri’nin dibini tarayarak nehrin derinliğini artıracak, Myanmar’ın Chin eyaletinden başlayıp 62 km yol genişlemesi yapıp eyaleti Mizoram’a ulaştıracaktı. Bu proje tamamlandığında Hindistan direkt olarak kuzeydoğu bölgelerine geçecek ve Myanmar’dan aldığı gazı limanlarına ulaştıracaktı.²⁴⁰

Sonuç olarak, Hindistan ve Myanmar arasındaki ticaret hacmi son zamlarda artmaktadır. Hindistan bugün Myanmar’ın Tayland, Singapur ve Çin’den sonra en büyük ticaret ortağıdır. Tayland’dan sonra Myanmar’ın ikinci ihracatçı ülkesidir. Bu potansiyel büyüme hızında iki ülke yetkilileri, 2006-2007 yılları arasında ticaret hacmini 1 milyar dolara çıkartmayı hedeflemiştir.²⁴¹

3.3. 1989 Öncesi ve Sonrası ABD Myanmar İlişkileri

3.3.1. ABD ve Diğer Ülkelerin Myanmar ile Ekonomik İlişkileri ve Yaptırım Süreci

Myanmar İngiltere’den bağımsızlığını kazandıktan sonra ABD’nin desteğini alarak, 1948 yılında BM, Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Anlaşması’na ve 1952 yılında Uluslararası Para Fonu’na katılmıştır. Böylece ABD’nin desteğini alan Myanmar, hem bağımsızlık sonrası BM üyesi devletleri tarafından tanınmış ve uluslararası saygınlığı artmış hem de ticari ilişkilerini geliştirme fırsatı yakalamıştır. Ayrıca Myanmar, soğuk savaşın başladığı ilk yıllara denk gelen bağımsızlık döneminde çeşitli devletlerden yardım almıştır. Myanmar daha yeni bağımsızlığını kazanmışken devletlerin (Doğu ve Batı Blokları üyelerinden) para yardım yapması hiç şüphesiz bir siyasi boşluk içinde olan Myanmar’ı kendi saflarına çekmekoldüğünün bir göstergesiydi.

Çünkü soğuk savaşın başlamasıyla Güney Doğu Asya’da Vietnam savaşı çıkıyor ve güç dengeleri komünizm ve anti-komünizm çatışmaları arasında değişiyordu. Myanmar’ın da Güney Doğu Asya’ya ve Çin’e komşu olmasını göz önünde bulunduran ABD, Myanmar’a yardım yaparak Güney Doğu Asya ile Çin arasında bir tampon bölge oluşturmak

²⁴⁰Ibid

²⁴¹Ibid

istemekteydi. Ne var ki Myanmar yönetimi yapılan yardımları almasına rağmen hiç bir devletin yanında yer almayıp tarafsızlığını korumuştur. Bu durumda açıkcası bölgede savaşı ve savaşı destekleyen ülkelerin işine gelmiştir. Zira Myanmar ne komünizm ne de anikomüniz etkisialtında kalmıştır. Ancak Myanmar ve ABD arasındaki ilişkiler bağımsızlık sonrası iyi gitmiş olsa da, soğuk savaş döneminde gelişen bazı olaylar nedeniyle geçici süreliğine bozulmuştur.²⁴²

1. 1953 yılında Kuomintang (KMT) askerlerinin Myanmar'da sorun çıkarması,
2. General Ne Win, 1962 yılında askeri darbeye sivil hükümetin yerine geçip Burma Sosyalist Partisi kurduktan sonra Çin Halk Cumhuriyeti ile ilişki kurması,

ABD'nin ulusal çıkarlarına ters düşmekteydi; ama soğuk savaş dönemi boyunca da Myanmar'ı desteklemekten vazgeçmedi. Bunu da Myanmar'ın uluslararası kuruluşlara üye olmasını sağlayarak yapmıştır. Örneği; 1952'de Uluslararası Para Fonu'na (IMF) ve Dünya Bankası'na (WB), 1956'da Uluslararası Finans Kurumu'na (IFC), 1962'de Uluslararası Kalkınma Birliği'ne (IDA) ve 1973'te Asya Kalkınma Bankası'na (ADB) üye olmuştur. Diğer yandan ABD'nin destekleri ile uluslararası örgütlere üye olan Myanmar bağımsızlık sonrası dönemde Çin, Japonya, ve diğer ülkeler ile ikili ilişki kurmuştur.²⁴³ Bu ilişkiler genellikle devletlerin Myanmar'a para yardımı yapmasıyla gerçekleşmiştir ve 1988 isyanı öncesine kadar ABD, Myanmar'a 7 milyon dolar kalkınma yardımı, 5 milyon dolar anti-narkotik programı yardımı ve Myanmar askeri eğitimi için 260 bin dolar yardım yapmıştır. Benzer şekilde, Çin, Japonya ve Batı Almanya, Burma Sosyalist Parti Programı'na (BSPP) önemli miktarda mali yardım sağlamışlardır.

Hatta Çin, 1962 yılında Myanmar Sosyalist Parti Programı'na yardım edeceğini duyurarak 1965 yılında ABD'den sonra Myanmar'a en çok yardım eden ikinci ülke olmuştur. Ancak Pekin yönetimi, 1967 yılında Myanmar ile Çin arasında artan gerilimler nedeniyle para yardımlarını kısa bir süreliğine durdurmuştur. Fakat Çin'in yardımlarını kesmesiyle bu seferde devreye Japonya girerek Çin'in yardımlarını üstlenmiştir. Böylece Japonya, Çin'in Myanmar üzerindeki etkisi kendisine çevirmeye çalışmıştır.

Öte yandan 1971'de Çin ve Myanmar arasında yumuşama dönemine girilince Pekin yönetimi, Myanmar'a tekrar yardım yapmaya başlamıştır ve 12 Temmuz 1979'da, Myanmar

²⁴²Burma Independence Advocates "Burma Sanctions Regime: The Half-Full Glass and a Humanitarian Myth" London, 2011, s,7

²⁴³ Ibid

Yardım Programı çerçevesinde, beş projeden oluşan, Rangoon- Syriam köprü inşaatı, 40.000 iğ iplik makinesi temini, üç çeltik tarlası alanı hazırlanması, Moulmein şehrine içme suyu temini ve alet - makine almak için 3 milyon Yuan yardım yapılması anlaşması imzalamıştır.

Anlaşılağı üzere, 1962-1988 yılları arasında insan hakları ihlalleri, halkın yoksullaşması ve demokrasi için herhangi bir adım atılmamasına rağmen; askeri yönetimin ilişkisi, uluslararası toplumlar ile büyük ölçüde normal seviyedeydi. Burma Sosyalist Parti Programı(BSPP) özellikle, 1980'lerin sonlarına doğru Japonya, Çin, Tayland, Uluslararası Para Fonu ve Dünya Bankası'ndan yardım almıştı²⁴⁴ Ne var ki, yaşanan ekonomik sıkıntılar, rejimin halk üzerinde yaratmış olduğu baskı ve halkın, askeri rejim yerine sivil hükümet tarafından yönetilme arzusu pek çok Myanmarlı vatandaşı, 1988'de sokağa dökmüş ve yaşanan bu isyan hükümet tarafından ağır bir şekilde bastırılmıştır. 1988 isyanın yaşanmasıyla Myanmar, uluslararası toplum tarafından kınanmış ve yapılan yardımlar kesilmiştir. İlk başta Japonya, Ne Win hükümetine yaptığı yardımları askıya almış sonrasında da ABD ve AB ülkeleri Myanmar'a yaptırım kararı almıştır.

3.3.2. ABD'nin Myanmar'a Yaptırımları

ABD'in Myanmar'a olan yaptırımları 1988 yılında Myanmar halkının askeri rejime yönelik başlattığı barışçıl demokrasi, protesto hareketinin ağır bir şekilde bastırılmasıyla başlamıştır.²⁴⁵ Myanmar'da yaşanan protestolardan üç gün sonra da ABD senatosu, cinayetleri ve pek çok sayıda kişinin tutuklanmasını kınamıştır. Başkan Reagan yönetimi ise, 7 Eylül 1988'de Myanmar yetkililerine insan haklarına saygı ve demokratikleşme çağrısı yaptı ve 23 Eylül 1988'de de uyuşturucuyla mücadele programı ve silah satışını durduran yaptırımlar da dahil olmak üzere Myanmar'a yapılan tüm yardımları kesmiştir.²⁴⁶

Askeri rejimin 26 yıl boyunca insan hakları ihlali ve sivil özgürlükleri kısıtlayan davranışlarda bulunması nedeniyle ABD hükümeti, tüzük ve yönetmeliklerinde birtakım değişiklikler yaparak, Myanmar'a yaptığı yaptırımları artırmaya devam etmiştir. Öncelikle Myanmar'a olan yaptırımların düzenlemesini 31. Federal Düzenlemeler Kodu(C.F.R) 537

²⁴⁴Ibid ,s,7

²⁴⁵ "Developments in EU and US trade controls EU and US ease Burma sanctions, impose new measures targeting Iran and Syria", *E-ALERT International Trade Controls*, 2012,s,3

²⁴⁶ Michael F. Martin , U.S Sactions on Burma.....s,11

bölüm, Yabancı Varlıklar Kontrol Ofisi (OFAC) yönetmeliğince düzenlenen yasaklar listesini dört başlık altında uygulamaya başlamıştır.²⁴⁷

1. İlk olarak yabancı varlıklar kontrol ofisinin listesinde tanımlanan Özel Olarak Belirlenmiş Vatandaşlar (SDN) ve Engellenen Kişilerin Myanmar'ın kurum ve kuruluşlarında bulunan çıkarları engellenerek ticari ilişkileri durdurulmuştur.
2. ABD ve ABD vatandaşları tarafından Myanmar'a sağlanan finansal destek yasaklanmıştır.
3. ABD ve ABD vatandaşlarının, özellikle Myanmar'ın doğal kaynaklarını kullanarak Myanmar ekonomisini kalkındırması ve yeni yatırımların yapılması yasaklanmıştır.
4. ABD'nin çoğu ürününün Myanmar'a ihracı yasaklanmıştır.

Ne var ki ABD'nin tüm baskılarına rağmen Myanmar askeri yönetimi, Çin tarafından desteklendiği için kararlılıkla ABD'nin yaptırımları karşısında Myanmar'ı katı kurallarla yönetmeye devam etmektedir. Askeri hükümetin bu tutumu karşısında ABD, Myanmar'a yönelik yaptırımlarının daha etkili olabilmesi için altı yasa uygulamaya başladı. Askeri yetkililere ve Myanmar'a uygulanan bu yaptırımlar vize yasakları, mali hizmetler ile ilgili kısıtlamalar, ithal malların yasaklığı, yeni yaptırımlar ve ABD tarafından Myanmar'a yapılan yardımların kısıtlanması şeklindedir. ABD'nin, Myanmar üzerindeki diğer mevcut yaptırımları ise çeşitli yasa ve başkanlık emirlerine dayanmaktadır.²⁴⁸

Sonuç olarak, ABD'nin Myanmar'a uyguladığı yaptırım sürecinin arka planına baktığımızda Washington yönetimine göre, askeri hükümet Myanmar'da bir takım hak ihlalleri yapmaktadır. Bu hak ihlalleri ise, çocukların asker olarak kullanılması, uyuşturucu ve insan kaçakçılığının yapılması, para aklama, işçi ihlalleri ve demokrasinin engellenmesidir. Bunedenlerden dolayı da ABD Myanmar'a yaptırım uygulamaktadır. Ancak bu hak ihlalleri bugün olduğu gibi 1988 öncesi dönemde Myanmar'da yaşanmaktaydı ve ABD hiçbir şekilde Myanmar'a yaptırım uygulamamıştı. Bilakis para yardımı bile yapmıştı. ABD'nin Myanmar'a yaptırım uygulamasının asıl nedeni ise, 1989 sonrası Myanmar askeri hükümetinin Çin ile yakınlaşmaya başlamasıydı. Çünkü Çin'de 1989'da ABD tarafından yaptırıma maruz bırakılmıştı. Böylece ABD'nin yaptırımlar uyguladığı iki devlet bir arada hareket ederek ABD'nin bölgedeki çıkarlarını tehdit etmekteydi. İşte bu nedenden dolayıdır ki, ABD

²⁴⁷Ibid,s,3

²⁴⁸U.S. Sanctions on Burma

<<http://www.fas.org/sgp/crs/row/R41336.pdf>> (18.07.2013)

Myanmar'a yaptırım uygulamaktadır. Myanmar'daki mevcut yarı sivil hükümetin insan haklarına ve özgürlüklere olumlu yaklaşımı, ABD Başkanı Barack Obama'yı Myanmar üzerindeki yaptırımlarda esnek davranmaya yöneltmiştir.²⁴⁹ Böylece ABD'nin kısıtladığı mali yardımlar ve krediler gerek Dünya Bankası gerekse Asya Kalkınma Bankası tarafından tekrar Myanmar'a verilmeye başlanmıştır.

3.4. Japon Resmi Kalkınma Yardımı ve Myanmar

Myanmar'ın, Asya'nın başlıca büyük güçleri olan Çin, Japonya, Hindistan ile olan ortak tarihe ve yakınlığa sahip olması, Myanmar'ı önemli derecede etkilemiştir. Çin ve Hindistan kültür ve nüfusuyla Myanmar üzerinde büyük etki yaratmış ve iki büyük dev gücün sınırlı miktarda doğal kaynaklara sahip olmaları, doğal kaynak bakımından zengin olan Myanmar üzerinde sürekli bir tehdit durumu yaratmasına neden olmuştur. Oysa Japonya, İkinci Dünya Savaşı sonrasında Myanmar'a "Japonya Resmi Kalkınma Yardımı" (ODA) aracılığı ile yardımlarda bulunarak kötü olan Japonya- Myanmar ilişkilerinin geliştirilmeye çalışmıştır.

İkinci Dünya Savaşı sırasında Japonya, Güneydoğu Asya ülkelerine saldırmış ve Filipin, Vietnam, Endonezya ve Burma'yı işgal etmiştir. Ancak İkinci Dünya Savaşı'ndan yenik çıkmasıyla işgal ettiği ülkeleri bırakmak zorunda kalan Japonya, savaş sonrası dönemde Filipin, Vietnam, Endonezya ve Myanmar ile ilişkilerini düzeltmek için 1952 yılında galip devletler ile San Francisco Barış Anlaşması'nı imzalayarak bu devletlere savaş tazminatı vermeye zorlanmıştır.²⁵⁰ Zira Çin, 1948 yılından beri Myanmar'a yardım yapmakta ve ilişkilerini iyi tutmaya çalışmaktadır. Bu durum karşısında ABD, Japonya'ya uyarılarda bulunarak Japonya'nın yapması gereken yardımları Çin'in yaptığını belirtmiştir ve bir an önce de Japonya'dan Çin'in yerine geçmesini istemiştir. Böylece hem Japonya işgal ettiği devletlerle ilişkilerini düzeltecektir hemde ABD Çin'in Myanmar ile kurmak istediği ilişkilerin önüne geçmiş olacaktır.

Japonya'nın savaş tazminatı vermeyi kabul etmesiyle başlayan yeni süreçte Myanmar'ın ilk liderlerinin (Thakinler) çoğu, Japon subay ve yetkililer ile kişisel bağlarını korudukları için savaştan sonra Myanmar ile ekonomik ilişkilerin kurulması daha kolay

²⁴⁹ David I Steinberg, "The United States and Myanmar: a 'boutique issue'" *The Royal Institute international Affairs* 86 2010, s, 180

²⁵⁰ Tatsuya Watanabe, "History of Japan's ODA, in brief", *Japan NGO Center for International Cooperation*, 2006, s, 3

olmuştur. Ekonomik ilişkiler daha çok savaş tazminatı, hibe ve krediler şeklinde gerçekleşmiştir. Böylece ODA vasıtasıyla iki ülke arasında hem ekonomik hem de siyasi ilişkiler kurulmaya başlanmıştır.

Japonya'nın Myanmar'a ilk ekonomik yardımı 1955 ve 1965 yılları arasında 200 milyon dolar savaş tazminatı vermesiyle başlamıştır. 1968 yılında 10.8 milyar yen kredi vererek ekonomik yardım amaçlanmıştır. Bu tarihten sonra ekonomik yardımlarını çeşitlendirerek, 1975 yılında genel hibe, 1976'da kültürel hibe, 1977'de gıda üretimi için hibe ve 1979'da kredi hibesi vermiştir. Fakat Japonya ve Myanmar arasındaki bu olumu gidişat, 1988 yılında Myanmar'da askeri yönetimin ortaya çıkışıyla bozulmuştur ve Myanmar'a yapmış olduğu yardımlarda bir kesintiye gitmiştir.²⁵¹ Askeri rejiminin yönetime el koyması, insan hakları ihlalleri yapması, modernleşme yolunda hiçbir ilerleme göstermeyişi ve en önemlisi, serbest ticaret politikası ile birlikte komşuları olan Çin, Hindistan ve Tayland ile ilişkiler kurması, yardımların kesilmesine neden olmuştur.

3.5. ASEAN ve Myanmar İlişkileri

ASEAN'ın kurucu beş üye devleti, Çin Halk Cumhuriyeti'nin Doğu Asya'daki devrimleri desteklemesi ve Çin-Hindi çatışmasının yaşanması nedeniyle birlik üyeleri karşılıklı olarak kendi iç ve dış çıkarlarını korumak amacıyla bölgede güvenlik sağlamak ve komünizmin kendi ülkelerine yayılmasını engellemek için ASEAN birliğini kurup kendilerini komünizme karşı korumuşlardır.²⁵² ASEAN'ın 1967'de kurulmasından kısa bir zaman önce 1962'de Myanmar'da askeri rejim, yönetime el koymuş ve siyasi politikasını Myanmarlıların sosyalizme giden yolu olarak ilan etmişti ve bu duruma ek olarak sanayi ve ticaret alanında önemli kurumları millileştirerek Myanmar'ın dış dünya ile olan bütün ilişkilerini kesip otarşik ekonomik politikası izlemişti. Aynı zamanda da bağlantısızlık hareketi içinde yer alarak herhangi bir uluslararası kuruluş içinde yer almaktan uzak durmuştu.²⁵³

Askeri rejimin izlemiş olduğu bu politika karşısında ASEAN üyeleri, birliğin herhangi bir siyasi sistem içinde olmadığını belirterek Myanmar'ı birliğe katılması için pek çok defa ikna etmeye çalışmıştı. Çünkü kuruluşunun ilk yıllarında ASEAN üyeleri, birliğin bölge üzerinde hem imajını arttırmak hem de komünizme karşı daha güçlü olmayı

²⁵¹ Toshihiro Kudo, "China and Japan's Economic Relations with Myanmar: Strengthened vs. Estranged" *Institute of Developing Economies*, No 12 2008 s,270

²⁵² Aung Zaw, "Asean-Burma Relations", *Asian Development Bank Yearly Report*, 1999,s,37

²⁵³ Burma-ASEAN Relations: Rationales And Incentives
<<http://www.yemyint88.net/Asean-SLORC.pdf>>(14.01.2013)

amaçlamaktaydılar. Bunun içinde Myanmar'ın birliğe üye yapılması gerekmekteydi. Zira komünist olmayan bir devlet olarak Myanmar'ın, 1949 yılında yeni kurulan Çin Halk Cumhuriyeti'ni tanıdı. Oysa ASEAN üye devletleri Çin Halk Cumhuriyeti'ni tanınamaktaydılar. Böylece ASEAN üye devletlerihem Myanmar'ın ASEAN üye devletlerine hem de Çin'e sınır olması nedeniyle Myanmar'ı birliğe üye yapmak istemişlerdi.²⁵⁴

ASEAN üyelerinin bu teklifi karşısında Myanmar yönetimi, birliğe katılmayı emperyalist güçler tarafından oluşturulan tafrsızlık politikası olarak görmekte ve birliğe katıldığı takdirde de Çin ile ilişkilerinde sorun olacağından ASEAN'a katılmayı reddetmiştir.²⁵⁵ General Ne Win aldığı bu karar ile Myanmar'ı 26 yıl boyunca kapalı bir toplum olarak yönetmiştir. Böylece ASEAN birliği, Ne Win'nin Myanmar'ı bu şekilde yönetmek istemesinden dolayı Myanmar ile kurmak istediği ekonomik ve siyasi ilişkisini General Ne Win dönemi boyunca durdurmuştur.²⁵⁶

Ne Win'nin, 1962-1988 yılları arasında izlemiş olduğu dışa kapalılık politikası nedeniyle, Myanmar'ın ekonomisi çökünce, Myanmar'ın birliğe katılması önündeki engel kalkmış oldu. Çünkü Myanmar da tekrardan bir askeri darbe yapılarak, Ne Win dönemine son verilmişti ve ülkenin yeni lideri dış politika anlayışında değişikliğe giderek, Myanmar'ı ekonomik olarak kaldırmak için bölgesel kuruluşlar içinde yer alıp ticaretini geliştirmeyi seçmiştir.²⁵⁷

Tayland Dışişleri Bakanı Arsa Sarasin'nin, 1991'de ASEAN Bakanlar toplantısında Myanmar'ın yapıcı işbirliği çerçevesinde birliğe katılması gerektiğini söylemesi ASEAN'ın Myanmar ile ilgili siyasi anlayışında yumuşama sürecinin yaşanmasına neden olmuştur.²⁵⁸ Tayland Dışişleri Bakanı tarafından yapıcı işbirliği fikrini ortaya atılmasındaki neden, Myanmar'da demokrasinin kurulması ya da insan haklarının önlenmesi değildi. Hatta Tayland hükümeti, Myanmar ile yaşadığı sınır sorunlarının olması nedeniyle uzun yıllar boyunca ASEAN'a katılması konusunda kararsız bir durum sergilemiştir. Ancak değişen siyasi ve ekonomik koşullar nedeniyle Bangkok yönetimi, Myanmar ile ilgili bu

²⁵⁴ Fan Hongwei, , *China –Burma Geopolitical*.....s,8

²⁵⁵ Ibid

²⁵⁶ Aung Zaw, “Challenges to Democratization in Burma, Perspectives on Multilateral and Bilateral Responses”, *International Institute for Democracy and Electoral Assistance* 2001.s,37

²⁵⁷ Aung Zaw, Challenges to Democratization in Burma.....s,38

²⁵⁸ Bunyanunda Mann, “Burma, ASEAN, and Human Rights: The Decade of Constructive Engagement, 1991-2001”, *Stanford Journal of East Asian Affairs*, 2002 Volume 2,s,122

kararsızdurumu yerine, 1996'da pragmatist bir anlayış sergileyerek Myanmar'ın birliğe katılmasını amaçlamaktaydı. Zira Myanmar'ın birliği katılmasıyla hem ASEAN birliğisiyasi ve ekonomik olarak güçlenecek hem de Tayland Myanmar ile ticari hacmini yükseltme fırsatı yakalayacaktır. Bu nedenden dolayı Tayland Dışışleri Bakanı Arsa Sarasin yapıcı işbirliği sürecini hızlandırmaya başlatmıştır.²⁵⁹

Bangkok Toplantısı'nda Myanmar hakkında söylenen idealist söylemelere rağmen birlik üyeleri Myanmar'ın, Avrupa ve ABD'nin uygulamış olduğu yaptırımlar karşında birliğe kabul edilmesinin ne tür sorunlar yaşatacağı endişesini yaşamıştır. Nitekim ASEAN'ın, Myanmar ile yapıcı işbirliği adı altında diyalog sürecinin başlatmış olması, Mayıs 1991'de Lüksemburg'da düzenlenen ASEAN toplantısında Avrupa komisyonunun birlik üyelerine Myanmar ile yaklaşma sürecinin ne durumda oldukları sorusunu yöneltmiştir. İki ay sonra bu sefer Malezya'da ASEAN Dışışleri Bakanları toplantısında, Avrupalı diplomatlar tarafından Myanmar ile ilgili sorunun tekrardan sorulması üzerine Tayland Dış İşleri Bakanı Arsa Sarasin, Myanmar ile ilgili görüşünde ilk kez yapıcı işbirliği terimini kullanarak, Myanmar'ın sorunları ile baş etmede uluslararası toplum tarafından yalnız bırakılmaması gerektiğini savunmuştur.²⁶⁰

1991'de Tayland tarafından gündeme getirilen yapıcı işbirliği anlaşması ile Myanmar'ın ASEAN'a üye yapılmak istenmesi, ASEAN ve diyalog ortakları arasında derin bir tartışma konusu yaratırken Kuala Lumpur Toplantısı sonunda ortak bir kararla tartışmalar son buldu. ASEAN ülkeleri arasında sadece Tayland, Myanmar'ın birliğe katılmasında resmi bir duruş sergilemesine rağmen diğer üyeler, Myanmar'ın birliğe katılması konusunda koordineli bir şekilde mutabakata varamamıştır. Hatta Malezya ve Endonezya, Tayland'ın öne sürmüş olduğu sistemden farklı olarak Tatmadaw'ın Müslüman olan Rohingyalara yönelik uyguladığı baskı ve onların mülteci olma durumlarını şiddetli bir şekilde eleştirmiştir.²⁶¹

Öte yandan, 1992'de Filipinlerin başkenti Manila'da yapılan ASEAN Dışışleri Bakanları Toplantısı'nda alınan kararla, Dışışleri Bakanı Raul Mangapus, Myanmar'a gönderilerek askeri liderler ile görüşüp Myanmar'ın ileriye dönük siyasi pozisyonu hakkında bilgiler alınmak istenmiştir. Fakat askeri yönetim, Raul Mangapus'un Myanmar'a siyasi nedenler ile gelmesini reddedince, Myanmar ASEAN ilişkileri en alt seviyeye geriledi. Ama

²⁵⁹ Aung, Zaw, *Challenges to Democratization inBurma*.....s,49

²⁶⁰ Ibid

²⁶¹ Ibid

aynı zamanda ASEAN ve Batılı ülkeler, Myanmar ile ilgili farklı siyasi düşüncelere sahipti. ASEAN bölgesel güvenlik konusu üzerinde yoğunlaşırken, Batı demokrasi konusu üzerinde durmaktaydı. Nitekim 1993'te ASEAN Bölgesel Formu'nun(ARF) kurulmasıyla ASEAN ve Batı, yeni bölgesel güvenlik politikası çerçevesinde Myanmar'ın siyasi sorunlarını geri plana iterken aynı zamanda demokrasinin kurulması için de siyasi baskılarını devam ettirdiler.²⁶²

1994'te Tayland Dışişleri Bakanı Prasong Soonsiri, Myanmar Dışişleri Bakanı U Ohn Gyaw'ı Bangkok'da gerçekleştirilen ASEAN toplantısına Tayland'ın gözlemci misafir konuğu olarak davet etmesiyle, ASEAN-Myanmar ilişkileri değişmeye başladı. Myanmar'ın gözlemci üye olarak ASEAN toplantısına katılmasıyla Batılı devletler Myanmar'ın siyasi statüsünü geliştirmesi ve Aung San Suu Kyi'nin serbest bırakılması da dahil olmak üzere bir liste hazırlayarak Myanmar Dışişleri Bakanı'na sundu. 1995'te ASEAN'a katılmak isteyen Myanmar, ASEAN "Dostluk ve İşbirliği" anlaşmasına katılmak istemesi ve Aung San Suu Kyi'de serbest bırakılmasıyla ASEAN üzerindeki Batı baskısı da kalkmış oldu. 1996'da ASEAN'ın hem resmi gözlemci üyesi hem de AESAN Bölgesel Form'unun üyesi olurken Temmuz 1997'de de ASEAN birliğinin resmi üyesi oldu²⁶³

²⁶² Ibid

²⁶³ Ibid

SONUÇ

Tezde ele alınıp işlenen konular ışığında ve sonucunda Myanmar'ın büyük güçlerle olan ilişkileri konusunda şu değerlendirmeleri yapmak mümkündür: Tarihte Burma ve Birmanya olarak da bilinen Myanmar, 1948 yılında İngiltere'den bağımsızlığını kazandıktan sonra, siyasi lideri U Nu; bağımsızlık sonrası Hindistan'ın politikasına yön veren Nehru ile yakın ilişkiler kurarak, Myanmar'ı Soğuk Savaş dışında tutmak için, Soğuk Savaş ülkeleri ile sıkı bir siyasi ilişki içine girmekten kaçınmıştır. Ne var ki, Myanmar bağımsızlık sonrası hem askeri bakımdan hem de iç sorunları bakımından Hindistan ile kıyaslanmayacak kadar kötü durumdaydı. Bu nedenlerdi ki Myanmar, Soğuk Savaş döneminde gerek ABD, gerekse Çin Halk Cumhuriyeti tarafından uygulanan politikalarla soğuk savaşın görünmeyen aktörü konumuna yükselmiştir.

ABD ve Çin'in, Myanmar'ı soğuk savaşın bir parçası haline getirme sürecindeki en önemli girişimleri, Myanmar'ın iç sorunlarından kaynaklanan isyanları kendi lehlerine çevirmek için çaba harcamalarıdır. Bu noktadan hareketle günümüzde Myanmar denince görünürdeki ilk akla gelen Myanmar'ın iç isyanları olmaktadır. Ayrıca ülke, bu isyanların yarattığı kargaşa nedeniyle de dünya gündemine oturmuştur. İkinci Dünya Savaşı'nın bitmesiyle yeni bir dünya düzeni kuruldu ve büyük güçler (Sovyetler Birliği, ABD) kendi rejimlerine yakın devletler ile ittifak kurarak siyasi, askeri ve ekonomik ilişkiler içinde olma yarışı içine giriştiler.

Böylelikle Myanmar'ın önemi, uluslararası arenada bu iki süper güç arasında özellikle de, ABD tarafından hissedilmeye başlandı. Çünkü, ABD silahlı yapılanmasının neredeyse tümü, Avrupa devletlerinden oluştuğu için, ABD'nin Asya Bölgesi'nde gerek Sovyetler Birliği'ne, gerekse Çin'e karşı denge sağlayabilmek için stratejik önem taşıyan bir ülkeye ihtiyacı vardı. Yani Myanmar'a ihtiyacı vardı. Myanmar'ın ABD için bu denli önem arz etmesinde hiç şüphesiz soğuk savaş döneminin ilk yıllarında, Asya bölgesinde gerçekleşen Vietnam Savaşı önemli bir yer almaktadır. Zira bu savaşın çıkmasıyla Çin, bu ülkenin kuzey kesiminin yanında yer alarak bir yandan ABD'ye karşı Ho Chi Minh kuvvetlerini, bir yandan da Myanmar'daki Burma Komünist Partisini desteklemekteydi. Böylece Komünist Çin yönetimi;

hem ABD'nin Asya'daki etki alanını sınırlandıracak hem de Vietnam Savaşı ABD'nin zaferiyle sonuçlansa dahi, Myanmar ile kendisine bir sınır bölgesi oluşturarak Çin'in güvenliğini sağlamış olacaktı.

ABD ise, Güney Doğu Asya bölgesinin komünizm etkisi altına girmemesi için Çin'in bölgeye tek kara sınırı olan Myanmar ile bağlantısını kesmeye çalışmaktaydı. Çünkü 1949'da Myanmar, Çin Halk Cumhuriyeti tanıyan ilk ülke olmuştu. Bunun için ABD, tıpkı Türkiye ve Yunanistan'a "Marshall Planı" adı altında verilen para yardımları gibi Myanmar'a da para yardımında bulunmuştur. ABD ve Çin çıkarları doğrultusunda Myanmar'ın stratejik konumunda yararlanmak için ülkedeki askeri yönetime para yardımı yapmış olsalar da, askeri yönetim tarafsızlığını koruyarak ABD ve Çin ile yakınlaşma içine girmemiştir.

Diğer yandan soğuk savaş dönemi boyunca, Myanmar üzerinde istediği etkiyi kuramayan ABD, 1989'da Myanmar'ın Çin ile yakınlaşmaya başlamasıyla Avrupa devletleri ile birlikte Myanmar'a yaptırım uygulayarak, Myanmar'ı güçsüz duruma düşürmeye çalışacaktır. Uluslararası alanda Myanmar'a karşı uygulanmak istenen bu yaptırımlar karşısında kendisine bir fırsat bulan Çin Halk Cumhuriyeti, Myanmar ile yakın ilişkiler kurarak, siyasi ve ekonomik açıdan ilişkilerini en üst seviyeye çıkarmıştır. Ne var ki, ABD, Myanmar'ı güçsüz duruma düşürme planında en büyük hatasını yaparak, Myanmar'ın Çin ile doğrudan yakınlaşmasına neden oldu. Böylece Çin, dünyadaki en önemli stratejik suyollarından olan Bengal Körfezi'ne ve Hint Okyanusu'na bağlantısı olan Myanmar vasıtasıyla, bu deniz alanlarına kolay geçişte önemli derecede başarı elde etti.

Ayrıca bu stratejik bağlantı Çin'in Orta Doğu ve Afrika'dan doğrudan ihracat yaptığı petrol ve doğal gazın geçtiği güzergah üzerinde olması nedeniyle de Pekin yönetimi, ABD ve Avrupa devletlerinin Myanmar'a uyguladığı yaptırımlar karşısında Myanmar'ı daha çok desteklemeye başladı. Çünkü Çin, ekonomik büyümesini güçlendirmek, bağımlı olduğu petrol ve doğalgaza sorunsuz ulaşmak, askeri ve stratejik alanda da gücünü artırmak istemektedir. Bunun içinde bu deniz yollarına hakim olmak amacıyla son yıllarda Hint Okyanusu'na kıyı olan Arakan'da (Kyaukphyu ve Sittwe'de) limanlar ve petrol ve doğal gaz botu hattı inşa etmiştir.

Her ne kadar Çin, Myanmar'da ticari amaçlı limanlar inşa etmiş olsa da, ileriye dönük bu limanları askeri üslere çevirme amacı içindedir. ABD ise, Çin'in bu amacının önüne geçebilmek için askeri rejim ile yönetilen Myanmar'a hem baskı yapmakta hem de bir an

önce Myanmar’da demokrasi kurulması için, Myanmar’ın demokrasi öncüsü olan Demokrasi için Ulusal Birlik Partisi’nin siyasi lideri Aung San Suu Kyi’yi desteklemektedir.

Ne var ki, ABD’nin, Myanmar’a uyguladığı baskılar, Myanmar askeri hükümetini pes etme noktasına getirmemiştir. Bilakis, Çin ile daha çok yakınlaşmaya başlamıştır. Böylece Çin, hem Myanmar üzerinde hem Güneydoğu Asya üzerinde hem de Hint Okyanusu üzerinde gücünü artırmaya başlamıştır. Bu sayede ekonomisinde büyük gelişmeler gösteren Çin, bu potansiyel büyüme hızı devam ettirebilmek için enerji kaynaklarına gittikçe önem vermektedir ve güvenli enerji kaynaklarına ulaşabilmek içinde deniz kuvvetlerini geliştirmeye başlamıştır. Pekin yönetiminin bu ataklarına karşılık ABD, bölge üzerindeki imajını güçlendirmek ve Çin’i çevrelemek için, Japonya, Güney Kore, Tayvan, Filipinler, Bangladeş ve Avustralya’daki askeri gücünü arttırmıştır. Ayrıca buna ek olarak, Hint Okyanusunda ve Güney Çin Denizi’nde tatbikatlar düzenlemiştir.

Pekin yönetimi ise, Çin’e karşı yapılan bu çevreleme politikalarına, Myanmar sayesinde dünyaya açıldığı en önemli nokta olan Hint Okyanusu’nda tatbikatlar yaparak hem Hint Okyanusu’nun kendisi için ne kadar önemli olduğunu göstermiş hem de, ABD ve Asya devletlerinin Çin ile ilgili olan politikalarına cevap vermiştir. Öte yandan Pekin yönetimi her ihtimale karşı Çin’in enerji sorunu yaşamaması için, deniz yolları üzerinde kontrolü sağlayabilmek amacıyla “İnci Dizisi” stratejisini geliştirecektir. Bu stratejiyle Hint Okyanusu’na sınırı olan Myanmar, Bangladeş, Sri Lanka, Pakistan ve Maldivler’de limanlar inşa ederek, ithal ettiği petrol ve doğal gazı doğrudan Çin’e ulaştıracaktır. Böylece ABD ile bir sorun yaşamadan enerji sorununu çözmüş olmayı planlamaktadır.

Bu sebeple Myanmar, Çin dış politikasında özel bir yere sahiptir. Pekin yönetiminin, uluslararası toplumlar tarafından yaptırım uygulanan Myanmar’ı desteklemesindeki amacı, Çin’in dış yatırımlarında, ABD ve Asya bölgesindeki devletler ile yaşadığı sorunları herhangi bir çatışmaya girmeden çözmektir. Çünkü Çin dünya gündeminde iki şekilde adından söz ettiren bir devlet olarak ön plana çıkmaktadır. Bunlar, devletlerin içişlerine karışmamak ve ekonomisinin büyümesi için olabildiğince fazla ülkede dış yatırımlar yapmaktır. Dış yatırımlarını ise çoğunlukla enerji temini ve enerji güvenliği üzerine kurmuştur. Bu yatırımlar sayesinde ekonomisinde ciddi bir büyüme yaşanmasına rağmen yatırımlarının güvenliğini sağlama noktasında önemli sorunları vardır. Bu da son on yıldır ciddi anlamda enerji yatırımları yaptığı Sudan, Pakistan ve Libya’da meydana gelen siyasi değişimlerdir.

Bu değişimler ABD öncülüğünde gerçekleşmektedir. Örneğin Sudan'ın ikiye bölünmesiyle petrol bölgelerinin önemli bir bölümü yeni kurulan ve ABD'ye yakınlığı ile bilinen Güney Sudan'da kalmıştır. Öte yandan ABD'nin, Pakistan'daki terör olaylarını bahane ederek Çin'in Belucistan'daki enerji yatırım alanlarını bombalaması, Çin'in enerji güvenliği sorununu yaşamamasına neden olmuştur. Son olarak Libya'da devam eden siyasi istikrarsızlık Çin açısından oldukça kaygı verici bir durum almaktadır. Zira Libya'daki değişim sürecinde ABD merkezli bir müdahale yaşanmıştır ve Çin'in bölgedeki var olan enerji yatırımları risk altına girmiştir.

Çin dış yatırımlarında yaşadığı bu güvenlik problemlerinin çözümü noktasında enerji kaynaklarına ulaşabilmek için, deniz yollarının güvenliğine giderek daha çok önem vermeye başlamıştır. Ne var ki Pekin yönetimi, enerji kaynakları ulaşımı konusunda sadece ABD ile sorun yaşamamakta aynı zamanda Doğu Çin Denizi'nde Japonya, Güney Çin Denizi'nde Vietnam ve Filipinler ile de sıkı bir rekabetin içindedir. ABD ve Asya ülkeleri tarafından enerji konusunda çevrelenen Çin, bu sorunundan kurtulabilmek için kara sınır bağlantısı olan Myanmar ile enerji projeleri geliştirerek enerji sorununu büyük ölçüde çözmüş olmak istemektedir.

Ancak Çin'in, Myanmar ve Hint Okyanusu üzerinde giderek artan etkisi sadece ABD'nin bölgedeki çıkarlarını etkilememekte aynı zamanda da Asya bölgesinin bir başka büyük gücü olan Hindistan'ın da çıkarlarını etkilemektedir. Zira Çin İnci Dizisi projesiyle Hindistan'ı çevrelemekte ve güvenliğini tehlikeye atmaktadır. Bunun içinde Hindistan yönetimi, kendi iç denizi olarak gördüğü Hint Okyanusu'nun güvenliğini sağlamak ve Çin'in bölge üzerinde yükselen gücünü dengeleyebilmek için, Myanmar ve ASEAN devletleri ile yakın ilişkiler kurma arayışı içine girmiştir. Bir bakıma Hindistan bu hayalini geliştirebilmiş olsa da, aynı oranda Çin Halk Cumhuriyeti de ASEAN ile ilişkilerini geliştirmiştir. Anlaşılacağı üzere; ABD, Hindistan ve Çin'in Hint Okyanusu üzerindeki mücadelesi, her bir devletin kurmuş olduğu ittifaklar nedeniyle, uzun bir süre boyunca birbirlerine karşı sürdürecekleri güç mücadelesi içinde olacaktır.

ABD ve Hindistan, ortak düşman olarak gördüğü Çin Halk Cumhuriyeti'nin, Hint Okyanusu ve bölge üzerindeki gücünü dengeleyebilmeleri için Myanmar'ın Çin ile olan ilişkilerinin kesilmesine ihtiyaçları vardır. Bunun içinde Myanmar'ın bir önce an demokrasi ile yönetilmesi gerekmektedir. Gerçi iç siyasal yapısına baktığımızda, Myanmar'da

demokrasinin kurulması pek de kolay görülmemektedir. Hatta son zamanlarda gerek ABD gerekse Çin tarafından Myanmar üzerinde uygulanan çıkar çatışmaları Myanmar'ı Kuzey Kore ve Rusya gibi devletler ile yakınlaşmaya itmiştir.

Myanmar sorununa yeni aktörlerin de eklenmesiyle güç dengeleri yeni bir boyut kazanmıştır. Myanmar'ın sahip olduğu stratejik konumu ve petrol ve doğal gazı Myanmar'ı Asya Bölgesi'nin baş aktörleri arasına yükseltirken ülkede birlik ve beraberlik adına hiçbir şey kalmamıştır. Bilakis ülke bir de Budist-Müslüman çatışmalarını geride bırakmıştır. Ne var ki, dini çatışmalar son zamanlarda azımsanmayacak kadar kötü bir hal almıştır. Bölgede herhangi bir Budist'in ölmesi ya da yaralanması durumunda Arakanlı Müslümanlar hedef alınmaktadır. Öte yandan Bölge devletlerinin Müslümanlara yönelik tutumlarında Myanmar hükümeti ile aynı paralellikte oldukları görülmektedir.

Bangladeş yönetimi, Müslümanların mülteci olarak Bangladeş'teki kamplarda yaşamasıyla ülkede hırsızlık olaylarında artış olduğunu savunmakta ve hedef olarak da Arakanlı Müslümanları göstermektedir. Aynı şekilde Tayland yönetimi de Arakanlı Müslümanlara kötü davranmaktadır. Bunun en iyi kanıtı ise; Şubat 2009'da Tayland ordusunun 190 mülteciyi botlara koyarak açık denizlere sürmesidir. Bu yaşanan durum, Tayland yönetimi tarafından kabul edilmiş olmasına rağmen suçluların bulunması konusunda hiçbir adım atılmamıştır. Böylece Arakan Müslümanları, gerek Myanmar gerekse bölgedeki devletler tarafından uygulanan şiddet olaylarına maruz kalmıştır.

Son bir yıl içinde dünyada meydana gelen ekonomik, siyasi, askeri, dini ve etnik sorunların büyük bir kısmının Asya ve Güney Doğu Asya bölgesinde gerçekleştiği hatırlanırsa, Myanmar ve bulunduğu Çinhindi Bölgesi'nin, önümüzdeki yıllarda yeni sorunlara tanık olacağı söylenebilir.

KAYNAKÇA

Kitaplar - Makaleler

Arnott, David. "Challenges to Democratization in Burma, Perspectives on Multilateral and Bilateral Responses", *International Institute for Democracy and Electoral Assistance*, 2001

Ashild Kolas, Stein Tonnesson. "Burma and Its Neighbours: The Geopolitics of Gas", *Nautilus Institute*, 2006

Aung, Myoe, Maung. "A Historical Overview of Political Transition in Myanmar Since 1988", *Asia Research Institute Working Paper Series No. 95* 2007

Brief on National Forest Inventory, *Forestry Department, Food and Agriculture Organization of the United Nations*, 2007

Badu, Muhammad Nasir. "Ethnic Conflict in Southeast Asian: A Comparative Study of Aceh (Indonesia) and Moro (Philippines)", *International Conference on International Relations and Development*, 2012

Burma Human Rights Yearbook, Government Printing Office National Coalition
Government of the Union of Burma, 2003

"Burma Lawyers' Council, Burma's State Protection Law", Thailand, 2001

Burma: Mapping the Challenges and Opportunities for Dialogue and Reconciliation, *Crisis Management Initiatives*, 2000

Burma in Perspective: An Orientation Guide, Defense Language Institute
Foreign Language Center, 2008

Burma the 18 September 1988 Military Takeover and Its Aftermath, Amnesty International
1988

Cantu, Antonio, Cantu, Sandy. "The Vietnam War: A National Dilemma", *National Center for History in the Schools*, UCLA, USA, 2002

Casino S Eric. Burma and the Burmese A Historical Perspective Center for Southeast Asian Studies School of Hawaiian, Asian and Pacific Studies University of Hawaii, 1997

Chang, Ohn. "The Causes of the Korean War, 1950-1953", *International Journal of Korean Studies*, Vol. XIV, No. 2, 2010

"China's Myanmar Dilemma", *International Crisis Group Asian Report*, No, 177 2001

- Chizom, Ekeh. "Minorities in Burma", *Minority Rights Group International*, 2007
- "Developments in EU and US trade controls EU and US ease Burma sanctions, impose new measures targeting Iran and Syria", *E-ALERT International Trade Controls*, 2012
- Edström, Bert. "Japan and the Myanmar Conundrum", *Institute for Security and Development Policy Västra Finnbodavagen* 2009
- Erin, Kesler. "No Way In, No Way Out: The Humanitarian Response to the Forgotten Prisoners of Burma" 2009
- Geng, Lixin. "Sino-Myanmar Relations: Analysis and Prospects", *Centre for East-West Cultural and Economic Studies*, Vol. 7, 2007
- Guo, Xiaolin. "Towards Resolution: China in the Myanmar Issue" *Central Asia-Caucasus Institute & Silk Road Studies Program* 2000
- Hadden, Lee. *The Geology of Burma (Myanmar): An Annotated Bibliography of Burma's Geology, Geography and Earth Science*, Topographic Engineering Center US Army Corps of Engineers USA, 2008
- History of Burma, From a Multi- Ethnic Perspective*, The Curriculum Project, 2005
- Hongwei, Fan. "ASEAN's Constructive Engagement Policy Toward Myanmar", *China International Studies* 2012
- Hongwei, Fan. "China –Burma Geopolitical Relations in the Cold War", *Journal of Current Southeast Asian Affairs*, 2012
- Haacke, Jürgen. "The Nature and Management of Myanmar's Alignment with China: The SLORC/SPDC Years" *Journal of Current Southeast Asian Affairs*, 2011
- Hong, Zhao. "China and India's Competitive Relations with Myanmar" *ICS Working Paper No.5*, 2008
- Hong, Zhao. "China–Myanmar Energy Cooperation and Its Regional Implications", *Journal of Current Southeast Asian Affairs*, 2011
- Kramer, Tom. "Neither War Nor Peace the Future of the Cease - Fire Agreements in Burma" *Transnational Institute* 2009
- Kudo Toshihiro. "China's Policy toward Myanmar: Challenges and Prospects" *Institute of Developing Economies*, 2012
- Kudo, Toshihiro. "China and Japan's Economic Relations with Myanmar: Strengthened vs. Estranged" *Institute of Developing Economies*, No. 12 2008
- Kumar, Rajiv. "Bhatia Myanmar-India Relations: The Way Forward" *Indian Foreign Affairs Journal*, Vol, 6, No:3, 2011

- Lall, Marie. "Ethnic Conflict and the 2010 Elections in Burma", *Chatham House*, 2009
- Leeson, T Peter. "The Domino Theory: An Empirical Investigation" Department of Economics, George Mason University, USA
- Levesque, Julien. "Lords of Jade Mismanaging Myanmar's Natural Resources", *Institute of Peace and Conflict Studies*, No:60, 2008
- Lintner, Bertil. "Burma and its Neighbours", *Asia Media Pacific Service*, 1998
- Lall, Marie. "India-Myanmar Relations – Geopolitics and Energy in Light of the New Balance of Power in Asia" *Institute of South Asian Studies (ISAS) Working Paper No. 29*, 2008
- Mann, Bunyanunda. "Burma, ASEAN, and Human Rights: the decade of constructive engagement, 1991-2001", *Stanford Journal of East Asian Affairs*, Volume 2, 2002
- Martin, F Michael. "U.S Sactions on Burma", *Congressional Research Service*, 2012
- Mohan, Raja. "India's Regional Security Cooperation: The Nehru Raj Legacy", *ISAS Working Paper No. 168*, 2013
- Myanmar: "A New Peace Initiative Crisis" *Interenational Group Asia Report No:214*, 2011
- Myanmar Country Paper on the 4th China-ASEAN Forum on Social Development and Poverty Reduction*
- Myanmar Forestry. Vol. 2, No. 4, 1994
- "Myanmar: The Military Regime's View of the World" *ICG Asia Report*, No 28, 2001
- Myoe, Maung Aung. "In the Name of Pauk-Phaw Myanmar's China Policy Since 1948" Singapore, 2012
- Nya, Mon Pon. Identity, Image and Ethnic Conflict in Burma a Case Study of Mon People, Washington State University Department of Political Science December 2010
- Ramachandran, Sudh. "China-South Asia Strategic Engagements - 3 Sino-Myanmar Relationship: Past Imperfect, Future Tense" *ISAS Working Paper No.158*, 2012
- Randall, Dimitri. The Impact of Sino-Indian Energy Security Ambitions on Burma's Domestic and Foreign Politics, Naval Postgraduate School Monterey, California, 2011
- Ravi, Tomar. "Burma Since 1988: The Politics of Dictatorship" *Department of the Parliamentary Library*, 1992

- Routray, Bibhu Prasad. "India-Myanmar Relations: Triumph of Pragmatism", *Jindal Journal of International Affairs*, Volume 1, Issue 1 2011
- Sakhong H Lian. "The Dynamics of Sixty Years of Ethnic Armed Conflict in Burma" *Burma Center for Ethnic Studies Peace and Reconciliation, Analysis Paper No.12* 2012
- Sakhuja, Vijay. "India and Myanmar: Choices for Military Cooperation", *Indian Council of World Affairs*, 2012
- Scott Harold, Alireza Nader. "China and Iran Economic, Political, and Military Relations", *(RAND) Center for Middle East Public Policy*, 2012
- Selth, Andrew. "Burma's Coco Islands: Rumours and Realities in the Indian Ocean" *Southeast Asia Research Centre, Working Paper Series, No. 101*, 2008
- Shee, Poon Kim. "The Political Economy of China-Myanmar Relations: Strategic and Economic Dimensions", *Ritsumeikan Annual Review of International Studies*, Vol.1, 2002
- Silverstein, Josef. "Burma's Struggle for Democracy: The Army Against the People", *Australian National University*, 2004
- Simulation on The Paris Peace Talks of December 1972 – January 1973", *United States Institute of Peace*
- Singh, Yogendra. "India's Myanmar Policy, a dilemma between realism and idealism", *Institute of Peace and Conflict studies, Special Reports*, No:37, 2007
- Smith, Martin. "Burma (Myanmar): The Time for Change". *Minority Rights Group*, 2002
- Smith, Martin. *Burma: Insurgency and the Politics of Ethnicity*, London: 1999
- Smith, Martin. *Ethnic Groups in Burma: Development, Democracy and Human Rights*, London, 1994
- Steinberg, I David. "On China-Myanmar Relations" *Journal of Current Southeast Asian Affairs* 2012
- Steinberg, I. David. "The United States and Myanmar: a 'boutique issue'?" *The Royal Institute international Affairs* 86 2010
- Steinberg, I. David. *What Evreyone Needs To Know*, Oxford University Pres, USA, 2010
- Steinberg I David, *Burma: The State of Myanmar*: Georgetown University Press, USA, 2001
- Steinberg, I David. "Burma-Myanmar: The U.S.-Burmese Relationship and Its Vicissitude", *Center for Global Development Washington, D.C.* 2006

- Swapna, Bhattacharya. "A Close View of Encounter between British Burma and British Bengal", *18th European Conference on Modern South Asian Studies*, 2004
- The Burma Environmental Working Group*, Burma's Environment: People, Problems, Policies, Thailand, 2011
- Than, Moun, "Myanmar's Relations with China: From Dependence to Interdependence? " *Konrad-Adenauer-Stiftung*, 2010
- Thin Thin Aung, Soe Myint. "Challenges to Democratization in Burma, Perspectives on Multilateral and Bilateral Responses", *International Institute for Democracy and Electoral Assistance*, 2001
- US Department of State Self Study Guide for Burma*, United States Department of State Washington, D.C. 2010
- Vang, Pobzeb *Five Principles of Chinese Foreign Policies*, Author House USA 2008
- Yhome, K. "*India-Myanmar Relations(1988-2008)*", *Observer Research Foundation*, 2010
- Yufana, Hao, Zhihai, Zhai." China's Decision to Enter the Korean War: History Revisited", *Cambridge University Press*, 1990
- Yunus, Muhammed. *A History of Arakan: Past and Present*, Magenta Colour, 1994
- Zaw, Aung. "Asean-Burma Relations", *Asian Development Bank Yearly Report*, 1999
- Zaw, Aung. "Challenges to Democratization in Burma, Perspectives on Multilateral and Bilateral Responses", *International Institute for Democracy and Electoral Assistance*, 2001
- Watanabe, Tatsuya. "History of Japan's ODA, in brief", *Japan NGO Center for International Cooperation*, 2006
- Zaiton, Johari. *The Role of the Tatmadaw in Modern Day Burma: An Analysis*, Naval Postgraduate School, California, 2000

İnternet Kaynakları

America's Pacific Century

<<http://www.foreignpolicy.com/articles/2011/10/11/americaspacificcentury>>(05.07.2013)

A Possible North Korea – Myanmar alliance?

<<http://www.globalpolitician.com/default.asp?25813-korea-burma-myanmar>>(14.04.2013)

Bangladesh Refuses Entry to Myanmar Refugees

<<http://impunitywatch.com/bangladesh-refuses-entry-to-myanmar-refugees/>>(11.07.2013)

Bangladesh, India fail to narrow differences on gas pipeline Project

<http://english.peopledaily.com.cn/200509/06/eng20050906_206866.html>(22.05.2013)

Buddhist monk uses racism and rumours to spread hatred in Burma

<<http://www.guardian.co.uk/world/2013/apr/18/buddhist-monk-spreads-hatred-burma>>(14.04.2013)

Burma-ASEAN Relations: Rationales And Incentives

<<http://www.yemyint88.net/Asean-SLORC.pdf>> (14.01.2013)

Burmese invasion of Arakan and the rise of non Bengali settlements in Bangladesh

<<http://rohingyasinternational.wordpress.com/history/>>(11.04.2013)

Burma releases pro-democracy leader Aung San Suu Kyi

<<http://www.bbc.co.uk/news/world-asia-pacific-11749661>>(2.05.2013)

Burma police clash with Muslim protesters in Maung Daw

<<http://www.bbc.co.uk/news/world-asia-18368556>>(09.07.2013)

Burma's Rohingya Muslims: Aung San Suu Kyi's blind spot

<<http://www.independent.co.uk/news/world/asia/burmas-rohingya-muslims-aung-san-suu-kyis-blind-spot-8061619.html>>(11.07.2013)

Burma teak tree production unique: U.N. report,

<<http://www.mizzima.com/edop/features/6853-burma-teak-tree-production-unique-report.html>>(06.04.2013)

China's Ambitions in Myanmar

<http://www.asiapacificms.com/articles/myanmar_influence/>(05.07.2013)

Chronology of Burma's Constitutional Process

<<http://www.hrw.org/reports/2008/burma0508/burma0508chronology.pdf>>(14.04.2013)

In-depth: What next for Myanmar? Briefing: Myanmar's ethnic problems

<<http://www.irinnews.org/In-Depth/95195/96/>>(13.04.2013)

India: A Country Study

<<http://countrystudies.us/india/133.htm>>(21.05.2013)

India and Burma/ Myanmar Relations from Idealism to Realism

<<http://www.egreteau.com/images/India-BurmaPaper-Web.pdf>>(21.05.2013)

Kings of Burma

<<http://asiarecipe.com/myanmar-burma/mm-information/kings-of-burma.html>>(07.04.2013)

King Dragon Operation in Arakan

<<http://pages.rediff.com/king-dragon-operation-in-arakan/916417>>(11.07.2013)

Making Rohingya statelessness

<<http://asiapacific.anu.edu.au/newmandala/2012/10/29/making-rohingya-statelessness/>>(11.07.2013)

Ministry of Health in Myanmar, Health in Myanmar

<<http://www.moh.gov.mm/>>(12.03.2013)

Petroleum Resources

<<http://www2.sunysuffolk.edu/westn/oil.html>>(06.04.2013)

Reflections on IndoMyanmar Relations

<<http://www.claws.in/SW/SW%20i-10.10.2012.22-33.pdf>>(09.04.2013)

The Latest 'Great Game' Involves Indian Ocean

<http://www.sangam.org/2008/09/Great_Game.php>(22.05.2013)

Ted Case StudiesTeak Trade

<<http://www1.american.edu/ted/teak.html>>(06.04.2013)

U.S. Sanctions on Burma

<<http://www.fas.org/sgp/crs/row/R41336.pdf>>(18.07.2013)

Westphalia, Treaty of(1648)

<<http://encyclopedia2.thefreedictionary.com/Westphalia,+Treaty+of+1648>>(14.04.2013)

World Factbook Southeast Asia

<<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/bm.html>>(06.04.2013)

<<http://www.nytimes.com/imagepages/2012/03/30/opinion/30selwayMap.html?ref=opinion>>(13.07.2013)

<http://www.nationsonline.org/oneworld/map/myanmar_map2.htm>(12.03.2013)

